

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

6587

6588

6589

891.99

U-83

2011

257.00

Բ Ա Յ Ե Կ

Պատկերազարդ և ձայնագրուած
լիտիասար երգարան

Կ Ա Ջ Մ Ե Ց

Համլեանկ Արամեանկ

(Մ. Տ. ՇԻՈՏ)

ՏՊԱԳՐ. Տ. ՏՕՂՐԱՄԱՃԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ "ԿՈՇԱԿ", Ի

1912

Printed in Turkey

Handwritten marks, possibly initials or a signature, in the center of the page.

Faint, illegible text at the bottom left of the page.

Արտիկ Քար Իրի

Ն. Նյարայան

Թի 1

Ար

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԿԻՍՁԱՆԵԱՅ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

891.99

ՀՄԱՅԵԱԿ ԱՐԱՄԵԱՆՑ

Q-83

(Մ. Տ. ՇՈՒՈՏ)

Մ. Ար

ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ

6929
39

2003

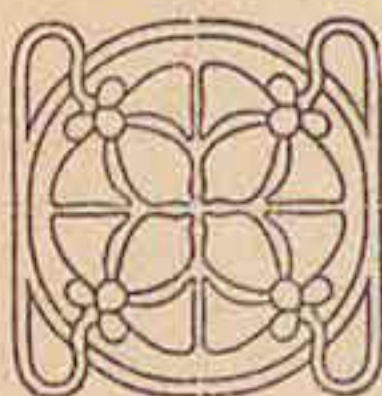
Տպագր. Տ. ՏՕՂՐՈՄՍՅԱՆԵԱՆ

Հրատարակ. ԿՈՂՍԱԿԻ

Կ. Պոլիս, Մուրաևի Համալսարան

1912, Մաս 30

3385

Տպագրութիւն .Տ ՏՕՂՐԱՄԱՆԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Սուլթանի Համալս, Մօլա Թաւ

ԱՄԷՆ ԻՐԱԻՈՒՆԻՅ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ Է

Հ ա ա ց Է

در سعادت پوسته ققوسی نومرو ۱۲۵

H. ARAMIAN TZ

125 B. P. Centrale, Gonstanfinople (Turquie)

Կ. Պօլիս, Փոսթարիդ Թիւ 125

Տէր ԷԼ Տնօրէն

ՀՄԱՅԵԱԿ ԱՐԱՄԵԱՆՑ

ԴԱՅԼԱՅԼԻԿԸ

Ծանր փորձառութենէ մը վերջ, ահա, հրապա-
ռակ կը հանենք Հայուն երգերուն այս հաւաքա-
նն, որ իր համաչափ յաջորդներն ալ պիտի ունե-
նայ պարբերաբար:

ԴԱՅԼԱՅԼԻԿԻՆ կը վիճակի շարունակել փշոտ
ճամբան մեր մի այլ ձեռնարկին, որուն հանդէս
ցոյց տրուած համազգային ընդհանուր համակրան-
քն ու քաջալերութիւնը հաստատ յոյս կը ներշն-
չեն մեզ, թէ աւելի խնամքով ու շրջահայեցողու-
թեամբ կազմուած այս հասորը պիտի հանդիպի
նոյն ջերմ ընդունելութեան, որպիսիին արժանացաւ
իր նախորդը:

ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ ջանադիր պիտի ըլլայ խուսափելու
համար այն բոլոր պարագաներէն, որոնք կարող
էին այսպէս կամ այնպէս կասեցնել իր անարգել
գնացքը, սիրով ընդառաջ գնալով բանաւոր ամէն
պահանջի եւ ամեն կերպ ջանալով որ թիւրիմա-
ցութեանց տեղի տուող կէտերը պատճառ չըլլան
Հայ երգերու հոգիին ու խմատին աղաւաղելուն:
Այս խօսքերը կրսենք անոր համար, որ Դայրայրիկի
նախորդին վերագրուեցան, բացարձակ անիրաւու-
թեամբ, մեղապարտ մտքեր, ուրիշ եւ ծաղում ա-
ռաւ իր դէմ ի դործ դրուած անտեղի հալածանքը,
ինչ որ արդէն ծանօթ է մեր հասարակութեան իր
ցաւառիթ ելքով:

Աւելորդ է ըսել թէ երկրի ապրած բացառիկ
կացութեան շարհիւ պիտի ստիպուինք — այդ կա-
ցութեան տեսողութեան ընթացքում — Ազգային
եւ Յեղափոխական երգերուն մէջէն դուրս ձգել

այն պարբերութիւնները, որոնք Համիտեան ընթիմի օրով ամենայտակ պարզութեամբ կարտայայտէին ապիկարութիւնը տիրող վարչութեան եւ քաղաքական տեսչանքները Հայ ժողովուրդին:

Ի՞նչ կրնար երգել Հայը այս երկրին մէջ ա՛յն ժամանակ, երբ օրէնքի տեղ եւթադանը կիշխէր, բանականութեան տեղ՝ անասնձ կիրքը եւ կոյր ատելութիւնը այն բոլորին հանդէպ, որ կը ճգտէր ստրկութիւնը փոխարինել մարդավայել կեանքով եւ իրաւագուրկ ժողովուրդին տալ քաղաքացիական գէթ ամենատարրական իրաւունքներ:

Ի՞նչ կրնար երգել Հայը, երբ հարկահաւաքն ու միւլթէզիմը կառավարական ամեն կարգի պաշտօնէութեան աջակցութեամբ կը կողոպտէին զինքը, խլելով իրմէ գոյութեան ազդակները ու իր ընտանիքը մասնելով սովի ճիրաններուն:

Ի՞նչ կրնար երգել Հայը, երբ աւատական կարգերը, նոյն կառավարութեան զօրութեամբ, հոգին կը հանէին աշխատաւոր ժողովուրդին ու զայն կը դարձնէին ճորտերու անտէրունջ երամակ մը:

Ի՞նչ կրնար երգել Հայը, երբ իր ընտանեկան պատիւը եւ բոլոր սրբութիւնները ենթակայ էին ամենալիրք պղծութեան եւ Հայ մարդը իր կնոջ, իր աղջկան, իր քրոջ, իր եկեղեցու եւ հաւատալիքներու անաղարտ պահպանման պարտաճանաչութեամբ օժտուած էր:

Ի՞նչ կրնար երգել Հայը, երբ իր Ֆիզիքական գոյութեան գէմ լարուած կը տեսնէր ահռելի Դաւը, որ ծանօթ է Համիտեան Հայաջինջ Րէժիմ անուհով, եւ երբ նա կը գիտակցէր իր ճակատագրին

դառնութիւնը:

Ի՞նչ կրնար երգել Հայը, կրսենք, երբ ՀԱՄՈՒՋՈՒՄ գոյացուցած էր, թէ թոյլ տալ շարունակութիւնը այդ դրութեան, պիտի նշանակէր գիտակցաբար հրաժարիլ գոյութեան իրաւունքէն:

Եւ մանաւանդ ի՞նչ կրնար երգել Հայը, երբ բազմամեայ փորձառութիւնով եւ օրինական ամէն միջոց սպառելէ յետոյ նա հոգեւին փարած էր Յեղափոխական Կարմիր Դրօշին, որը հպարտ—հպարտ կը ծածանէր բնաշխարհի բոլոր դիրքերուն վրայ՝ ՄԱՀ ԿԱՄ ԱՂԱՏՈՒԹԻՒՆ սսկետառ դրուագներով:

Հնչակեան Կուսակցութեան եւ Լ. Յ. Գաշնակցութեան ղեկավարութեամբ մղուած հերոսական պայքարը, անհաւասար կռիւը թուրք բռնապետութեան դէմ տասնեակ տարիներ տեւեցին եւ ժողովուրդի ամենալայն խաւերը կլանուեցան Նոր Գաղափարներու ալիքներուն մէջ: Անոր ծոցէն ծնան եւ ուռճացան բազմաթիւ դիւցազուններ, որոնք իրենց անճնագոհութեան եւ ազատաշունչ գործունէութեան մէջ ապրեցուցին յեղափոխուող ժողովուրդին յոյսերն ու յոյզերը, անոր պատմական — հոգեբանական վայրկեանները, անոր ուրախ եւ տրխուր օրերը, գուլումի եւ ակնկալութեանց, արհաւիրքի եւ ընդվզումի, աւերումի եւ ստեղծագործող աշխատանքի, մերթ ահեղամուռնչ եւ մարտագոռու մերթ սրտաբեկ եւ լալահառաչ արտայայտութիւնները: Մէկ խօսքով Յեղափոխական — ազատագրական կեանքի բոլոր ելեւէջները ի հանդէս եկան: Եւ այս բոլորը ամենայն հարազատութեամբ արտացոլացին Հայուն չքնաղ Երգերուն մէջ: Այդ

երգերուն մէջ է, ահա, որ Հայը կարգի իր բուն պատմական կեանքով, իր ըմբոստ, յեղափոխական-անջատողական երեկով, երբ հա տողորուած էր Անկախ Հայաստանի գաղափարով, իբրեւ անխուսափելի եղբակացուծիւն Համիտեան Ռէժիմի աւանդած Մեծ Գասերուն: Այդ երգերը ուրիշ բան չէին, բայց եթէ Հայուն նորագոյն պատմութեան անբաժան մէկ մասը, որուն դէմ մղւող սեւէ հալածանք ուղղակի Հայուն պատմական կեանքին դէմ մղուած պիտի նկատուի . . . :

Դժբաղդաբար այդպէս չեն մտածեր կարգ մը պետական անձինք, որոնք ազգերու պատմութեան եւ երգերու բուն դերին անգիտակ, պետական իմաստութիւն կը համարեն բռնի ոյժ գործածել եւ հալածել երեկի բանաւոր գրակականներ: Անոնք կը մոռնան որ յանցապարտ նկատուած մի կարգ դիպագներովութիւնները կը վերաբերին Հայուն պատմական կեանքին, այն օրերուն, երբ քաններորդ դարու Ներոնին, Մեծ Մարգասպանին կռոնոսային գերիշխանութեան ներքեւ ուրիշ ճար չկար գոյութիւն պահպանելու, բայց եթէ սեփական ճակատագրին անջատմամբ բռնապետութիւններու ամենէն խայտառակին ճակատագրէն:

Ասոնք կամաւ թէ անգիտութեամբ, կը մոռնան նոյնպէս որ Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ, երբ յոյս ծագեցաւ թէ այլեւս վախճան կը դրուի վաղեմի հարստահարութեանց եւ անիրաւութիւններուն եւ միջոց կը տրուի Թիւրքիոյ բաղկացուցիչ տարրերուն ազատ անկաշկանդ զարգանալու եւ կեանքի ու գոյքի ու պատուի ապահովութիւն

վայելելու, առաջինը հայն եղաւ որ թօթափեց իր վրայէն անշատողական ամեն ճգտում, եւ ջերմապէս փարեցաւ Ընդհանուր Հայրենիքի անբաժանելութեան եւ վերածնման գաղափարին: Այսպիսով Հայը եղաւ այն ամենապատահելի ու անճշուէր տարրը, որ Օսմանեան Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեան մէջ փնտռեց իր եւ երկրին երջանկութիւնը . . .

Այնուհետեւ Հայ Դիւցազներգութիւնները դարձան հայոց համար մէյմէկ փրցուած էջեր իր տոհմիկ պատմութենէն, որուն վրայ գուրգուրալու եւ դայն ամենամեծ խնամքով պահպանելու իրաւունք եւ պարտականութիւն ունի իւրաքանչիւր գիտակից հայ:

Այս տեսակէտով մենք կը սիրենք յուսալ թէ համեստ ծառայութիւն մը պիտի մատուցանէ «Դայրայիկ» Հայ Ազգին եւ ժամանակի ընթացքին մէջ պիտի կրնայ փարատել ամեն տարակոյս բոլոր տարամերժ Ատեաններու սրտէն, հանդէպ Հայուն եւ անոր երգերուն:

«Դայրայիկ» Հայուն սրտին գեղգեղելով հանդերձ, իր գերագոյն նպատակներէն մին պիտի ընէ ծաւալել նաեւ Գալիք Երջանկութեան սրբազան մեղեդիները: «Դայրայիկ» ի էջերուն մէջ գուարթ ու խրոխտ պիտի լսուի Սօսիալիզմի պատգամը.— Ընկերավարական Գաղափարը կարմիր թելի նման պիտի տողանցէ անոր իւրաքանչիւր թիւին պարունակութիւնը եւ պիտի ջանայ որ Հնչակեան խնկելի Հերոսին ու Բաշնակցական պաշտելի Հայդուկին անճնադոհութեան փառաբանութեան հետ հաւա-

սար սիրով ու աւիւնով երգուի Աշխատութեան
Յաղթանակը, Հաւասարութեան ցնծերգը եւ Ընկե-
րային Բռնութեան հրաժեշտը:

Ինչպէս որ երգերու ընտրութեան մէջ պիտի
ըլլանք բացարձակապէս անխտիր, նոյն անխտրա-
կանութիւնը պիտի պահենք եւ երգիչներուն — հե-
ղինակներուն վերաբերմամբ:

Այդ ինքնին ցոյց կուտայ մեր գործը:

Բնաւ տարակոյս չունինք թէ մեր շնորհալի
երգիչներն ու երգչուհիները, տաղաչափական ու
երաժշտական արուեստին սիրահար անձինք սիրով
պիտի փափաքին հանդիպիլ միմեանց «Դայրայիկ» ի
մէջ, իբր պատուաբեր ժամադրավայրի մը մէջ:

Այքի առաջ ունենալով «Դայրայիկ» ի պէս մե-
ծածախս ու պատասխանատու հրատարակութեան
մը նիւթական անխուսափելի դժուարութիւնները,
լիայոյս ենք թէ ամեն ոք պիտի խոստովանի որ իս-
կապէս հանրամասչեղի գին մը նշանակած ենք անոր,
այն է տարին (2 թիւը) 10 դրշ. (1 թիւը) 6 դրուշ,
իսկ ոչ-բաժանորդներու համար իւրաքանչիւր թիւը
8 դրուշ կանխիկ:

Ի վերջոյ կը փութանք մեր խորին շնորհակա-
լութիւնը յայտնել բոլոր անոնց, որոնք բարոյա-
պէս եւ նիւթապէս աջակցեցան մեզ «Դայրայիկ» ը
հիմնելու եւ անոր հրատարակութիւնն անվրէպ
կանոնաւորութեան մէջ դնելու համար:

17 Յունիս 1912

Հ. ԱՐԱՄԵԱՆՑ

Կ. Պոլիս

ՀԱՅԻ ՄԱՂԹԱՆԷ

Andante

Տէր կե ցո Դու զկայս և ա թա զնո սա պայ ծառս
 կե ցո Դու զկայս կե ցո Դու զկայս Զս
 դոր մա թիւնս զի թիւ հա ճեայ ճոճելոցին Զի նո վիւր յար թասցին ապ թիլ յաս տիս
 յաս տիս յաս տիս յաս տիս զի նո վիւր յար թասցին կայ թիլ յաս տիս

Ո՛վ, տէր մեր, տէր փուլթա՛,
 Զազգն մեր համայն փրկեա
 Ի թշնամեաց:

Կափո՛ զաչս նոցուն,
 Հա՛տ զարմատոյ զբուն,
 Եւ զազգ մեր սարտասուն՝
 Արա՛ հգօր:

Աչովդ համատարած,
 Զազգն մեր արտահալած,
 Փոյթ գումարեա՛

Յաշխարհ Արարատեան,
 Ի վայր մեր ծննդեան,
 Որ այժմ է սեփական
 Յտար ազգաց:

Ի քո իջեալ տեղի,
Զաթոռն Հայրապետի՝
Մեր հաստատեա՛:

Զերկարուծեան կենաց
Հօրն մեր Աստուածազգեաց,
Շնորհեա՛ պետին մեր հարց՝
Որ զմեզ հովւէ:
Մ. Դ. Ռ.Ս.Ղ.Ի.Ս.Դ.Ե.Ա.Ն

ՍՊԱՆՈՒՄՆԵՐ

Սաւար կ'իջնե, կր ծածկե երկիր
Ու կր սուերանայ ամեն ինչ կրկին,
Բայց ես մըսախոն ու անկարեկիր ,
Աչերքս հեռուն յառած, մեկուսի
Կր սպասեմ լրո՛իկ, սիրով մ'անձկագին,
Նո՛ր Արշալոյսի:

Երկինք կ'ամպոսի, կր լսուք որո՛ս,
Փայլակը շողայ, մըքրննան ամպեր,
Բայց ես բերկրութեամբ լուռ, սիրակարօս
Աչերքս երկինք յառած մեղմովին ,
Կր սպասեմ, այո՛, վառ ու կենսաբեր
Ծագող Արեւին:

Առունը սրխուր կուգայ ու կ'անցնի .
Անոր յաջորդէ ցուրտ ձրմեռն երբ' սառ
Չիւնով ծածկը ին կաղնի ու կրնձնի,
Երբ շատեր հնձեն, սրտեր կ'արիւնին.
Բայց ես կը սպասեմ յոյսերով միտս վառ
Գայիք Գարունին:

Կաւգան ու կ'երբան սարիներ լրոին,
Ծանաքեռնը ւաժ գաւերով' հեռո՛ւ,
Մինչ այն օրերուն' երբ մարդիկ ապրին
Պիտի հեշտ կեանք մը հաւասար, սիրուն'
Կը սպասեմ, այո՛, եւ այդ օրերու'
Նոր Տարիներուն:

Մարգոշան

ԱՐԱՄ Յ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԵՐԿԱՐԻՐ ԳԻՇԵՐ

Երկարի՛ր գիշեր, մեծ տարի դարձի՛ր,
Գաժան, սեւ խաւա՛ր, իջի՛ր, Թանձրացի՛ր,
Իմ մուրազն առայ այսօր իրիկուն,
Վերջապէս եկաւ հիւր եարս Թաքուն:

Եօթ սարի յետեւ կանգնի՛ր, արշալո՛յս,
Թէ չէ կը փախցնէ սիրածիս քո լոյս.
Թող յաւէտ այսպէս խաւարում մնամ,
Միայն եարս միշտ կրճքիս ունենամ:

Ն. ԲՈՒԶԱԿ

ԶԻՆԻՈՐԻ ԵՐԳ

Բի՛ր, իմ նժոյգ, սլացի՛ր շուտով,
Տա՛ր ինձ ցանկալի կռւի փոթորիկ,

Կռւի մէջ միայն ես արեան գնով
Կը փրկեմ իմ խեղճ, ստրուկ հայրենիք:

Տա՛ր ինձ այն աշխարհ—անցեալում հզօր,
Պանծալի վայրը իմ քաջ պապերի,
Ուր, աւա՛ղ, դժբաղդ եղբայրս այսօր
Իւր կեանքն է ողբում օտարին գերի . . .

Անցան շա՛տ դարեր, անցան շա՛տ տարիք,
Ազգս շա՛տ ապրեց քաղցրիկ յոյսերով,
Բայց նորան երբէք չը ժպտաց երկինք,
Չը տեսաւ նա կեանք խաղաղ, անվրգով:

Միշտ լուռ ու խոնարհ անողորմ բախտին,
Երկա՛ր սպասեց նա կեանքի գարնան.
Բայց նորա առջեւ ոսոխ թշնամին
Իւր սրով փորեց կեանքի գերեզման . . .

Դէ՛հ, թռի՛ր, նժոյգ, սլացիր շուտով,
Տա՛ր ինձ ցանկալի մարտի փոթորիկ,
Մարտումն է զինւորն իր արեան գնով
Ազգին պարգեւում յաղթուեցան դափնիք:

Ա. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Բարի, գեղեցիկ, առաքինի ընկերը մարդուն,
Փայլեցնում է արեւի պէս պատկերը մարդուն.
Ինչ մարդ ունենայ իր մօտը հաւատարիմ ընկեր
Ցերեկի նման անցնում է մութ գիշերը մարդուն.
Կեանքդ նւիրես ընկերի լաւին՝ քիչ է դարձեալ
Այնպէսն է հոգեկան լուսատու լապտերը մարդուն
Ընկեր եմասում, աստուածավախ ճշմարիտ ընկեր,
Որ բարձրացնէ աստիճանը միշտ վերը մարդուն:

Թշնամիները իւր վրայ քալած ժամանակը,
Կտրի՞ճ հարազատ ընկերն է սուսերը մարդուն.
Ով որ ունենայ մտերիմ ընկեր, Ջիւան Աշըգ,
Չի սպիտակիլ ամենեւին մէկ հերը մարդուն:

ԱՇԸԳ ՋԻՒԱՆԻ

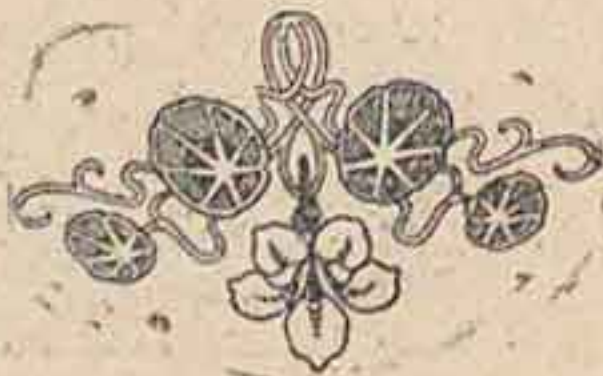
Ա Յ Գ Ե Ր Գ

Ահա ծագեց արեւելքէն
Արշալոյսին հրեշտակը,
Ողջոյն կուտայ համայն բնութեան
Կ'աւետէ նոր արշալոյս:

Գեղածիծաղ մի կոյս նստեր
Քնարն ի ձեռին գեղգեղեր
Ողջոյն կուտար համայն բնութեան
Ջերթ պահապան կը հսկէր:

Կարկաչահոս առուակին քով
Սիրուն թռչնիկ դայլայլէր,
Սոխակ մը կար, տխուր ձայնով
Վա՛րդ, վա՛րդ կ'ըսէր կ'արտասուէր:

Ծաղկօք լեցուն մի բուրաստան
Կար հոն միշտ վարդ կը բուրէր,
Սոխակ մը կար, տխուր ձայնով
Վա՛րդ, վա՛րդ կ'ըսէր կ'արտասուէր:

ՄԱՀՈՒԱՆ ՄՕՏ

Trout Schumann's Vierzehntes Andante *Աղանակ Չ. Մ. Չափանե*

Վեր բաժնի, կը կը ու ազի յոգ նաճ եմ մա յր
 ա նա շիկ կուրծ քիչ վր ըսյ զղու ին յե նաճ թողոր պառ կիմ
 ալ յու շիկ ըր նեղ զի տեմ թէ կա ըող չեմ բաց կը նա գէթ աղ տաս ունէ
 ԸՊ. 17. 2. փոք ըրս տը խոթ ալս վի հա կնն զեա կը մը նայ ա կնն տեղ կը նըն տեղ

Հովը ծառերը կը սարսէ . . . կը մսիմ ես մուծին մէջ,
 Թէեւ ցաւիս սեւ կրակը կը վառի ներսս անշէջ:
 Վերջըս մօտ է. վաղն առաւօտերը ծագէ նոր արշալոյս՝
 Սառ մարմինէս շատոնց հոգիս պիտի տուած ըլլայ խոյս
 Անկողնիս քով, միշտ ճնրադիր ինձի խօսիս պիտի դեռ,
 Ու անբարբառ իմ բերանէս ի գուր սպասես դու խօսքեր
 Թեւերովդ մի՛ շրջապատեր, մի՛ ջանար ա՛լ տաքցնել զիս
 Սիրտս ա՛յնքան խռոված է որ հոգ չեմ ըներ ես մսիլս:
 Վաղը երբոր գերեզմանիս մէջ միս մինակ փակեն զիս
 Ո՛հ, ա՛յն ատեն արցունքներովդ տաքցուր պաղ հողը
 շիրմիս,
 Վերջըս մօտ է... ալ ո՛չ շարժիլ, ո՛չ մտածել չեմ կրնար,
 Սիրտըս միայն կը կտրտի, մատաղ մեռնի՛լն է ուժուար:

ՀԵՐԱՆՈՒՇ ԱՐՇԱԿԵԱՆ

ՀԵՐԱՆՈՒՇ ԱՐՇԱԿԵԱՆ

Ն Ե Ր Տ Ա Ր Ի

Ն Ե Ր Ի ԿԵԺԻՄԻՆ ՏԱԿ ԱՊՐԵՑԱՆԻ ՏԱՐԻ Մ'Այ
 ԹԵԷԼ ՏԻՍՈՒՐ ԽՈՒՎՖՆԵՐՈՎ ԳԱԼԱԳԻՆ ,
 ԹԵԷԼ ՎԵՐԲԵՐ ԺԱԿԺՐԿԵՅԻՆ ՄԵՐ ԿՈՂԻՆ
 ՈՒ ՀԻ ԿՐԳԱՆԻ ԱՐԴԱՐՈՒՔԵԱՆ ԿԱԼԱՏԱՅ...:
 Բայց ապրեցանք ըղձ սննդներով հեւապառ
 ԹԵ՛ կը տեսնանք Արեւն աղուոր վերջապէս,
 ԹԵ՛ փոքրկոտ օրերէն վերջ ցաւակէզ,
 Պիտի բացուին օրերն ազատ, յուսափառ:
 Ու այս յոյսով խելայեղած, գրնովցած
 Կը խլրտինք երկնելու ՆԵՐ ԿԵԱՆԻՆ ՀԱՅՈՒՆ,
 Հայրենի սուրբ հողուն վրայ տրտիւն
 Հնչեցնելու Չարթունի Երգն երազուած:
 Բոլոր անոնց՝ սրուն կուլան տակաւին,
 Անոնց՝ սրուն կը փնանան տրտազին,
 Գաղթողներուն, գործողներուն, ամենիին
 ԹԵ՛ պա՛հն է ալ, Նուիրումին հողելին:
 ... ՈՒ փրցուցած չփնաղ ծաղիկ մ'հայրենի
 Գաւառի կոյս կարմիր հողէն, ընթերցող,
 Նուիրուելու կուզանք Յեղին տառապող,
 Յանկերգելով Չարթունի-Ազատ ՆԵՐ ՏԱՐԻ:
 Պիտի գտնես քերթերուն մեջ այս ծաղկին
 Հեկեաքն անլուր Յեղին վիտիսն դարաւոր,
 Արիւնի հոտ, արիւնի գոյն ահաւոր... .

Տարի մ'ամբողջ նայե՛ անոր անձկագին:
 Բայց հողեցունց՝ վե՛ր առ աչքերդ դէպ՝
 հեռուն

Տեսնելու քե հորիզոններ կը բացուին ,
 Ըստփումն ալ Հայ շիւանին ու ցաւին
 Ու մի՛ մոռնար Յեղդ այս տարտալ

օրերուն:

ՍՍ. ՀԱՎ. ՄԵՍԵՐՈՊ

4/26 39

„Uswatwa“

Andante

Andante

Soprani
Alti
Tenori
Bassi

Uswatwa
Uswatwa
Uswatwa
Uswatwa

Uswatwa
Uswatwa
Uswatwa
Uswatwa

(Moderato)

Uswatwa
Uswatwa
Uswatwa
Uswatwa

(Moderato)

Uswatwa

Ալազեազ բարձր սար է,
Ջուրը հիւանդի դեղ է.
Սիրածը սիրածին չեն տալ,
էս ի՛նչ անօրէն գեղ է:

Մեր դրօշներ խրնկի ծառ,
Ձեր դրօշներ խրնկի ծառ,
Խնկենին ա բերել բար,
Իմ խօրոտիկ պըզտիկ եար:

Մեր դրօշներ խնկի ծառ,
Նաշխուն բըլբուլ վըրէն թառ,
Երթար ու գար, շորոր տար,
Սիրուն եարին օրօր տար:

Մեր դրօշներ խրնկի ծառ,
Մարջան բըլբուլ վըրէն թառ,
Գընար ու գար, շըւին տար,
Անուշ եարի թեւին տար:

Մեր դրօշներ խրնկի ծառ,
Ոսկի բըլբուլ վըրէն թառ.
Կարմիր խնձոր անել տար,
Ալւան ծաղիկ տանել տար:

Երկինքը կամար կապեց,
Սեւ մազերս սպիտակեց,
Փիս մարդի սառ խօսքերը,
Ինձ քեզանից շուտ ջոկեց:

ՀԱՅՈՒՀԻՆ (Նկար Արշակ Յէրվանեանի)

Հ Ա Յ Ո Ց Ա Ղ Ջ Ի Կ Ն Ե Ր

Հայո՛ց աղջիկներ, ձեր հոգուն մասաղ,
Երբ միսս կ՛ գալիս՝ առում եմ ես ա՛խ,
Հալվում եմ, հալվում օսարուքեան մեջ.
Ա՛խ, սիրքս խորվում, ցաւիս շրկայ վերջ:

Երբ կարմիր գինին բաժակումս ամամ՝
Սեղանիս վրայ առաջս է դրամ՝
Աչքս ախամայ վրան եմ ձրգում,
Ձեր սիրուն սրտերն եմ մեջք տեսնում:

Տեսնում եմ եւ, ա՛խ, միսսս է մոլորվում,
Դառն արսասուճով աչքս պրղտորում,
Կարծում եմ բոլոր աշխարհն մրթնեց,
Արեւն էլ խաւրեց, կնդուր որ յարեց:

Հայո՛ց աղջիկներ, ձեր հոգուն մեռնեմ,
Ձեր սիրուն աչերն էլ է՞րբ կը տեսնեմ,
Էն սեւ սեւ աչերն՝ սեւ սևնով պատած,
Կարծես՝ երկնային դալամով փաւած:

Էն սեւ սեւ աչերն, որ շատին սպանեց,
Բայց էլի շատին դրժոխսից հանեց,
Ես էլ կենդանի տղոյս եմ մեռած,
Առանց կրակի եռած, խորոված:

Էլ է՞րբ կը տեսնեմ ես ձեզ ման գալիս,
Բաղ ու բաղչայում սէրան անելիս,
Ինչտեղ ամօրից վարդն էլ է դեղնում,
Երբ որ ձեր կարմիր քրտերը տեսնում:

Բըլբուլն էլ վարդից ձեր ձայնը լսելիս՝
Թրոշում է, քրոշում, ամպերում կորչում
Եւ իր Արարչի սեասձն ասելիս
Փառք քեզ Տէր Աստուած, փառք քեզ եկանչում:

Հայո՛ց աղջիկներ, ի՞նչ անուն սամ ձեզ,
Թէ հրեճակ ասեմ՝ հրեճակ չե՛մ տեսլ.
Թէ մարդ անուանեմ՝ բեղամալ կ'անեմ,
Ուրեմն ի՞նչ անեմ, մոլորուած եմ ես:

Մոլորուած եմ ես օտար աշխարհում,
Հաւասն էլ օտար, օտար եւ լեզուն,
Աղջիկն էլ օտար ու ձեզ չի նրման,
Հայո՛ց աղջիկներ, դ՛ուք ե՛ք աննրման:

Ձեր սերն է միայն սրբունեսս պահած.
Ձեր սիրով միայն եմ ես կենդանի,
Ձեր սերը միայն էս կեանեսս մաշուած
Օտարութեան մէջ դեռ կը պահպանի:

ԳԵՈՐԳ ԵՒՐԻՄԱՆԵԱՆՑ

ԱՆՈՒՇ ՍԻՐՄԿԱՆ . . .

Սիրտս դարձել է մի մանուկ լալկան,
Զուր եմ խաբխրբում նրան շաքարով.
Նա լալիս է միշտ, անո՛ւշ սիրական,
Եւ քեզ է ուզում օր ու գիշերով:

Ես նրան ի՞նչ ճար անեմ:

Ինչքան աշխարհում սիրուններ որ կան
Ցոյց տւի աչքիս, զուր եմ համոզում.
Քեզանից բացի, անո՛ւշ սիրական,
Նա ուրիշ ոչ ոք, ոչ ոք չէ ուզում:

Ես նրան ի՞նչ ճար անեմ,

Ն. ՔՈՒՉՍԿ

ԴՈՒ ԶԵՍ ԶԱՒԱՏՈՒՄ

Դու չես հաւատում թէ քեզ եմ սիրում,
Թէ գիշեր ցերեկ անունն անհանգիստ.
Միայն քեզ համար մտածում եմ միշտ,
Դու չես հաւատում, որ քեզ եմ սիրում:

Թէ ետ վառ սիրով ես հիւանդ պառկած,
Ուժն սպառած. լեզուն չորայած,
Ասեմ ես սիրոյն հոգիս կաւանդեմ,
Դու չես հաւատում, որ քեզ եմ սիրում:

Բայց եթէ յանկարծ ես խելագարւեմ,
Ձեռներս ծոցիս փողոցներ շրջիմ.
Եւ սիրոյ երգը երգեմ սգալով,
Դու չես հաւատում, որ քեզ եմ սիրում,

Վերջապէս թէ ես սերը յաղթելով,
Սպանե յանկարծ վերջին շունչս տալով,
Քեզ համար միայն արիւնս բափեմ,
Դու չես հաւատում, որ քեզ եմ սիրում:

Թէ սառ դիակս ամփոփուած լինի,
Մի քանի շուրջ շուրջ տախտակների մեջ,
Ընկերներս սանին դազադս գրկած
Դու չես հաւատում, որ քեզ եմ սիրում:

Ամենք դառն արցունք բափելով պիտի,
Ինձի համբուրեն հրաժեշտ տալով,
Դու չես մօտենալ գէթ վերջին անգամ,
Բարեւոյ տալու մինչեւ յափտեան:

Ծնողք բարեկամք երկինք եւ երկիր,
Իմ սիրոյս համար վկայ եմ կանչում,

Որ սիրեմ անկեղծ դու ել ինձ սիրես,
Դու չես հաւատում, որ եեզ եմ սիրում:

Երբ արեւ լուսին խաւարին յանկարծ,
Երբ ինձ իջեցնեն խաւար գերեզման,
Քերեզմանիցս ել՝ մի նիչ կարձակեմ,
Որ եեզ եմ սիրում, ել չես հաւատում . . .

ՎԱՆԵՑԻ ՈՐԲԻ ԵՐԳԸ

Ա'րեւ, ա'րեւ, դո՛ւրս ելիր,
Աչքդ, ունքդ ինձ ցո՛յց տուր.
Յրտից ճանըս դողում է,
Զըպլախ որբիս տաքաց'ուր:

Հօր ու մօրս սպանաւ
Նամարդ տուշմանն, ո՞ր գը-
նամ.
Փարա չունիմ փատ առնեմ՝
Յճախ վառեմ, տաքանամ:

Ա'րեւ, ա'րեւ թէզ արա
Բուք—պօրանը գալիս ա.
Էս օր ցրտից որ մեռնի՛մ,
Էլ արեւըդ ընչի՞ս ա . . .

ՍԻՄԷՕՆ ՍՍՓԱՐԵԱՆՅ

ԱՐԾՈՒԻ ՍԵՐԸ

ԵՈՒ ՔԱՐԱՓԻՆՆ ԱՐԾԻԼ ՆՍՄԱԼ,
ԱՐԾԻԼ ՆՍՄԱԼ ՈՒ ԵՐԳԵԳ.

ԶՈՐԻ ՄԻՉԻՆ ԱՊԶԻԿ ԽԵՍԱԼ
ՆՉԽՈՒՆ ԽԵՍՔԼՆ ՂԱՐՆՈՒԼԵԳ:

«ՀԵՅ, ջա՛ն աղջիկ, մարա՛լ աղջիկ,
ԱՓՍՈ՛ս ԹՈՂԵՂ ՏԳԻՄԵՍ.

Է՞՞՞ ԾՄԱԿՈՒՄ ԼՈՒԿ-ՄՆՉԻԿ
ՊԻՄԻ ԹՈՂՆԵՍ ԾԱՊԿԻ ԱԷՍ:

ԹԵ ԹՈՂԵՒՐ - ԻՄ ԺԱՅՈՒԵՐԻՆ
ՔԵՂ ԹԱԳՈՒԵՒԻ Կ՛ՐՆԱՐԷՒԻ,
ՔՈՒՆ զԱՐ ԱՆՔԻՊԷ՛ ԻՄ ԹԵԼԵՐԻՆ
ԱՆՈՒՉ ԵՐԳՈՎ Կ՛ՕՐՐԷՒԻ:

Է՞՞՞ ԱՆՔԵՐՊԷ՛ ԻՆՁ ԱԵԼ զԻՉԵՐ,
ԺԱԽԱՊԷ՛ ՎԱՌ ԱՐԵԳԱԿ,
ԱՆԾԵՐ ԵՐԿԻՆՔ ՔԵՂ ՏԵՐ ԻՉԽԵՐ
ՈՒ ԿՐ ԼԻՆԵՐ ԿԱԿԱՄԱԿ:

ԵԱՐԱՔ ԹՈՂԵՂ ԿԵ՞՞՞ ՏԳԻՄԵՍ,
ՔԵՂ Ո՛Վ ԾՆԵԳ ԱՌԱՆԳ ԹԵԼ.
ԵԱՐԱՔ ԿԵԱՆՔՈՒՄ ԿԵ՞՞՞ ՈՒՂԱԾ ՏԵՍ
ԹՊՈՒՄ ԹՈՂԵՂ ՄԻՉՄ ԹԵԼԹԵԼ . . . » :

ԷՍԱԿԵՍ ԵՐԳԵԳ ԺԵՈՒ ՔԱՐԱՓԻՆ
ՀԱՎԱՐՄ ԱՐԾԻԼՆ ԱՆԳՈՒՄԱՆ.
ԹՈՒԱԼ, ԱՆԳԱԼ ՍԱՐԷՆ, ձՈՐԷՆ,
ԼԱՂՈՎ ՔԱԽԱՐՆ ԱՊԶԿԱՆ:

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ԿՈՒՐՂԻՆԵԱՆ

Չախչախների չխչխկոցից
Մարդի ականջ խլանում է,
Իսկ ջաղացպանն արամթաթախ,
Խոր քունն ընկած խրոլմփում է:

Բայց ջաղացը եթէյանկարծ
Կտրէ ձայնը, լռէ, սառչի,
Ինչպէս մի թունդ թընդանօթից՝
Ջաղացպանը վեր կը թռչի:

Գ. Ա.ՂԱՅԵԱՆՑ

—◆—
ՀՈՎԻՈՒՀԻՆ

Ես եմ որբիկ խեղճ հովուհի,
Աշխարհս է այն գեղ մարգը,
Շունս է միայն իմ սիրելի,
Եւ ընկերըս՝ գառնուկը:
Իմ զարդս են այն ծաղիկները
Եւ թանկ ոսկիս՝ անթառամ,
Մետաքսեղէնս՝ կանաչները
Փափուկ, մաքուր, պատուական:

Պատսպարանս՝ ժայռ քարերը
Եւ հայելիս՝ պարզ վտակ,
Բնակարանս անտառները,
Լապտերս վառ արեգակ:

Ես պարծենալ չեմ կարող, չեմ,
Որեւիցէ ուսումով,
Միայն քաղցրիկ երգել գիտեմ
Եւ կեանք վարել սուրբ սրտով:

Այլեւս ինձ բաներ պէտք չեն
Այս աշխարհի նեղ կեանքում,
Ո՛չ հայր, ո՛չ մայր, ո՛չ քոյր, եղբայր,
Ո՛չ ընտանիք, ո՛չ տեղ—տուն:

ՀՈՎԵՐՆ ԱՌԱՆ

Adagio

Հո վերն ա ունն սար ու դա յեր, նիւտերն և բան մութն ըն կաւ,

նա զին մէ թիկ - Հո թիկ յու սաս, Բո շող շո զուն

աստղն ըն կաւ, Հաց մէ թիկ զան, - որ և շիւճ գայ.

- վեր - թր սոյ տիս՝ տունն շիւճ գայ :

ամիլ կամիլ ամալն է ցօղում
 Սեւ ու պրդտոր երկրնքէն.
 Մաղիկ - մաղիկ վերքս է ծորում,
 Իմ անգուման, սեւ սրբտէն.

Լա՛ց, մէրիկ ջան, որ էլ չե՛մ գայ,
Վէրքքս խորն է, նար չը կայ . . . :

Անգուժ կեանքում վէրք ստացայ
Սրտանց սիրած ընկերէս.
Անխիղճ կանքում վէրք ստացայ
Անո՛ւշ սիրած բուրիկէս . . .

Լա՛ց, մէրի՛կ ջան, որ էլ չեմ գայ,
Ազիզ բալէդ է՛լ չը կա՛յ . . .

Ա. ԻՍՍ.ՇՍ.ԿԵՍՆ

Ս Ա Յ Ե Ն Ի Կ Ե Ի Ա Ր Տ Ա Շ Է Ս

Ոլոր մոլոր կուրն է գալիս կովկաս սարերէն,
Մի աննրման ձայն էր տալիս էն միւս ափերէն :
— Փախէ՛ք, աստղեր, արեւ ծագեց կովկաս սարերէն,
Սաւթենիկն եմ, սիրուն եմ ես երկնից լուսնեակէն :

Հայո՛ց քաջեր, քա՛շ դրէք զէնքեր շուտ ձեր ձեռքերէն,
Սաւթենիկն եմ, կ'յաղթուիք իմ սիրոյ սրէն :
Քե՛զ եմ ասում, քաջ Արտաշէս, դո՛ւրս եկ վերանէն,
Սաւթենիկն եմ, կ'յաղթուիս իմ սեւ սեւ աչքերէն :

Տաք տաք արիւն զուր մի՛ թափեր անմեղ սրտերէն,
Սաւթենիկն եմ կ'յաղթուիս իմ կարմիր թըշերէն :
Մի՛ պարծենար քո զօրքերի պէս պէս գունդերէն,
Սաւթենիկն եմ, կ'յաղթուիս իմ սիրուն ունքերէն :

Մի՛ խըրոխտար քո յաղթական սէգ սէգ քայլերէն,
Սաւթենիկն եմ, կ'յաղթուիս դու իմ փունջ փունջ մազերէն :
Բա՛ց շուտ շղթայն գերի բռնած եղբօրս ոտերէն,
Սաւթենիկն եմ կ'յաղթուիս դու իմ բլբուլ լեզուէն :

Քէն մի՛ պահիր, վրէժ մի՛ ուզիր իմ Աւաններէն,
Բարձր է Կովկաս, քաջ են Աւանք Մասեաց Քաջերէն:
Զայն եմ տալիս, ձա՛յն տուր ձայնիս քո խոր բանակէն,
Դո՛ւրս եկ մէյդան, թէ չես վախուժ սիրոյս նետերէն:

— Աւա՛ն, Աւա՛ն, յաղթուժիւնս առիր իմ ձեռքէն,
Ո՞նց դիմանամ, հալվում է իմ սուրս քո կրակէն:
Աւա՛ն, Աւան, փառք ու պսակս առիր իմ գլխէն,
Ո՞նց դիմանամ, սիրուն ես դու մեր սիրուններէն:

Ա՛յ դու անգուժ, այրվում է սիրտս քո չոր ծարաւէն,
Ո՞նց դիմանամ, չեմ հովանում Կուրի ջրերէն:
Տո՛ւր ինձ թեւեր քո մօտ թռչեմ Կուրի վրայէն,
Մի թիթեռնիկ դարձայ ես քո Յրրագի լուսէն:

Հազար կրտամ, տասն հազար իմ անթիւ գանձերէն,
Քեզ ինձ կ'առնեմ հարս-թագուհի քաջ Աւաններէն:
Ոսկւոյ անձրեւ շաղ կրտամ քո գլխիդ վրայէն,
Սէլ կըգնայ մարգարտէ քո ոտի տակերէն:

Կ'թափեմ Կուրը լայքս ոսկի կարմիր մորթերէն,
Ծածկուի գետը ընծայաբեր բարձած ուղտերէն:
Ասաց, հեծաւ արի արքայն սեւն իւր ձիերէն,
Արծուի նման ճնշեց, անցաւ Կուր գետի մէջէն:

Հասաւ, հանեց իւր կարմիր թուկ օղն ոսկեղէն,
Զգեց, ընկաւ Սաթիւնիկի մէջքի մէջտեղէն:
Թռի՛ր, փախի՛ր, իմ գեղեցիկ սեւ ձիս հըրեղէն,
Մէջքիդ մարալն որս եմ բռնել Կովկաս սարերէն:
Թռի՛ր, փախի՛ր, մեծն է սա իմ բոլոր որսերէն,
Թեւիդ վրրի Կոյսն եմ խլել քաջ Աւաններէն:

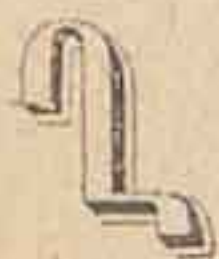
ՍՍՄՈՒԷԼ ԳԻԻԼԶԱԴԵԱՆ

ՏԻԳՐԱՆ ՅԱԿՈԲՆԱՆ (Ղարիպ)

“ՂԱՐԻՊ,, ԻՆ

արի՛ւ պ աղբէր, արի՛ մեր տուն,
Բուք պօրանին ո՞ւր կ'երթաս,
Հերի՛ք այդքան թափառելով,
Սեւ տարտերդ քամուն տաս:

Անտո՛ւն աղբէր, արի՛ մեր տուն,
էս էլ հայի օձախ է,
Իմ պաղ ջուրս, սեւ—չոր հացս
Քեզ պէս աղբօր հալալ է:

Մշա՛կ աղբէր, արի՛ մեր տուն,
Տարտ ու ցաւդ ինձ պատմէ՛,
Լաց—լացի տանք էս մեծ տօնին,
Սիրաս լացի կարօտ է . . .

Շ. ԿՈՒՐՂԻՆԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

(Թարգմանի աղբիւրք երգք)

Մեր հայրենիք թշուառ, անտէր,
եր թշնամուց բանակոխ.
Իր որդիքք արդ կանչուած է,
Հանել իր վրէժ քէն ու ոխ:

Մեր հայրենիք շղթաներով
Այոքան տարի կապկապուած,
Իր քաջ որդւոց աւերք արիւնով
Պիտի լինի ազատուած:

Ահա՛, եղբայր, քեզ մի դրօշ,
Որ իմ ձեռքովս գործեցի
Գիշերները ես քուն չեղայ,
Արտասուքովս լուացի:

Նայի՛ր նրան, երեք գնով
Նուիրական մեր նշան.
Թող փողփողի թշնամու դէմ,
Թող կործանուի Աւստրիան:

Ինչքան կին—մարդ, մի թոյլ էակ,
Պատերազմի գործերում
Կարէ օգնել իր եղբօրը՝
Զանց չարեցի քո սիրոյն:

Ահա՛ իմ գործ, ահա՛ դրօշ,
Շո՛ւտ՝ ձի հեծիր քաջի պէս,
Գնա՛ փրկել մեր հայրենիք՝
Պատերազմի վառ հանդէս:

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ' մեռնի,
Բայց երանի՛, որ իր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի:

Գնա՛, եղբայր, Աստուած քեզ յոյս,
Ազգի սէրը քաջալեր,
Գնա՛, թէեւ չեմ կարող գալ,
Բայց իմ հոգիս քեզ ընկեր.

Գնա՛, մեռի՛ր դու քաջի պէս,
Թող չտեսնէ թշնամուն
Քո թիկունքը, թող նա չ'ասէ
Թէ վատ է Խալաօցին:

Ասաց, տւեց օրիորդը
Իր եղբօրը մի դրօշ.
Մետաքսից էր, ազնիւ գործած,
Ու երեք գոյն կար որոշ:

Եղբայրն առաւ եւ ողջունեց
Իր սիրական քնքոյշ քոյր.
Առաւ զէնքը, սուր, հրացան.
Հեծաւ իր ձին սեւաթոյր:

«Քոյրիկ, կանչեց քաջ պատանին,
Մնա՛ս բարեաւ, սիրական.

Այս դրօշակին պիտի նայի
Ամբողջ բանակն Իտալիան:
Նա սուրբ է ինձ, երբ մկրտուած
Արտասուքով ու կնքուած
Դու յանձնեցիր ինձ յիշատակ,
Հայրենիքին նուիրուած:

Եթէ մեռնիմ, դու մի՛ սգար,
Իմացիր որ տարեցի
Դէպի մահու արքայութիւն
Իմ հետ քանի թշնամի: »

Ասաց, վազեց դէպ ի հանդէս
Աւստրիացու յանդիման.
Իր արիւնովն գնել յաւէրժ,
Ազատութիւն Իտալիան:

Ո՛հ, իմ սիրտը կտրտուում է,
Տեսնելով այսպիսի սէր՝
Դէպի թշուառ մի հայրենիք
Որ ոտնակոխ եղած էր:

Սորա կէսը, կէսի կէսը
Դէթ երեւէր մեր ազգում,
Բայց մեր կանայք . . . ո՛ւր եղ իշէ . . .
Ո՛ւր մեր տիկնայք փափկասունք . . .

Ո՛հ . . . արտասուքս ինձ խեղդում է.
Է՛լ չեմ կարող բան խօսել . . .
Զէ՛, թշուառ չէ՛ Իտալիան,
Եթէ կանայք այսպէս են:

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆՑ

ՄԱՐԵՐԻ ՀՈՎԻՆՆԻՄ

Adagio sostenuto (Cantabile)

Ինչպէս ինչպէս Բարսեղ Բարսեղ

արերի հովին մեռնիմ,
 Իմ եարին բոյին մեռնիմ,
 Էս օր օրստնօր չեմ տեսել,
 Տեսնողի աչքին մեռնիմ.

Ախ էնիմ արուն կուգայ
 Սեւ սըրտիս գարուն կգայ
 Ի՛նչ էնիմ ես էն եարը
 Պըտըտի տարուն կուգայ:
 Եար, եար, եար, եար, նա նայ,
 Ա՛խ, նանի ջան, նանի, վա՛ նա-
 նի, նանի ջան:

Լուսնակը կեռ ու կամար,
 Բոյր մեռնի եղբօր համար,
 Օրստն օր պաս եմ պահել,
 Իմ եարի ճամբի համար:
 Ա՛խ էնիմ արուն կուգայ
 եւայլն . . .

ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԸ

րիկուն է . . . հեռուն անգոյն
 վերջալոյսը կը մարմրի ,
 Հեւալով իր հոգեվարքի
 կեանք առկայծ մովի
 մ'հանգոյն:

Ալեւորք նա ունի գոյն
 կ'արիւնոսին վեա բարձունքներ
 Բաժանումի լուռ արցունքներ . . .

վերջին իրիկունն է ա'լ սարւոյն:

Սնուակին մեջ պա'րզ ու յսակ,
 Հոսանքն հանդարտ աղ մի'տս անխոնջ,
 Թառամ ծաղիկ մը դեռ բողբոջ
 կը բաւայէ վար շարունակ:

Հոսանքին հետ արագապէս,
 Մերթ սուզելով խորն ալեակին
 Տասանելով միտս լայազին՝
 կ'զգամ որ կեանքս կ'անցնի ալապէս . . .:

Հոսանքն ալդ խօյ ու դիւային
 Կրնացքին հետ իր մրրրկոս,
 Իմ երազներս, յոյսերս աղօտ
 կը սանի արդ սարւոյն հետ հին:

Ու խօյ վազէն ալդ հոսանքին
 Ժամանակը լուռ երկունքով,
 Նոր Տարի մը մեզի փուրով
 կը նուիրէ ա'րդ խնդազին . . . :

Արեւոյսիդ, ա'րդ, Նոր Տարի,
 Շողերն աղւոր լոյսն արփաւէտ,
 Զուարթ կեանքիդ արեւին հետ
 Սիրքս սեսնել միտս փափաքի . . . :

Ինկայօշի

ՅՐԹ. Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(ԱՐԻ-ԱՐԱՆՑ)

Կ Ի Լ Ի Կ Ի Ա

Ըբոր բացուին դռներն յուսոյ,
եւ մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ
Չքնաղ երկինս մեր Արմենիոյ,
երբ փայլէ իւր քաղցրիկ օդեր,
երբոր ծիծառն իր բոյն դառնայ,
երբոր ծառերն հագնին տերեւ,
Յանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա,
Աշխարհ որ ինձ ետուր արեւ:

Տեսի դաշտերն Ունուրիոյ,
Լեռն Լիբանան եւ իւր մայրեր,
Տեսի զերկինս Իտալիոյ,
Վենետիկ եւ իւր կոնտողներ:
Կղզի նման չիք մեր Կիպրեայ,
եւ ոչ մէկ վայրն է արդարեւ,
Յանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա,
Աշխարհ որ ինձ ետուր արեւ:

Հասակ մը կայ մեր կենաց մէջ,
Ուր ամենայն իզձ կ'աւարտի,
Հասակ մը ուր հէգին ի տենչ,
Յիշատակաց իւր կարօտի,
Յորժամ քնարս իմ ցրտանայ,
Սիրոյն տալով վերջին բարեւս,
Երթամ ննջեմ յիւ՛ Կիլիկիա,
Աշխարհ որ ինձ ետուր արեւ:

ԳՐԻԳՈՐ ԲՈՅՈՅՆՍԿ

Քոմպ. Յ. Բանդուկյան

Andante

Զայնդ. Յ. Պ. Զարրիան

Կրն չիք դու Կրն չիք
ան եր ման Կրն չան
- Բո չի չի ձայ
Կրն չիք դու Կրն չիք
ան եր ման Կրն չան
- Բո չի չի ձայ

Նով զո զան զով ուժ
դին Կրն չիք ար թն
ցուք

դու Բե Նամ են թին
տա թա ծիր մեն
վարք մեր վե՛ր երպա
տանկ

դու Բե Նամ են թին
տա թա ծիր մեն
վարք մեր վե՛ր երպա
տանկ

Չօն ՀնՁԱԿԻՆ

(Յսականեակին Առքիւ)

Նչի՛ր դու, հնչի՛ր աննմա՛ն ՀնՁԱԿ
Քողիլգիլ ձայնով զօղանջով ու ժգին
Հնչի՛ր, արթնցուր դու քնածներին
Տարածի՛ր մէն վայր մեր վե՛ն նպատակ:

Նոր կ՛անք է տալիս մեզ, ոգի, կորով
Քո վառ հնչիւնի մէն մի ել եւ էջ,
Լեցնում մեր սրտեր կայծերով անշէջ,
Եւ Ազատութեան ներշնչում գորով:

Չարանենգ ոտիս, — դահճապետ Սուլթան
Վամբիր բորենի, — արիւնարբու Չար
ձնշեն, կոտորեն, կեղեքեն մեզ յար,
Մեր կեանքն ու արիւն ծծեն, յղիանան:

Անընդհատ հնչի՛ր, ՀնՁԱԿ յաջազատ,
Անխիղճ ոտխներն՝ գծում եւ անարգ,
Քո անեղ ձայնով կոչի՛ր դու ի կարգ,
Եղի՛ր մեր սրտի Թարգման հարազատ:

Կոչենք միաձայն. — կեցցէ՛ անսասան
Վե՛ն գաղափարի սրբազան ՀնՁԱԿ,
Վառ Արշալոյսի պարզենք դրօշակ.
Հնչի՛ր, «Մօտ է մեր Ազատ Ապագան»:

ՅՈՎԱԿԻՄ ԹԱՆՉՈՒՏԵԱՆ

Ծ Ի Ր Ա Ն Ի .

Ա մէկ ծառ եմ ծիրանի
Հին արմատ եմ անուանի.
Պտուղներս քաղցրահամ,
Բ ո ո Ր մարդկանց պիտանի:

Հին ծառ եմ արեւելեան,
Չունիմ որոշ այգեպան.
Տուներս ամէն երկիր
Ընկած են բաժան — բաժան:

Արեւելքում ինձ տնկեց,
Երբոր Աստուած ստեղծեց,
Ասաց — աճէ՛, բազմացի՛ր —
Մի այգի էլ ինձ տւեց:

Ուղարկեց մի այգեպան,
Հարաւից հսկայ իշխան.
Այդ հսկայի անունով
Կոչուեցայ ծառ Հայկական:

Չորս հազար տարւայ ծառ եմ,
Արմատս պինդ՝ կայտառ եմ,
Թէպէտ ոյժս պակաս է,
Բայց անունով պայծառ եմ:

ԱՆՐԳ — ԶԻՒԱՆԻ

ՔԱՐԼ ԿԱՌԻՅԿԻՅ
(Տաղանդաւոր Ընկերվարական Գործիչ)

Ծառաները Տէր

« ԿՈՂՍԿ », ԻԳ

Կառուցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
ձոխ եկեղեցի մ'ուր պաշտենք զԱստուած
Կտրուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անտուն
Եւ հարուստն առանց Աստուծոյ մնաց :

Դարբնեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Մեր սուրերն եւ մեր զէնքերը մարտի.
Կարուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անտուն,
Եւ հայրենիքն ա՛լ բառ մ'եղաւ սնուտի:

Շինեցէ՛ք, ըսին, մեծ դուռներ ամուր
Եօթն անգամ դարձող փականքներ ճար-
տար
Մերեց իյնան սեւ մարդիկն, անսարսուռ
Եւ դրամն եղաւ ա՛լ անիմաստ բառ:

Զուլեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Մեր կուրծքն համար բիւր շքանշան.
Կարուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անտուն
Եւ մերեն ու Խիզճ մէկտեղ ժպտեցան,

Կազմեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Ահեղ ծովառիւծ՝ մարտանաւեռ լաւ.
Կարուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անտուն
Եւ մօր աչաց մէջ ծովն ա՛լ չլացաւ

Լարեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Գլխահատ պողպատ, հանգոյց, տանջա-
րան.

Կարուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անտուն
Եւ ոճիրներն ալ Խիզճէն խաչուեցան ...

Եւ եկեղեցի, զէնքեր ու փականք,
Զրահապատ նաւեր եւ շքանշան,
Ինչպէս քաւուժեան գործիքներ դաժան
Անցան իբրեւ հին աշխարհին մէկ վանկ:

Ա՛լ չունեցան նոր մ'իրենց ետեւէն.
Եւ մգլտ, զազիր, անգործ ու տժգոյն,
Ինկան լռութեան անդունդն իմաստուն,
Իրենք որ լռե՛լ միայն տուած եւ:

Եւ գործաւորներն այն սեւ, եղկելի,
Խլած առարկաներն իրենց գերութեան
Իրենց տէրերուն տէրերն ալ եղան,
Սուրբ Աշխատութեան ազատ խիզճով լի:
ԵՒՈՒԱՐԴ ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

Մօտք Օր. Վապրիկ. Մանր Հանդարտ. Եզնիկ. Յիբ. Զայրենի

Սե բախ Եր գծր ինչ պէս Եր գծմ իմ ին նա բով վշ տա վից
 սեր ին դու թիւն ինչ պէս Եր սեմ իմ սր դաւ որ լա ին ինչ .

Լրախ երգեր ի՞նչպէս երգեմ
 Իմ քնարով վշտալից.

Սէր, խնդուծիւն ի՞նչպէս
 հիւսեմ

Իմ սգաւոր լարերից :

Հայրենիքից Թռչնակ եկաւ
 Արիւն հոսող վերքերով,
 Նա քնարիս վերայ նստաւ
 Ազատ օրեր տենչալով . . . :

Տխուր ձայնով նա երգ երգեց,
 Մի երգ անյոյս, դառնալից,
 Լարի վերայ արցունք Թափեց,
 Յրիւն — արցունք վերքերից:

Այն օրուանից ի՞նչպէս հրճեմ
 Ես քնարով վշտալից,
 Սէր, խնդուծիւն ի՞նչպէս հիւսեմ
 Արնաշաղախ լարերից:

ՕՐ. ՔՆԱՐԻԿ

ԱՐԱՋՆ ԵԿԱԻ

րազն եկաւ լափին տալով,
ժեռ քարերին, ափին տալով,
Ո՞րտեղ թաղեմ ես իմ տարտը,
Չոր գլուխըս տափին տալով:

Ա՛յ իմ Արագ, ջուրըդ վարար,
Սիրուն եարիս եարաք տեսա՞ր,
Ես չը հասայ իմ մուրազին,
Արագ, եարաք կարօտս առա՞ր:

Ամպերն ընկան Մասիս սարին,
Կարօտ մնացի ես իմ եարին,
Աստուած սիրես, էրւած սըրտիս
Ջուղաք բերես եկող տարին:

Գիշերն անքուն գիր կը գրեմ,
Արտասուքըս գետ կը շինեմ,
Արա՛գ, ծէգը ջըրիդ չառած՝
Իմ սեւ տարտը քեզ կը բերեմ:

Կասես շողքը քարին ընկաւ,
Կրակը սըրտիս մէջն ընկաւ,
Կամար ունքից, թուխ աչքերից,
Յաւն իմ ջիւան ջանիս ընկաւ:

Ա. ԻՍՍ.ՉԱ.ԿԵԱՆ

ՊԱՂ ԱՂԲԻՒՐԻ ՄՕՏ

աղ աղբիւրի մօտը կանգնած մի
աղջիկ,
Ձեռին սափոր բռնած ջուրն էր անուշիկ
Աչք ու ունք կալամով քաշած գեղեցիկ,
Մայրիկ, զարնուեցայ, սիրում եմ նորան,
Մի փոքրիկ ակնարկով արաւ ինձ նշան:

Պաղ աղբիւրի մօտը պարտիզում նստած,
Ունէինք լաւ գինի, գառուն խորոված,
Երգում էին ու պարում աղջկերք բոլորած,
Մայրիկ զարնուեցայ եւայլն

Ման էր գալիս ընկերներով միասին,
Կարծես հրեշտակ էր, չէր նա հողածին.
Մազերը ոսկեգոյն, ձակատը լուսին,
Մայրիկ զարնուեցայ, եւայլն

Յերեկը անդադար նորան եմ յիշում,
Գիշերն էլ երազիս մէջն եմ տեսնում,
Տոչորուած ման կուգամ խեղճ մոլար
տրտում.

Մայրիկ զարնուեցայ, եւայլն

Երանի՛ այն աւուր հազար երանի,
Տեսութեան ես կրկին լինիմ արժանի,
Առանց նորան երբէք չեմ մնալ կենդանի
Մայրի՛կ, զարնուեցայ եւայլն

ԳՍԻԹ ԳՍԻԹԵԱՆ
(Համբարաւոր Զուբալիսար)

ԴԱԻԹ ԴԱԻԹԵԱՆԻՆ

ըմայեցիր քու շեշտերով մագնիսական
Ունկնդիրներդ՝ ջուլթակիդ չորս թելերով
նուրբ.

Մեր հոգիներն նոր եռանդով կենդանացան՝
Ըստանալով իրենց սնունդն ազնիւ ու սուրբ :

Հայուն հանճարն անգամ մըն ալ ցուցադրեցիր
Ազգի ազգի դիւթուած , թովուած ներկաներուն,
Հայուն հոգին ցոլացուցիր սեռն անբասիր՝
Իբրեւ զաւակ առաքինի միշտ աննկուն :

Բայց, ո՛րչափ շուտ, յանկարծակի անհետացար
Մուծ գիշերուան անդնդային խաւարին մէջ .
Վառ ասուպի արագութեամբ անհաւասար
Փախար , գացիր երկնից փայլուն յարկերն անվերջ :

Դաւիթ Դաւթեան անունն անջինջ պիտ' մնայ յար
Խորքերուն մէջ հայուն սրբտին ասպետական .
Համայն ազգեր պիտ' գովեն քեզ միշտ խանդավառ,
Քանի որ դու հանճար մ'էիր անզուգական :

Հ. ՏԷՐ-ՅՍԿՈՐԵԱՆ

Մ Ն Ի Ի Ո Ղ Բ Ը

Նի քաղաք նստեր կուլայ ,
Ձկայ ըսող՝ մի՛ լայ , մի՛ լայ ,
Կ՛ըսես քիչ է , թո՛ղ մնայ՛ լայ ,
Ա՛խ , ե՞րբ լսեմ՝ մի՛ լայ , մի՛ լայ :

Շատ ցաւերով կ՛այրիմ տապիմ ,
Ձունիմ մէկ մարդ հաւատարիմ ,
Որ խղճալոյս գայ մօտենայ ,
Հէչ չէ ըսէ մի՛ լայ , մի՛ լայ :

Յորդորակ

Ա՛խ հայ տղայ , խղճա՛ ինձի ,
Տես թէ քո Անին ի՞նչպէս է .
Հերիք ես լամ դու չգթաս ,
Ձէ՞ քո Անին ափսոս է :

Ա՛խ ու վախով օրերս անցաւ ,
Լալէն աչքերս կուրացաւ .
Որք մնայն ինձ վիճակեցաւ ,
Բախտս բնաւ զիս մոռացաւ :

Կորուսեր եմ թագաւորներ ,
Ժողովեր եմ գլխուս բուեր ,
Որք միշտ կ՛երգեն «Անին անցաւ ,
Անին անտէր աւերեցաւ» :

Անին եմ շատ մարդաբնակ ,
Մնացեր եմ դառն աւերակ ,

Իմ լացն , իմ կոծն , իմ աղաղակ
Անտէր որբերու նմանակ :

Երբեմն էի շատ աննման ,
Հայոց քաղաքն արեւելեան
Այժմ աւեր հիմնայատակ ,
Նստեր կուլամ , ես միայնակ :

Եկար՝ տեսար . դարձեր՝ կ'երթաս ,
Լալով կ'ըսես «բարեաւ մնաս» .
Աստուած սիրես զիս չի մոռնաս .
Մասիս սարին երբ մօտենաս՝

Ասա՛ իմ քաջ Արարատին՝
«Նստեր կուլայ քո խեղճ Անին» .
Կ'ըսես՝ ե՞րբ գաս աւետիք տաս ,
Թէ՛ «իմ Անի , հերի՛ք է լաս» :

Հ Ա Յ Տ Ղ Ա Ն

Որբերգուծիւնդ հերի՛ք , Անի ,
Թշուառացեալ դու լաս քանի՛ ,
Օր մը գթած աչն Անեղին
Մարդասիրեալ՝ առ քեզ հայի :

Գան ժողովին հայք միաբան ,
Գեղեցկանաս շատ աննման .
Հապա մի՛ լար , սիրուն Անի ,
Անի՛ , Անի՛ , իմ ջա՛ն Անի ,

Ա. Վ. ԱՐՍՐՍՏԵԱՆ

ԵՐՈՒՍՆԴ ՔԷՍՍԵԱՆ
ՍԵՊՈՒՀԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նարպու արժա Էարեն Երբ ժրի ,
Իմ ազիզ պալից խապար ո՛վ բերի .
Սեւաւոր մերկան կուրցամ աչերից
Արնախառն արցունք Էարա՛յ , ո՛վ արբի :

Մարած է արեւ , սեւցամ է վարան ,
Կորսուած իմ պալես մոռցել է մերկան ,
Գու Բարսիբս աշխարհ , շես անի մեկ հար
Որ ազիզ պալից շառի մեկ խապար :

Ասե՛ք Նրուանդից Էս հասարսս առնեմ ,
Գլուխ կրծիս վրայ քողե՛ք որ սեղմեմ ,
Նւ այն ժամանակ Էլլեմ աշխարհից
Քոննեմ , հեռանամ , գերեզման մտնեմ ,
Իմ ազիզ Նրուանդ Էս ջանիդ մեռնիմ :

Անձր Եւ ինձր Եւ ինձր քեզ ան զոք խր ըմբար
 զաւա ճան ծր քեզ 2^ր քեզ քան քն ըմբ
 Հաւ զու զիր քան ճան Գուն զաւ ըմ
 Եւն կան ին իր զք քեզ Հր մակ ան զուն զին ըմ
 կար զաւ Հաւ զք զին ըմ կար զաւ Հաւ զք

Խօսք եւ Եղանակ Գ.Ա.Ռ.Ն.Ի.Կ Գ.Ա.Ն.Ճ.Ե.Ա.Ն
 Ա. Ն Է Մ Ք

Անէ՛ծք քեզ , ա՛նգուք, խրրոյս դաւանան,
 Շրքեղ փառքերուդ հասցուցիր վախճան .
 Գուն որ ամենեկն կ՛առնէիր վրէժ ,
 Հիմակ անդունդին ինկար գահավէժ :

Չարչարել սրւիր ծեր, կին եւ սրղայ,
 Քեզմով փրնացան կեանքեր անխնայ .
 Ռսերդ օժեցիր , հանդարտ, անխրոով՝
 Նահատակներու սուրբ արիւններով :

Միտ վրդովեցիր կեանքերն ամենուն,
 Հա՛ցն ալ խրկեցիր , խրմեցի՛ր արիւն,
 Հողերն արգաւանդ ըրիր ցանուցիր ,
 Ու զայն արիւնով միայն ծածկեցիր :

Պիտի շք գտնե՛ս մահաւան մեջ իսկ՝ քուն,
 Չրկա՛յ քեզ համար մեռելոց սուրբ տուն.
 Անմեղներու վե՛հ արեամբ սուղուած՝
 Պիտի մեքժե հո՛ղն իսկ դիակդ՝ ի բաց :

Գսկ եթէ փորձեն գեթ ծովուն յասակ
Սուզել կեղս մարմինդ զազիր, խայտառակ՝
Պիտի փրփրի՛ն ծուփերն ու գոռա՛ն,
Երբ տեսնեն սեւ դեմքդ իրենց մեջ դաժան :

Ծովն իր խորքին մեջ ունի ոսկորներ
Նահատակներու քաջ հայրենասէր,
Այդ սուրբ նրբաւրներն անբիծ, անձնուրաց,
Գոռ պատգամներով ըրիր կեր ձրկանց :

Մարմինդ, ա՛նգուք, հողն առնել չուզեր,
Ո՛չ ալ ծովերուն հանդարտ ծրփաններ .
Դուն տեղ մը չունիս աշխարհի վրայ,
Քանզի ամեն բան լեզմէ կը սուկայ :

ԽՈՍԱՌՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՆԼԵՂՈՒՍ օրից մինչեւ հիմա դեռ,
Ձէ խոստովանցրել ինձ ոչ մի տէրտէր
Հէնց որտեղ տէրտէր ես աչք եմ ածել,
Շեղել եմ ճամբէս ու Թաք եմ կացել:
Բայց երբ տեսնում եմ մի կին գեղադէմ,
Գրժի պէս իսկոյն հէնց վազում եմ դէմ,
Նրա ծոցն եմ ինձ ես տաճար անում,
Նրա ծծերին եմ խոստովանում:

Ն. ՔՈՒՉՍԿ

Կ Ա Պ ՈՒ Տ Ա Կ Ա Չ Ե Ր

(Միշահար Սայլորդը)

Սիւստերհանդակի սայլակը
Ուղիղ ճամբով է դուրս թռչում՝
Եւ վալդայի տխուր զանգակը
Կամարի տակ է դողանջում:
Արթուն սայլորդը գիշերվայ դէմ
Իր վիճակի վերայ տըխրեց,
Եւ սիրուհւոյ աչաց կարօտը
Նա տըխրագին ձայնով երգեց՝
«Կապոյտ աչեր, կապոյտ աչեր,
Կըտրիճիս կեանքը մաշեցիք,
Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, դուք չար ոսոխներ,
Ինչո՞ւ սրտերս բաժնեցիք:
«Մնաս բարեալ, իմ տուն հօրական,
Մընաս բարեալ իմ սիրական,
Ես կը հանգչիմ, գերդ բոց կրակին,
Այդ անբնակ դաշտի միջին:
«Արեւիս լոյսը խաւարել է,
Այս աշխարհումն էլ որք եմ ես,
Սըրտիս կարօտը՝ աղջկայ տեսնելից՝
Մինչեւ ի մահ զրկուած եմ ես»:
Այս որ ասաց՝ շարժեց մտրակը,
Երեք ձիանց մէջքին խըփեց,
Իր սիրուհւոյ պարզ յիշատակը
Այսպէի երգով նա փարատեց:

ՍՍԻՐԷՆ ԿՈՒԳԱՅ ԶԻՆԻՐՐ

Andante pastorale.

Սար էն կու գայ ճի ա շար, վայ լե, լե, լե, լե.

Մեր սու նր, շար դա խաւոր ին ջի մի փըն շի լի

կար ճը լի կար կար ին ջի մի փըն շի լի կար ճը լի կար կար

Սարէն կուգայ ձիաւոր,
 վայլէ, լէ, լէ, լէ,
 Մեր տունը չարտախաւոր,

Ինճիլիկ փընճիլիկ կարճըլիկ եար եար.
 Ինճիլիկ փընճիլիկ կարճըլիկ եար եար.

Հրէս եկաւ իմ աղբէր,
 երեք օրւան թագաւոր:
 Ծառերի հովին ղուրպան,
 իմ եարի պոյին ղուրպան,
 երկու օր ա չեմ տեսել,
 Տեսնողի աչքին ղուրպան :

Անձրեւ եկաւ շաղալէն,
 Ուռի տերեւ դողալէն,
 Հրէս եկաւ իմ աղբէր,
 Ալ ձին տակին խաղալէն:

Ճամբա՛յ տուէք՝ առաջ գամ,
 Սիրած եարիս բարեւ տամ.
 Ուխտ եմ արել, որ առնեմ,
 Թող տեսնի աշխարհի ալամ:

Խ Ա Ղ Ա Ղ Ո Ւ Յ Ի Ի Ն Զ Ե Չ

աղաղութիւն ձեզ, սուրբ մարտիրոսներ,
 Որ կուլի դաշտում ինկաք անվեհեր,
 Դուք ջուր ու ցամաք արեամբ ներկեցիք,
 Որ ձեր արիւնով փրկէք հայրենիք.
 Դուք սուր առնելով՝ սրով կամեցաք
 Փշրել բռնութեան շղթան ու կապանք.
 Բայց, աւա՛ղ. ձեզ հետ մեռան ձեր իղձեր...
 Խաղաղութիւն ձեզ, սուրբ մարտիրոսներ:

Խաղաղութիւն ձեզ, ազգի քաջ որդիք,
 Սեւ հողն է այժմ ձեզ առել իր գիրկ.
 Ձեր արեամբ ցողած սար ու դաշտերում
 Ահա խնդալից նոր կեանք է եռում.
 Փթթել է դարձեալ գարուն ծաղկաւետ,
 Բայց աւա՛ղ դուք էլ չէք փթթիլ յաւետ...
 Ցուրտ գերեզմանն է ձեզ առել իւր գիրկ,
 Խաղաղութիւն ձեզ, ազգի քաջ որդիք:

Խաղաղութիւն ձեզ, հերո՛ս եղբայրներ,
 Թո՛ղ չը վրդովւին ձեր սուրբ ոսկորներ,
 Ձեր վերջին կամբը՝— «անէծքը թշնամուն»—
 Մենք միշտ կը պաշտենք որպէս սրբութիւն,
 Անէ՛ծք ու վրէ՛ժ— դորա մեր միակ
 Կը վնին կեանքի հզօր նպատակ...
 Քնեցէ՛ք խաղաղ, հերո՛ս եղբայրներ,
 Թո՛ղ չը վրդովւին ձեր սուրբ ոսկորներ:

Ա. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ.

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

՛հ, ի՛նչ անուշ եւ ինչպէս զով
Առաւօտուց փեչս՝ հովի՛կ,
Ծաղկանց վրայ գուրգուրալով
Եւ մազերուն կուսին փափկիկ :
Բայց չես հովիկ իմ հայրենեաց,
Գնա՛, անցիր սրսես ի բաց :

Ոհ, ի՛նչ աղու եւ սրտագին
Ծառոց մեջէն երգես, թռչնիկ,
Սիրոյ ժամերն ի յանտառին,
Ըզմաղեցան ի քս ձայնիկ :
Բայց չես թռչնիկ իմ հայրենեաց,
Գնա՛, թռիր սրսես ի բաց :

Ո՛հ, ի՛նչ մրմունջ հանես, վսակ,
Ականակիս եւ հանդարտիկ,
Բու հայելոյդ մեջ անապակ
Նային գիրենք վարդն ու աղջիկ :
Բայց չես վսակ իմ հայրենեաց,
Գնա՛, հոսե սրսես ի բաց :

Թե՛ւ թռչնիկն եւ հովն հայոց
Աւերակաց թռչին վերայ,
Թե՛պէս պիտո՛ւ վրտակն հայոց
Նոնիներու մեջ կը սողայ .
Նո՛հա հառա՛չք են հայրենեաց .
Նո՛հա չերթա՛ն սրսես ի բաց :

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՖՐԻՏՐԻԽ ԷՆԳԷԼՍ

ԵՍ ՁԵՁ ԱՍՈՒՄ ԵՄ

ս ձեզ ասում եմ. կգայ այն օրը,
րբ ամէն մի մարդ աղա թէ բանւոր
իր աշխատանքի կդառնայ տէրը
Ու ազատ, անհոգ կապրի բաղդաւոր:

Նենգաւորների դժնդակ սրտից
Կիրքը մարդկային կը կորչի անհետ,
Կը լռի եսը շանթւած ամօթից
Եւ գայլն ու գառը կ'ապրին իրար հետ:

Ու էլ չի տիրիլ անարգ ստակը,
Մարդուն մարդոց դէմ չի՛ զինիլ անվերջ.
Ամբիօն կեղնի հալալ վաստակը,
Իրար յոշոտող կռւին կտայ վերջ:

Ես ձեզ ասում եմ... մօտէ այն օրը...
Թո՛ղ ստրուկներին Թւայ այդ երազ.
Նորան կը հասնի կուռղ բանւորը ,
Մարտնչողների է դա հէզ մուրազ:

Հ Ա Յ Ե Ր Ո Ւ Ս Թ Ո Ւ Ք Ը

Ուն խելօք, հաշուով վաճառական ես ,
Միւլք, փող ու ապրանք կ'ասեն, շատ
ունես

Բայց Թէ փողէդ շահ չունի Հայաստան ,
Թըքել ենք քու ալ՝ փողիդ ալ վըրան:

Քաջ ես՝ լսել եմ. ինքքդ մեծաւոր,
Սնուն յաղթողի ունիս փառաւոր,
Բայց Թէ Թըրէդ շահ չունի Հայաստան,
Թըքել ենք քու ալ Թըրիդ ալ վըրան:

Ի վերուստ քանքար քեզի տրուած է,
Հեղինակ անունդ աշխարհի փրուած է.
Բայց Թէ գրչէդ շահ չունի Հայաստան
Թըքել ենք քու ալ՝ գըրչիդ ալ վըրան:

Հեռատես մըտքով դուն զարգարեցար,
Հըգօր իշխանին սիրելին դարձար,
Բայց Թէ մըտքէդ շահ չունի Հայաստան,
Թըքել ենք քու ալ՝ մըտքիդ ալ վըրան:

Բանուկ ու ճարտար դուն ունիս ձեռքեր,
Շատ կը յօրինես Թանկագին բաներ,
Բայց Թէ ձեռքէդ շահ չունի Հայաստան,
Թըքել ենք քու ալ՝ ձեռքիդ ալ վըրան:

Երկինք շնորհեցին քեզ լեզու ճարտար,
Քարոզչի ստացար հրռչակ ու հանճար,
Բայց Թէ լեզուէդ շահ չունի Հայաստան,
Թըքել ենք քու ալ՝ լեզուիդ ալ վըրան:

Մեծ ուսում առիր, եղար գիտնական,
Գովեստըդ լըցուած է մարդոց բերան.
Թէ ուսումէդ շահ չունի Հայաստան,
Թըքել ենք քու ալ՝ ուսմանդ ալ վըրան:

Գ.Ա.ՄԱՌ-ԳԱԹԻՊԱ.

♩ Andantino

• : Եղանակ. Միջամուսուկ

Սի բուն մա նու շակ արդ եզր ին շու դուն այդ պես Շոլ պին մէ ջ
 կը ծաղկիս հե ուռ ն տե բե նե բուն մէ ջ ին շու պահ ուր ար ս
 ու հը պարտ ծաղ կան ց կար գէն կը փախ չի ս Բայ Բայց չը նաղ ծա
 ղի Կ երբ կը քա ղնն քեզ աւ եր լի ա նու շ
 բուր մուկ կար զա կե ս քան շատ ծաղիկ ներ ո բունք պրե նա
 ի յ ճոնս ար դու զար սո ջ ժուս բուն կա զի շ

Մ Ա Ն Ի Շ Ա Կ Ը

Իրուն մանիշակ, արդեօք ինչո՞ւ դուն
 Այդպէս հովտին մէջ կը ծաղկիս հեռուն,
 Տերեւներուն մէջ ինչո՞ւ պահուրտիս
 Ու հպարտ ծաղկանց կարգէն կը փախչիս :

Բայց, չըքնա՛ղ ծաղիկ, երբ կը քաղեն քեզ
 Աւելի անուշ բուրմունք կ'արծակես,
 Քան շատ ծաղիկներ որոնք պըճնուին
 ձոխ արդուզարդով փայլուն Թանկագին:

Գ ՈՒՐԳԵՆԻ ԱՆՄԱՀ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

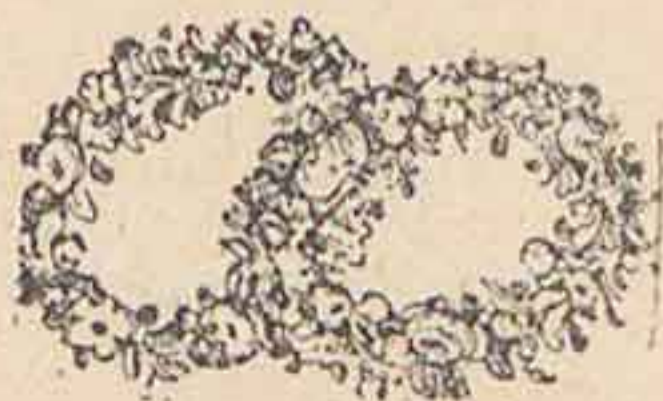
Լալալով ջուր է իջնում,
Մշոյ մշուշ սարերէն :
Ծիծեռները ծիւ ծիւ եկան ,
Գարնան գալը երգելէն :

Գարուն ջկայ հայուն համար .
Ծաղիկ , ծիծեռ մեզ պէտ չեն ,
Գերեզմանս հողին հաւասար ,
Թո՛ղ փուշ բուսնի իմ վրէն :
Գնա՛ , ծիծեռ , Թող ինձ մինակ ,
Վերքը սրտիս հողի տակ :

Բայց երբ տեսնես Թշնամու դէմ ,
Հայ ժողովուրդ սարի պէս ,
Զէնքը ձեռին , հպարտ կանգնած ,
Կուրծք դէմ տուած ժայռի պէս :

Ա՛խ այն օրը արի ծուայ .
Գարնան գալը նո՛ր կանչէ ,
Հայոց գարնան , որ բիւր բարեւ ,
Սիրտս խորէն ղողանչէ . . . :

Հ. Գ .

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻԲԱՅԷԼԵԱՆ

“ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻՆ,”

Բ ու անցար, հերո՛ս, դէ՛հ հանգի՛ստ քեզ քուն
 ու լուսադէմին մեռար լիայոյս,
 ու ճամբորդ էիր դէպ ազատութիւն,
 Նրբ դեռ հեռո՛ւ էր, հեռու արշալոյս:

Տե՛ս, ի՞նչ հերոսներ՝ երգովդ ստեղծւած՝
 Փակեցին աչքերդ, որ հանգիստ առնուս:
 Հերոսների մէջ դո՛ւ մեռար, հերո՛ս,
 Մարմնով դառար հող, հողով արշալոյս:

Էրնէ՛կ քո յոյսին, նա՛, որ չէր դողում,
Երբ Թոյլ տքնում էր մեր ճահիճն անյոյս,
Սյն օձե՛ր էին եւ գորտեր սողում,
Քանզի գալու էր անշուշտ արշալոյս . . .

Սակայն երբ ազգդ Թմբուկով ու փողով
Դէպ՝ երբ ազատութիւն երթայ սրաայոյս,
Դու կգաս ա՛նտեղ յարութեան շողով,
Բայց ննջի՛ր . . . դեռ կա՛յ մինչեւ արշալոյս . . .

Չ Ա Ր Թ Ի Ր Ո Ր Դ Ե Ա Կ

արթի՛ր որդեա՛կ, ուշ բե՛ր, վեր
կա՛ց ,

Պատերազմի փուլն հնչեց,
Չարթի՛ր գոչեց ձայն հայրենեաց,
Կենաց-մահու ժամն հնչեց:

Պատրաստեր եմ քո զէնքերը
եւ քո գօտին ոսկեծել,
եւ մի պսակ ոսկեփետուր
երկինք կանխէ պատրաստել:

Հաւարեր եմ լո զէնքերը,
Ահա գլխիդ վերեւ կան,

Ինչպէս երբեմն քո գրքերը.
Երբ կերթայիր վարժարան:

Ելի՛ր, կապեմ՝ սուրը մէջքիդ,
Ասպար կապեմ՝ քոյ ուսէդ,
Եւ սուրբ դրօշակն հայրենիքիդ
Թող ծածանի աջ թեւէդ :

Մի՛թէ դու չե՞ս յիշեր, երբոր
Գրիչ ու թուղթ տուի քեզ,
Փոխան դոցա, չըսի՞ մի օր
Ուրիշ բաներ կուտամ քեզ:

Ահա փոխան գրչի՛ քեզ սուր
Փոխան թղթի—կուռի դաշտ,
Ազգի համար գնա՛, կեանք տուր,
Քոյ մայր ժպտի երկինք հաշտ :

Գրչով ուսար Ազգ, Հայրենիք,
Գնա՛ սուրով փրկել զայն.
Մեր հայրենեաց վշտաց հերի՛ք՝
Զըսաւ աշխարհը համայն:

Մեր հայրենեաց թշուառութիւն
Երկրիս ազգաց մէկը չունի.
Մեր խեղճութեան կարեկցութիւն
Երկրիս վրայ մարդ չունի:

Գնա՛, որդեա՛կ, այդ սեւ Զարիք
Խեղդեց շունչը քոյ ազգի.
Գնա՛ փրկել քոյ հայրենիք,
Թէ ո՛չ է՞ր քեզ ծնեցի:

Քսան տարի կերակրեցի
Մինչ հասակդ այդ առիթ.
Բարձր հասակիդ մայրդ մեռնի,
Դու ալ քու ազգիդ մեռիր.

Դու հայրենեաց սեղանին զոհ՝
Մարտի՛ր, որդեա՛կ, ժամն հասաւ,
Երկինք ու ազգ յայդ մնան գոհ,
Հա՛յրդ ալ վասն այդ քեզ ծնաւ:

Յառա՛ջ, որդեա՛կ, ահա կերթան
Քու ընկերներդ բիւրաւոր,
Որպէս ընկեր դպրոցական,
Քաղցր է ընկեր կռուարար:

Յառա՛ջ, որդեա՛կ, ի մա՛րտ անմահ,
Տուէք անվախ կուրծք ու հակատ.
Հոգ չէ թէ քեզ կը գտնէ մահ,
Զի յայնժամ է ազգն ազատ:

Պ. Վ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

All.^o Mod. (Tempo di marcia) Կոհակ (Կայկերգ) Արվել. Վ. Գրիգորյան

U. mf Կոհակ — Կոհակ զի անփոյթ ես խռովքէն
 Ահ — Կոհակ զի անփոյթ ես խռովքէն

Որոնց հանդէպ կը ճակատիս անդեղել
 Մէկգի թողած ատելութիւն, խեղձ կամ
 Քէն :

All.^o Mod. (Tempo di marcia)

P. f Քալէ՛, ԿՈՀԱԿ, արահետէդ դժուարին.
 Տառապանքի տուայտանքի զոհերն հէք
 Պիտի ուղղեն սրտի խորէն քեզ օրհնենք,
 Քանի զանոնք առաջնորդես իտէալին:

Նայէ՛, ԿՈՀԱԿ, թակարդներուն ժանտատես,
 Տգրուկներու խարդաւանանքն անարգել՝
 Անխիղճօրէն կը միտին քեզ անարգել.
 Չէ՞ որ ծծուող անխօս զոհին բողոքն ես :

Կ Ո Հ Ա Կ

րճուէ՛, ԿՈՀԱԿ, զի անփոյթ ես խռովքէն
 Ահեղագոռ յորձանքներու մշտատել՝
 Որոնց հանդէպ կը ճակատիս անդեղել
 Մէկգի թողած ատելութիւն, խեղձ կամ
 քէն :

Քալէ՛, ԿՈՀԱԿ, արահետէդ դժուարին.
 Տառապանքի տուայտանքի զոհերն հէք
 Պիտի ուղղեն սրտի խորէն քեզ օրհնենք,
 Քանի զանոնք առաջնորդես իտէալին:

Նայէ՛, ԿՈՀԱԿ, թակարդներուն ժանտատես,
 Տգրուկներու խարդաւանանքն անարգել՝
 Անխիղճօրէն կը միտին քեզ անարգել.
 Չէ՞ որ ծծուող անխօս զոհին բողոքն ես :

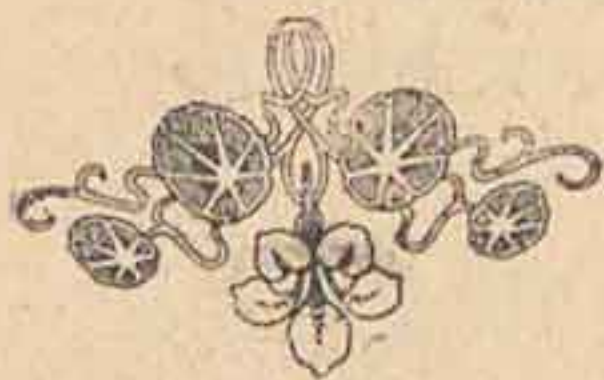

Պահէ՛, ԿՈՇԱԿ վեհ ուղղութիւնդ անայլայլ,
Իտէալի՛դ . . . դէմդ ցցուած են ամբակուռ
Խոչեր, սակայն պիտ' կօխկուտես անամօռ
Պարտեալներու յաղթութեան մէջ լուսափայլ . . .

1 Փետր. 1912

ՀՅԱՅԱՅԱ ՔԶՆՑ. ՊԱԽԹԻՍՐԵԱՆ

ԻՆԷՊՕՐԱ

Վ Ե Ր Ջ Ի Ն Յ Ո Յ Ս

(oror)

Լէտանջ հոգւոյս միակ մխիթար,
Ծաղկի՛ր վարդի պէս, փթթի՛ր անդա-
դար .
Օրօ՛ր, իմ հոգեա՛կ, Թանկագին զաւակ,
Գու կեանքիս միակ հօր աշտարակ:

Գալիս է գարուն. ծաղկում են դաշտեր,
Այրի մայրիկիդ շատա՛նում վշտեր,
Օրօ՛ր, իմ հոգեա՛կ, Թանկագին զաւակ,
Գու սիրոյս միակ անգին յիշատակ:

Արցունքից խաւրած՝ աչքերս են լալիս.
Երբ անցած օրերս իմ միտս են գալիս.
Օրօ՛ր իմ հոգեա՛կ, Թանկագին զաւակ,
Գու աչքիս միակ լուսոյ աշտարակ:

Մահու բաժակից քամում եմ մրուր.
Կեանքովդ կեանք տուր մայրիկիդ տխուր.
Օրօ՛ր, իմ հոգեա՛կ, Թանկագին զաւակ,
Գու հոգւոյս միակ բարի հրեշտակ:

Աշխատի՛ր լինիս դու բարի պարծանք,
Հայրենի տանդ արժանի ժառանգ.
Թէ մեռնիմ, հո՛գ չէ, եւ այն ժամանակ
Անբաղդ մայրիկիդ յիշէ՛ շարունակ :

Ս. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

Ա Ր Շ Ա Ի Ա Ն Ք

ըշաւեն քաջք յասպար, ի սուր,
Գոռ մարտադրին դաշինքն ի զուր,
Ծախսեցին ի հուր.

Վառեալ ի զէն , ի զարդ փառաց,
Արիական տոհմք քաջազանց
Ի վրէժ հայրենեաց:

Հապ. օ՛ն արիական տոհմք քաջազանց
Ելէ՛ք ի մարտ գերապանծ :

Թնդաց երկիր քաջանց ի գնացս,
Երկինք առնեն հովանի զաչս
Յարեաց ճեպընթացս:

Վաշտք անմահից մեզ մարտակից՝
Յանշէջ ի բոց վառեն զոգիս
Վանել զթշնամիս , հապ օ՛ն եւն:

Զարթեան արիք կուռ քաջալանջ,
Ի հայրենեաց վառեալ ճաճանջ,
Ի իմեալ աննահանջ.

Հրգօր փառաց պերճ յաղթանակ,
Յերկնուստ ի ձօն բոլորի պսակ,
Քաջաց մրցանակ, հապ, օ՛ն եւն:

Հ. Պ. Վ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ն Ե Ր Ս Է Ս Ի Մ Ա Շ Ը

այաստանի արեգակը,
Արեւմուտքէն խաւարեց,
Տաճկահայոց յոյսն ներսէս,
Իւր սուրբ հոգին աւանդեց:
Տաճկահայր երկինք նայեց՝
Տեսաւ ասող մի խաւարած,
Գլխին տալով շատ արտասուեց,
Մեծի մահր գուշակեց:
Չանցաւ մէջ ժամ, Պօլիս գուժեց,
Տխուր լուրը շայ ազգին,
Նախածանօթ Տաճկաստանցին,
Աղերսում էր լալագին:
Խաս-գիւղի մեծ պայծառ աստղը,
Էլ չի փայլում երկնքում,
Որովհետեւ մեծն ներսէս,
Ընկղմուած է խոր ընում:

Իմ սրտումս ունիմ ես մի բան Թագուն
Օծուած հրապոյրով հրեշտակայի՛ւ,
Գիւթիչ Թալիաման իմ վառուած հոգուն
Դա՛ պատկերն սիրոյս է Թագուհիին:

Իմ սրտումք ունիմ ցաւ անբուժելի՛
Շուրի օղակով նրան ամուր գերած,
Մահուան գայթակղանք անհանդուրժելի,
Դա նրա՛ պատկերն է, որն է իմ սիրած:

Andante affettuoso

Հա թրթր իան, ջան է ջան, Հա թրթր բա նր նրս տե լա,
 Սի նամ սա թր մթ յե լա Հա թրթր բա նր նրս տե լա,
 Սի նամ սա թր մթ յե լա Հա թրթր բա նր նր ս տե լա,
 Սի նամ սա թր մթ յե լա, ա թրթր բա. Ե ջան է ջա ն
 Մող նե վայ ջու թե տղ ցա....., Մող նե վայ ջու ջն գող ցայ,
 Օխ տղ տա թի Հի էրնդ ցայ, Եա թիս տե սայ լա էրն ցա... :
 Օխ տղ տա թի Հի էրնդ ցայ Եա թիս տե սայ լա էրն ցայ.
 Օխ տղ տա թի Հի էրնդ ցայ Եա թիս տե սայ լա էրն ցայ.

Հ Ա Պ Ը Ր Պ Ա Ն

ՄԱՆՉ Հա՛պրպա՛ն
 Ա.Ղ.ԶԻԿ ձան է ճա՛ն.

ՄԱՆՉ Հապրրպանը նստել ա,
 Սինամ սարը մրթնել ա,
 Հապրրպանը նրստել ա,
 Սինամ սարը մրթնել ա

Ա.Ղ.ԶԻԿ Հա՛պրրպա՛ն
 ՄԱՆՉ ձա՛ն է ճա՛ն,

ԱՂՋԻԿ Մողնրվայ ջուրը լողցայ,
Մողնրվայ շուշէն գողցայ,
Օխտը տարի հիւրնդցայ,
Եարիս տեսայ լաւընցայ:

ՄԱՆՉ Մողնուայ ջուրը սառն ա,
Մողնի էթողն իմ եարն ա,
Թող էրթայ մուրազն առնի,
Ետ դառնայ սիրաճն առնի:

ԱՂՋԻԿ Ալագեազը ձրնել ա,
Եարըս տակին քրնել ա,
Ձէն կուտամ ձէնըս չառնի,
Էս ի՞նչ անուշ քրնել ա:

ՄԱՆՉ Սիրել եմ՝ սէրն երեսին,
Անթառամ թերն երեսին,
Ով իմ սիրաճն ինձ չի տայ,
Աստրժու կերն երեսին :

ԱՂՋԻԿ Սարի Թրթնջուկ Թազա,
Մեզը ու շաքար քեզ մազա,
Ինձ պէս նազանի աղջիկ,
Քեզ պէս տըղին ո՞նց սազայ:

Մ. ՓՈՐՔ ԻԿԱԼԵԱՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՉՕՐՈՒԹ. ԻՆ Է

Իւներն հաա-հաա երկնքէն վար կը թափին,
Բայց երբ կ'իջնեն, մողմով կասեն ընկերին,
Գո՛ւն ալ, ետ ալ, թայլ հահներ ջրի պէս,
Կը հալինք, թէ չը միանանք անդապէս.
Մենք ա՛մենքս մէն՝ ճինակ ի՞նչ կրնանք, ոչինչ ենք,
Բայց երբ մէկտեղ ենք մենք, լեռն ու դաշտ կը ծած-
կենք:

Անձրեւ կուգայ, ջրի փոքրիկ կաթիլներ,
Մէկտեղ կ'իջնեն եւ կը հանեն մեծ ձայն'ը.
Կլասեն' ի՞նչ կայ աւելի թոյլ քան թէ ջուր,
Բայց միուժեանս չի դիմանար նոյն իսկ հուր:
Մենք ամէնքս մէն մինակ ի՞նչ կրնանք, ոչինչ ենք,
Բայց երբ մէկտեղ ենք մենք. մեծ գետեր կը կազմենք:

Քամին փչեց, թէեւ ամառ տերեւներ
Գողգողալով կը փսփսան իրենց մէջ —
Այս քամին մեզ զատ-զատ ամէնքս կը թափէր,
Բայց շատին վրայ կանէ մի ոյն ել եւ էջ:
Մենք ամէնքս մէն մինակ ի՞նչ կրնանք, ոչինչ ենք,
Բայց մէկտեղ՝ մենք մարգերն արեւէն կը ծածկենք:

Նատ տկար են ծիծեռնակներ, բայց խմբով
Կը ճամբորդեն գարնան ատեն ապահով.
Երբ գիշակեր թռչուն տեսնեն, խմբովին
Մեծ աղմուկով կը փախցնեն թշնամին,
Այդ աղմուկ մեզ կ'ասէ՝ մենք մինակ տկար ենք,
Բայց երբ մէկտեղ ենք մենք, արծիւն ալ կը վանենք:

Բնականէն դրուած է այս մեծ օրէնք,
Որ տկարներ, թէեւ չունին ուժ եւ զէնք,
Միանալով կը զօրանան, կը կուլին
Եւ միուժեան չի դիմանար թշնամին:
Կը կրկնեն ձիւն, անձրեւ, տերեւ եւ թռչուն,
«Միացէ՛ք, միուժեան մէջն է մեր զօրութիւն»:

Մ. ՓՐԹՈՒԿԱԼԵԱՆ

ՊՕՅԸԴ ԲԱՐՁՐ

Օյրդ բարձր սալվի չինար,
Աչքդ նաշխուն, ունքդ կամար,
Գուն ստեղծելիս ինձ համար,
Անգին ծաղիկ ես նոր բուսած:

Գոյնդ նման է մարմարի,
Հագիդ շորերն է յարմարի,
Գուն ես վարդը այս աշխարհի,
Անգին ծաղիկ իմ նոր բուսած:

Քեզ չտեսներ ինձ մեծ մահ է,
Հոգիս հանեմ քեզ տամ պահէ՛.
Ինձնում եղած ինձ ի՞նչ շահ է,
Անգին ծաղիկ իմ նոր բուսած,

Գիշեր ցերեկ նստած լալով,
Սղի արտասունք թափելով,
Ինձ թողել ես տանջուելով,
Անգին ծաղիկ իմ նոր բուսած:

Ես քեզ տեսայ ծաղկանց միջին,
Աղաչեցի ես իմ փրկչին՝
Որ չի կտրէ յոյսն իմ վերջին,
Անգին ծաղիկ իմ նոր բուսած:

ԱՆՏԻԳՈՆԷ

Ա Ն Տ Ի Գ Ո Ն Է

անգնած ուղղածիգ կարծես կ'աղօթէ
Գիշերին մէջ լուռ. ԹախծուԹեամբ յե-
տին,
Ամէն բան շուրջն իր սեւ ու աղօտ է

Ծովն ալ կը մնջէ խաղաղ՝ իր ետին:

Ձեռքը կուրծքին վրայ հանգչեցուցած լուռ,
Պիշ կը նայի վեր իղձով մ'անյագուրդ.
Ո՞հ, ի՞նչ խոր հայեացք, հաւատքի ինչ հուր,
ՀեԹանոսական ինչ մըռայլ խորհուրդ:

Գիշեր է խորունկ, պահն է երազի.
Մաքուր եւ վըճիտ նայուածքն իր անծէս,
Անհունին մէջ լուռ կը խորասուզի
Ու սըրտի բաղձանքն համըր է կարծես:

Արձանացած է մօտ ծովի ափին՝
ՆիւԹացած որպէս ցաւ մը մարմնեղէն,
Կարծես հովերն ալ իրմէ խուսափին.
Աստղերը միայն վար լոյս կը մաղեն:

Աչքերը կ'ըմպեն անոնց լոյսն անգին,
Աչքերն, որոնց մէջ ցաւն է խտացեր,
Բայց հերոսական անկաշկանդ հոգին
Իր մէջ կը ծնի դիւցազ մ'անվեհեր:

Կիսալուսինն ալ աղօտ կը փայլի
Լուսաւորելով դէմքն իր աղջկան,
Սիրտը ցաւերով, յոյզերով առլի
Տըրուփէ, բայց հոն երկիւղ, վախ չը կան:

Ո՛հ, գըթացած չէ աստուած մը գոնէ,
Կուսական կարծես իր սըրտին, աւա՛ղ,
Ու հիմա նայի լուռ, Անտիգոնէ
Շէնշող աստղերուն կամ լուսնին նըլաղ:

* * *

Կանգնած ուղղաձիգ կարծես կ'աղօթէ
Գիշերին մէջ լուռ. Թախծուծեամբ յետին
Ամէն բան շուրջն իր սեւ ու աղօտ է.
Ծովն ալ կը մընջէ խաղաղ՝ իր ետին:

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Ա. ԱՅԳԵՆՑ

ՈՒՍԱՆՈՂ

Երբ որ հողից մարդ դարձայ,
Երբ Աստուածանից հարայ,
Թէ՛ ի՞նչ վիճակ ես ուզում.
Ասի՛ ուսանողութիւն:

Աստուած ուզեց զարդարել
Ինձ, դիպայ շորեր կարել.
Ասի՛ էն դու կանանց տո՛ւր,
Ինձ մի նշանազգեստ տո՛ւր:

Կապտածրդի գըդակ տո՛ւր,
Մէջքէս կապէ՛ հատու սուր,
Մառանումս լաւ գինի
Թո՛ղ միշտ անպակաս լինի:

Իմ սիրելի նազելին
Մնայ ինձ միշտ հաւատարիմ.
Փըղըշտացի ախոյեան
Տե՛ս ի՛մ սուրն է իմ պաշտպան:

Ո՛վ չի եղել ուսանող,
Լաւ է, որ միշտ մընար հող,
Քանց Աստուծոյ լոյս արեւն
Անասնոց պէս վայելէր:

Ով չի կոնծել երգելով,
Ընկերաց հետ պաշուելով,
Նա չը գիտէ ցնծութիւն.
Եղո՛ւկ սրտին, վա՛յ հոգո՛ւն:

Ով չի երդուել ընկերաց
Պաշտպան լինել հայրենաց,
Վերջին արիւնը թափել,
Հայրենիքը ազատել,—

Մեզնից էնպէսն հեռանայ,
Լոյս աշխարհից վերանայ.
Թո՛ղ անասնոց կարգն ընկնի.
Թող մեր մէջ նա չի մըանի:

Հեթմակ Յր. Հարթեան

ՀՈՒՍԿ ԵՐԳՆ ԱՂԶԿԱՆ

Ես պիտի մեռնիմ, երջանիկ եղիր,
 Ին կիւծուած կեանքիս կուռքն անկարեկիր,
 Ին մատաղ հոգւոյս երազանք անբաւ,
 Պիտի մեռնիմ ես, մի' տրտմիր բընալ:

Բաժին իմ սրտիս սեւ հոգեր բոլոր,
 Ժպիտներ կուղղեն քեզ աղջկունք աղևոր,
 ես կը տառապիմ, դու դարպաս կ'ընես,
 Ին ծաղկի կոկոն, կոտրտած ճիւղ' ես:

Ին ճամբուն վրայ խնդուլեան ծիծաղ,
 Իսկ իմ չորս կողմըս դառն կոծեր, ալա՛ղ,
 Վառ սրտիդ սընունդ ճառագայթ, արեւ,
 Մըռայլ ստուերներ իմ գլխուս վերեւ:

Ե Ի Փ Ի Մ Է Ա Ի Ե Տ Ի Ս Ե Ա Ն

Լոյս տաճարին մէջ քեզ քիչ ատենէն
Ոսկերանգ նարօտ մը պիտի դնեն,
Շողշողուն ջահեր, երգեր ու բուրվառ,
Ջերմ ուխտը սիրոյդ պիտի օրհնեն յար:

Իսկ զիս կոչտ մարդիկ մուտ գիշերին մէջ
Պիտի տանին հոն՝ ուր ալ կիրք ու տենջ,
Սէր ու տառապանք, արցունք ու հառաջ
Կ'անհետին ու լոկ կը մընայ սեւ խաչ:

Ե Ի Փ Ի Մ Է Ա Ի Ե Տ Ի Ս Ե Ա Ն

Վ Ր Է Ժ Ք Ի Շ Ա Ի Ա Ր Շ Ա Ն

ա՛մբ, որոտան բարձուստ բոմբիւնք Արարատեան
դաշտն ի վայր,
Արի արանց արիւնք յեռանդն առատանան ի
հրազայր,

Հրաւէր Հայրենեաց հռչակի ՚նդհանուր,
Հոգիք Հայկազանց բորբոքին ի հուր.
Որք երկնաւորին պսակին էք կարօտ,
Որք երկրաւորին փառաց երկնայորդ:

Հապօ՛ն, արի արանց մանկունք
Հայրենավրէժքդ Հայկազունք:
Հապօ՛ն, ի զէն գունդագունդ,
Յեռեալ ՚ի պար թունդ ՚ի թունդ.
Ի զէն, ՚ի վրէժ, օ՛ն անդր յառաջ,
Ի զէն, ի վրէժ, մի ձախ, մի յաջ.

Օ՛ն անդր յառաջ
Մի ձախ մի յաջ,
Օ՛ն անդր յառաջ,
Յառաջ, յառաջ,
Հապ՛ օ՛ն յառաջ:

Հայկեան փանդռանց որոտընդոստ դռնչին բարբառք
մարտագոռ
Դառնագոռոջ անդրաձայնէ պարսիկ կերկերն ի շեփոր,

Շարժին հրեշտակք թեւս լուսափողփողս,
Ճիւղաղք ճիւղաղաց կայտուեն ի դժոխս,
Շոինդն շանթառաք զեթերօք փարի,
Սարսափին սանդարք ՚ի խօլ խաւարի:
Հապ օ՛ն, արի արանց մանկունք, եւայլն:

Մամիկոնեան սաւառնեցաւ դրօշն յայերս գոգ ծալ ի
ծալ,
Ի ճակատուց 'ի Թշնամեաց' սա ոչ գիտաց յուրաստ կալ,

Հեծեալ հրանժոյգ վեհին վահանայ'
Վրէժ կանչէ արեան Կարմիր վարդանայ,
Փռնչեալ բոցաշունչ տափիր 'ի գարշապար,
Ռազմամուտ վարժի յանժոյժ երիվար:
Հապ' օ՛ն, արի արանց մանկունք, եւայլն:

Ի գուպարել մարտայարդար գարշապարաց Արամայ,
Գոռան Կորդրիք, Մասիս սարսին. հռնչեն սահանք - Ե
րասխայ

Ի գրոհ. 'ի գրոհ տալ բուրոցն ոտնատրոփ,
Տատանին դաշնակք' յառնէ շուինդն ապշոպ,
Կռուփ առ կռուփ կոփեն կրմբայք տէգ առ տէգ,
Գողորդ առնուն տարերք' կորովեացն ի վէգ:
Հապ օ՛ն, արի արանց մանկունք, եւն:

Արի՛ք 'ի կռիւ քաջակորովքդ ընդ կորակոր հրոսն
Արեաց,
Հապա՛ համհարզք մեր բիւրայաղթք ձեզ նոր հանդէսք
են փառաց.

Թռի՛ք 'ի ռազմ, 'ի խազմ, առէ՛ք զէն եւ զարդ,
Երեսնիւք, յըսնիւք հարուլ բիւրս հազարս.
Ի սուր 'ի սուսեր, կարշնեղ յաղեղունս,
Ըզսեալ Սասանեանց ջարդել կառափունս:
Հապ օ՛ն, արի արանց մանկունք, եւայլն:

Մինչեւ ցե՛րք, ցե՛րք սուգ լինի 'ի Հայս, հատէ՛ք զար-
տօսր որքք, այրիք,
Հարանց, հարսանց, եղբարց, որդւոց, հանուրց հայոց
վրէժխնդիրք.

Թինդս առեալ երթամք յասպարէզ քաջաց.
Յուշիկ հնչեն ձայնք արեան սիրելեաց.
Սօսափիւնք վերինք, արհաւիրք յերկրէ,
Քաջացն օժանդակ, զպարս հերքեսցէ:
Հապ օ՛ն, արի արանց մանկունք, եւայլն:

Օ՛ն անդր, ի բա՛ց հայկեան հողոց հսկայազանց եւ սր-
բոց,

Ի բա՛ց ջուիր չուառական մոխրապաշտիցն պղծոց:

Դաշտք մեր մերժեսցեն զոսկրոտին, անգամ

Արիւնք վկայից զճապաղիսն անժամ,

Ոտն ընդ դիս տոռնեալ դարձցին ի փախուստ,

Մատնակուրծք ընդ Հայս հայեսցին հեռուստ:

Հապ օ՛ն, արի արանց մանկունք՝ եւայլն:

Արք աղեղանց բարձր ի թիրախ թռուսջի՛ք, վերջին
ձեզ խրախոյս,

Առեալ տարցուք զանթիկնադարձ զայս վարդագոյն
դրօշն անխոյս:

Ի վերայ յիսնից յաղթից վարդանայ,

Պարսկավան բազկաւ արւոյն վահանայ,

Շէշտ ի ծայր շիրմի դաշտին Շաւարշան

Տնկել յաղթանակ անմահ յաղթուեան:

Հապ օ՛ն, արի արանց մանկունք

Հայրենավրէժքդ Հայկազունք:

Ի Շաւարշան գունդագունդ

Յեռեալ ի պար թունդ ի թունդ,

Ի յաղթանակ, օ՛ն անդր յառաջ

Օ՛ն անդր յառաջ

Մի ձախ մի, յաջ,

Օ՛ն անդր, յառաջ

Հապ օ՛ն յառաջ

Ի յաղթանակ . . .

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

Allegro moderato

Հօյ նազանրմ, նազանրմ, Կիւլ նազանրմ, նազանրմ
 Կարջան, դուն բարով էկար, Կանանչ կալերով էկար,
 Կարմիր ուլերով էկար:

Հ 0 3 Ն Ա Չ Ա Ն Ը Մ

Օ՛յ նազանրմ, նազանրմ,
 Կիւլ նազանրմ, նազանրմ,
 Կարջան, դուն բարով էկար,
 Կանանչ կալերով էկար,
 Կարմիր ուլերով էկար:

Աղջի՛, մազերդ Թուխ է,
 էս ի՞նչ պարուծի մուխ է,
 Մուխ անողը բռանայ,
 Ինծի քեզի մոռանայ:

Հօյ նազանրմ եւն . . .

Մեխակի ծառ եմ տնկել՝
 Քեզ համար հիւանդ ընկել,
 Օխտը տարի տեղումըս
 Ես մի կըշտի եմ պառկել:

Հօյ նազանրմ եւն . . .

Կիւլըս կիւլումա դառել,
Եարըս լէյլում ա դառել,
Ո՞նց ասեմ որ հասկանաք—
Մի հատ զուլում ա դառել:

Հօյ նազանըմ եւն . . .

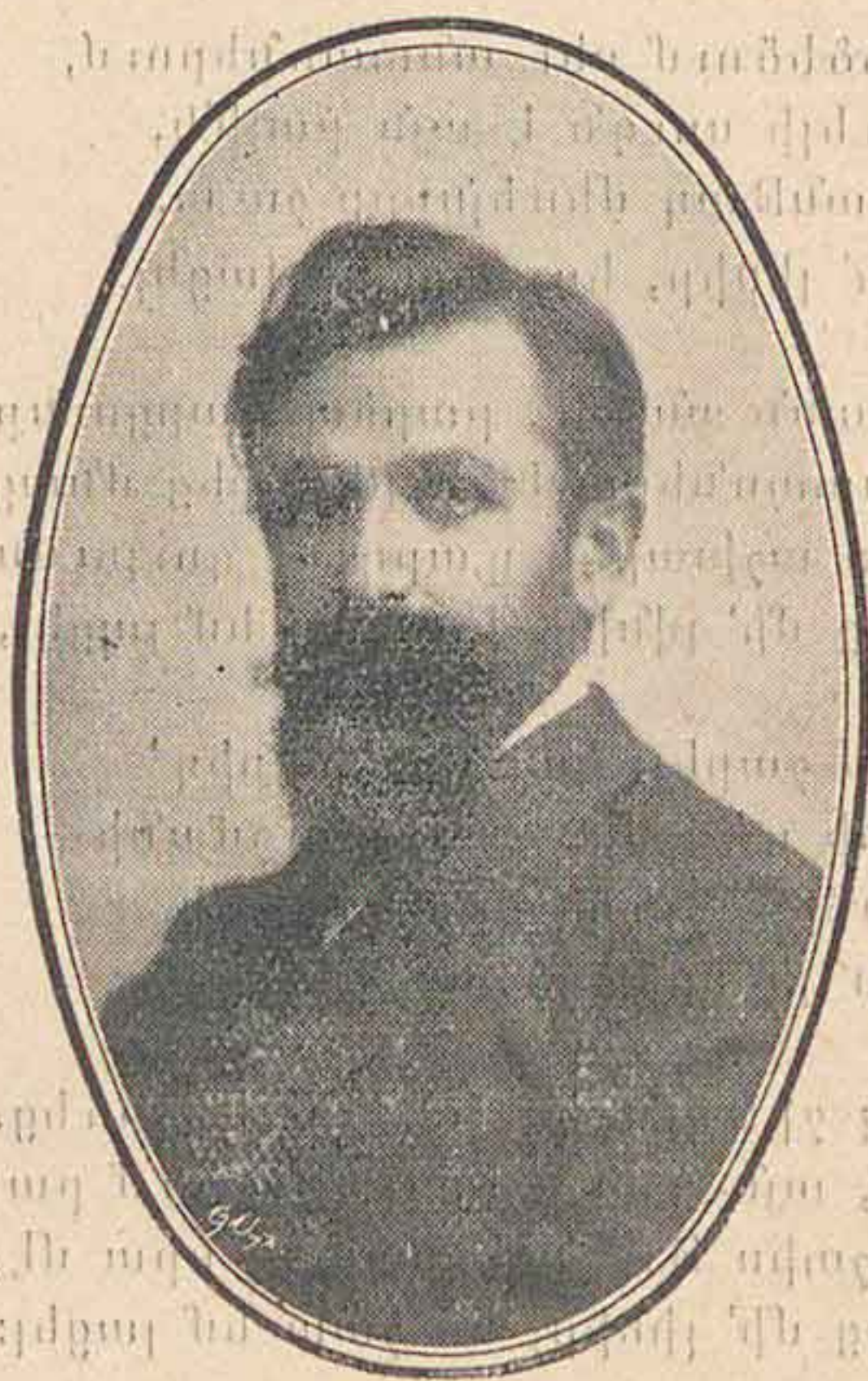
Ե Ր Գ Պ Ա Ն Դ Խ Տ Ի

Տիժեռնա՛կ, ծիժեռնակ, դու գարնան սիրուն
Թռչնակ,
Գէպի ո՞ւր, ինձ ասա, թռչում ես այդպէս արագ:
Ա՛խ, թռիւր, ծիժեռնակ, ծնած տեղս Աշտարակ,
Անդ շինիր քո բոյնը, հայրենի կտուրի տակ:

Անդ հեռու ալեւոր, հայր ունիմ սգաւոր,
Որ մինակ իր որդուն սպասում է օրէ օր:
Երբ տեսնես դու նորան, ինձնից շատ բարեւ աբա՛,
Ասա՛ թո՛ղ նստի լայ, իւր անբաւդ որդու վրայ:

Դու պատմէ՛ թէ ինչպէս աստ անտէր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լալով, ողբալով կեանքս մաշել, եղել կէս:
Ինձ համար ցերեկը՝ մուծ է շրջում արեգը,
Գիշերը թաց աչքիս, քունը մօտ չի գալիս:

Ասի՛ր, որ չի բացւած՝ թառամեցայ մենացած,
Ես ծաղիկ գեղեցիկ՝ հայրենի հողից զրկւած:
Գէ՛հ, սիրուն ծիժեռնակ, հեռացիր, թռիւր արագ,
Գէպի հայոց երկիրը ծընած տեղըս-Աշտարակ:

Ա. Ա. ՀԱՐՈՆԵԱՆ

Ն Ա Ջ Է Ի Օ Ր Օ Ր Ը

նի՛ր իմ բալիկ, օրօր ել արա՛,
 Դու լաց մի՛ լինիր, ես շատ եմ լացել.
 Կոյր կռուները սուգ ու շիւանով
 Մեր սեւ երկնքից եկան անցկացան,
 Ա՛խ, մեր լեռներում, նրանք կուրացան:
 Դու լաց մի՛ լինիր ես շատ եմ լացել:

Հողմն է հեծեծում սեւ անտառներում,
Անտէր մեռելի սուգն է այն բալի'կ,
Անտէր ու անթաղ մեռելները շա'տ.
Դու լաց մի' լինիր, ես շատ եմ լացել:

Կարաւանն անցաւ, բարձաճ արցունքով,
Սեւ անտառներում ծունկ չոքեց մնաց.
Այն մեր աշխարհի դարդ ու զուլումն է.
Դու լաց մի' լինիր, ես շատ եմ լացել,

Յուզունք եմ շարել, կապել օրօցքիդ'
Չար աչքերի դէմ մեր չար տուշմանի —
Քնի'ր ու աճիր, շուտ արա', բալի'կ,
Դու լաց մի' լինիր, ես շատ եմ լացել:

Դալուկ շրթունքիդ իմ կաթը սառեց.
Գիտեմ, այն դառն է, չես ուզում բալի'կ—
Ա'խ, վշտիս թոյնն է քամել նրա մէջ
Դու լաց մի' լինիր, ես շատ եմ լացել:

Կաթիս հետ մէկտեղ սեւ վիշտը ծծիր,
Հոգուդ մէջ թո'ղ նա սեւ վրէժ դառնայ.
Ծլի'ր, բոյ քաշիր, բոյի'դ ես դուրբան,
Դու լաց մի' լինիր, ես շատ եմ լացել . . . :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Տ Ա Ր Ա Գ Ի Ր Ն

Ընդաստեղօք օտար ափանց
Տարագրելոյս չիք բերկրանք,
Լքեալ հոգւոյս, յոյս Հայրենեաց.
Դու ես միայն սփոփանք.

Օտար աստղեր լոյս չունին.
Օտար երկինք ինձ մեծին:

Օտար բոյսեր դառն ու անհամ,
Ջրեր պղտոր ու լեղի,
Դաշտք, անապատք, հովիտք, արտեր
Ու պարտէզներ անբերրի:

Օտար ծառեր շուքչունին.
Օտար ծաղիկք հոտ չունին,

Օտար երկիր երջանկաբեր'
Ծանր այդ պայման ինձ համար,
Ջիւն ձմեռ են իւր գարուններ,
Չունի երբէք ինձ ամառ:

Օտար երկինք ամպոտ են,
Օտար սրտեր անգուժ են:

Օտար վայելք բերեն ձանձրոյթ
Եւ պատիւներ անարգանք,
Ոսկի, արծաթ. սէր եւ գուժ
Հայրենադրոյժ են պատրանք:

Օտար ոսկին շղթային
Օտար պալատք ինձ մեծին:

Օտար թէեւ շնչեմ ես օդ,
Ցաւօք սահին իմ օրեր,
Քեզ, Հայաստան սիրակարօտ,
Սիրտս համայն քեզ նուէր:

Օտարութիւն, դու փուշէս,
Այլ, հայրենիք, դու վարդ ես :

Ե Ք Է Գ Ա Ր Ո Ւ Ն Ը Լ Լ Ա Յ Ի

Դա, թէ գարուն ես ըլլայի
Կանաչազարդ ու փթթուն,
Ծաղիկներէս գոյն կը տայի
ՆՐԱ. դալուկ այտերուն:

Թէ խոր երկի՛նք մ'ես ըլլայի
Վա՛ռ աստղերով զարդարուն,
Փայլուն ցօլքեր կը կաթէի.
ՆՐԱ. տամուկ աչերուն :

Թէ վարդե՛նի մ'ես ըլլայի
Կոկոններով զարդարուն,
Անոնց բո՛յրը փոխ կըտայի
ՆՐԱ. բուստէ շրթերուն:

Ինկ թէ կրա՛կ մ'ես ըլլայի
Մշտաբորբոք ու անշէջ,
Տաք բոցերով կը շնչէի
ՆՐԱ. սառա՛ծ հոգւոյն մէջ . . .

ՍԻՐՈՅՍ ԱՆԴՐԻՆ

Մ Ի Ր Ո Յ Ս Ա Ն Գ Ի Ի Ն

2. Արամեանցի

մ'անդրիին' աստղերէն զոյգ մը աչեր ագուցի,
Կամար յօնքեր գըծեցի գոյնովը Թանկ արջասալի,
Ընդլուզեցի ֆանօնէ մարգարտայեռ. ատամներ,
Նրթունքներն ալ Սէյլանի Թանկ բուստերով շինեցի:

Եօթը սարեր արածող սէւ ոչխարի բուք կաթով
Նըպարեցի դէմքն անոր, հարըստուծ եամբ կընաթով,
Փայլ մը տըւի բումբերուն եւ ուսերուն ձիւնագեղ
Նողավարդով հըրանոյշ դըրասանք մ'ալ կապելով:

Արաբական, հնդկական անուշահոտ իւղերով
Իրանն ամբողջ օծեցի, յափշտակուած իր սիրով,
Եւ ծաղիկներ հաւքելով աշխարհի հինգ ծագերէն
Անոր դիմաց Թափեցի եօթ գարուններ շարունակ:

Նըւագեցի օրերով, եւ Թրթուագին լարերէ
Կաթիլ կաթիլ կարծես Թէ իր մեղկ սէրը կը ծորէ,
Մինչ այն ատեն իմ մէջըս' նեմեսիսը արթնցաւ,
Փոխան սիրոյս անդրիին' զայն կեանքիս դէմ կանգնեցի:

Սեքաստիա

Ա. ԶՈՒԳԱՍԸԶԵԱՆ

Եղանակ ՍԻՆԱՆԵԱՆ

Allegro Moderato

Երբ որ մտնեմ մեծ շամբ պե խեղ ու նե շամբ պի տի ու զնե որ
 Ը նեն մեզ զին լոր Ը նեն մեզ զին լոր ձախ աջ ձախ աջ
 ձախ աջ ձախ աջ ձախ աջ ձախ աջ ձախ աջ

Ըրբոր մենք մեծնանք
 Պեխեր ունենանք,

Պիտի ուզենք որ
 Ընեն մեզ զինուոր:

Ըլլալ անվեհեր,
 Պահել մեր կարգեր,
 Այժմէն պիտ' սորվինք
 Որ լաւ մը կռուինք:

Հրացան ուսին
 Թուրը մեր մէջքին,
 Խրոխտ քայլերով
 Պիտ' քալենք սիրով:

Մենք պիտի բաղձանք
 Որ մերին պարծանք
 Ըլլայ յաղթուածին
 Եւ ոչ պարտուածին:

ԶԱՊԷԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Ա Ր Յ Ո Ւ Ն Ք Է Վ Ե Ր Ջ

Վարդապետ Գ.Ս.ԳԻԿ ՕԶԱՆԵՍՆԻՆ

Է՛ երկինքն ալ տըժգոյն երկինքն իմ հոգ-
ւոյս պէս

Արցունքէ վերջ
Յուր մ'ունի պերճ,

Մոխիրէն վերջ, կայծ մ'աննկուն ո՛հ դառնապէս:

Արշալոյսի դեռ նորածագ այգն ալ վըսեմ,

Արցունքէ վերջ,
Յուր մ'ունի պերճ

Ստուերէն վերջ, պարգեւ մ'աղու քաղցրրադէմ:

Մօրկան աչեր, արտօսրալից ծաղկանց մի յոյս

Արցունքէ վերջ
Յուր մ'ունին պերճ,

Կսկիծէ վերջ, ծիծաղ մ'անհուն քաղցրրալոյս:

Երկիրն ալ ո՛հ՝ մուծի ծաղիկն սրտեր ցնցող,
Արցունքէ վերջ,
Յուլք մ՛ունի պերճ,
Մուծէն ալ վերջ ոսկի փունջ մը լուսացնցուղ:
Գեղարուեստներ, էջեր սիրուն, ջինջ, լուսաւէտ,
Արցունքէ վերջ,
Յուլք մ՛ունին պերճ,
Յոյզէ մը վերջ, քաղցրը ժպիտ՝ յոյսի մը գէթ:
Կեանքն ալ տխուր, տառապանքի լացող վիշնուն,
Արցունքէ վերջ,
Յուլք մ՛ունի պերճ,
Պղտորէ վերջ՝ ջուր մը վըճիտ, սիրազեղուն:
Մահուան շիժն ալ՝ ստուերն մ՛ծին անցանցման,
Արցունքէ վերջ,
Յուլք մ՛ունի պերճ,
Վիշտէ մը վերջ, անդորրուծեան հանգիստ վայր-
կեան:
Արիւնն ա՛լ, ո՛հ, ճապաղ իքնե՛ր կարմիր արեանց,
Արցունքէ վերջ,
Յուլք մ՛ունին պերճ,
Յամքելէ վերջ՝... նորաբողբոջ՝ ծիլ մ՛աննախանձ...:
Մ. ԲՐՈՒՏԵԱՆ

Մարգուան. 908 Յուլիս 11.

Մ Ո Մ Ի Ն Փ Ա Ր Ա Ն

Եր պապերը դարեր առաջ թողուցին.
Կուռք ու մեհեան. կրակ տուին՝ ազգային
Մեր պատմութեանց, որ չը մնայ յիշատակ
Հին օրերէ, քառամեւիդ շուքին տակ:
Խաչիդ յառած ա՛լ աչքերն իս՝ շարունակ,
Մենք թողուցինք սուր, հրացան ու գնդակ.
Ու անկորով ազգ մը եղած՝ այն օրէն
Լալ ու ողբալ գիտցանք միայն մեղկօրէն:

Գժոխքիդ վախ, Կրքայութիւնդ երկնային
Գրաւեցին համակ ուշը մեր Յեղին.
Գալիք վառքով, գալիք վախով՝ միտք ու խելք
Յափշտակուած, մոռցանք ներկան ու վայելք:

Մեր սեւազգեստ կղերները մեզ ըսին.
«Մէկ երեսնուդ երբոր զարնեն, դուք անդին
«Գարձէք անխօս, որ միւսին ալ՝ պերճօրէն
«Փրկչական նոյն շախշըռախը շնորհեն:

«Գայլին առջեւ դուք ոչխարը եղի՛ք միշտ,
«Եւ կամ կատուին եղէք մուկը ճիշտ ու ճիշտ.
«Հոգ չէ՛ ձեզի թո՛ղ բզրբտեն, հերիք որ
«Ժառանգորդն էք ա:րքայութեան երկնաւոր»:

Ըսին անոնք, ու մենք յօժար սուր երկամ
Դէն նետեցինք. առինք ոսկի ու արծաթ
Ու շինեցինք սրկիհ, քրշոց, խաչ, բուրվառ, ք
Ծնծղաներով քեզ օրհնելու դարէ դար:

Քեզմէ ի զատ՝ Յոյն թէ Լատին՝ ջերմօրէն,
Միւրիս ներդ ալ պաշտօնեցան մեր ցեղէն.
Դուրս չը մնաց ո՛չ սուրբ Գէորգ, ո՛չ Մինաս
Ո՛չ Սուրբ Սարգիս, ո՛չ Կոմիտաս, Բառնաբաս :

Տաճար կանգնել, վանքեր շինել հոյակապ,
Աս եղաւ մեր օրուան հարցը հրատապ.
«Հոգ չէ փլի ազգին տունը փառայեղ.
Եկեղեցի մենք կը կանգնենք անոր տեղ»:

Ըսիք. «Մեզի պէտք չէ՛ իշխան, Թագաւոր,
Փրկի՛չն է մեր Թագաւորը երկնաւոր»:
Շուքին ի տես մենք՝ պատառը պատրաստի
Կորսնցուցի՛նք երազներով սնտաի:

Հիմակ եկո՛ւր, հաշիւ տեսնենք, ո՛վ Փրկիչ,
Փրկիչ մը որ փրկող չեղար, ալ քանդիչ
Բռնակալին թիկունք կ'ըլլաս, որ սրբեն
Հայ անունը երկրագունդիս երեսէն:

Քեզի՛ ըլլան եկեղեցի, վանք, խորան,
Միայն թէ սա վառուած մոմին տաս փարա՛ն .
Խունկ ու կնդրուկ, ճնծղայ, քշոց, միշտ քեզի,
Քեզի՛ ըլլան. մոմին փարան տուր մեզ ի:

Պետուժիւններ կը կազմուին, դրամով՝
Զոր մսխեցի՛նք առջիդ մոմեր վառելով:
Մեզի պէտք է այդ դրամը տո՛ւր կ'ըսեմ
Տո՛ւր՝ կը ճըլամ գերեզմանիս սա սեմէն:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԱՔՐԵԱՆ

Չե՛ս տար ամբողջ գիտեմ՝ որ դուն չես Քաւոր,
ճարտարւորէ՛, հայտէ՛ նայիմ, կէ՛սը տուր,
Կէսին կէսն ալ բաւէ մեզի, տո՛ւր միայն,
Ահա քեզի քօնքերտա մը եզական:

Քսան հինգով մաքրէ հաշիւդ հայուն հետ,
Գիտես որ սա պահանջ մը չէ անհեծեծ:
Բայց կը սոսկամ լռութենէդ . . . հա՛, ասանկ,
Չես քաշուիր դու հռչակուելէ Մե՛ծ Սնանկ:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԱՔՐԵԱՆ

ԵՍ ԿՈՒՋԵՄ ԿՌԻԵԼ

Տերի՛ք է, մայրիկ, դու ինձ փայփայես,
Հերի՛ք է, մայրիկ, ինձ կրծքիդ սեղմես,
ես կուզեմ ջարդել շղթան բռնուժեան,
ես կուզեմ կուլել, ես կուզեմ մեռնել:

Հասակս քան սարուց անց կացաւ .
Սիրտս վրէժով լիքը լեցուեցաւ .
Ձեմ ուզում տեսնել եղբայրս թշուառ,
ես կուզեմ կուլել, ես կուզեմ մեռնել:

Կացով չեմ կարող փրկել հայրենիք ,
Մայրիկ, ինձ պէտք է ձի, սուր հրացան .
Ձեռներս ծալած չեմ կարող նստել,
ես կուզեմ կուլել, ես կուզեմ մեռնել:

Համիտն ունի գործեր մեզի հետ .
Մեզ կոտորում են, մեզ թալանում են .
Հերի՛ք է, մայր իմ, չեմ կարող լուել,
ես կուզեմ կուլել, ես կուզեմ մեռնել:

Գիշեր ու ցորեկ կուլամ աճափ իմ եարն կու լսէ՞
Այնչափ ողորմուկ կուլամ, աչերուս արիւն կու կաթէ .
Ա՛յ, իմ հեռացած եարէն ով ինձի խապար մի բերէ,
Հաշուէ զիմ ելած հոգին դարձուցեր 'ւ ինձի կու բերէ:

Լ Է Փ Օ

Լէ-փօ Էք Է Է-փօ Է Է Է-փօ Է Է Է-փօ Է Է Էօ-փօ

Հո-դալ-ու ջան Հո-դալ-ու ջան Հո-դալ-Է Հո-դալ-ու ջան

Հո-դալ-ու ջան Հո-դալ Է գիւ-գել շի-րին եւ-րալ Է ջան

եւ-րալ Է գիւ-գել շի-րին եւ-րալ Է ջան եւ-րալ Է :

Ձ Է Մ

աղէ՛ք, տեսէ՛ք ո՞վ է կերել զէ՛ծ,
 Գացին տեսան գէլն է կերել զէ՛ծ,
 Գէլն բզիծուն, է՛ծն բզակուն, տիկ զարեւուն,

Հալալ է կրօն, հալալ է հալալ է ջանօ հալալ է,
 Էս ի՞նչ քեաֆուր դարու հասանք հալալ է,
 Էս ի՞նչ խրտար կրօն ստացանք հալալ է.

Գէ՛ գնա՛ կիգամ, գէ՛ գնա՛ կիգամ շուտ կիգամ,
 Կարմիր սուրս հագնիմ իգամ, շուտ կիգամ:

Գացէ՛ք, տեսէ՛ք ո՞վ է կերել զգէլ.
 Գացին տեսան արջն է կերել զգէլ.

Արջն զգիլուն, գէլն բզիծուն, է՛ծն զակուն, տիկ
 զարեւուն

Հալալ է կրօն, հալալ է, հալալ է ջանօ հալալ է,

Էս ի՞նչ քեաֆուր դարու հասանք հալալ է,

Էս ի՞նչ խրտար կրօն ստացանք հալալ է:

Նազ մի՛ աներ, նազ մի՛ աներ, նազ աղջիկ:

Մինժանովդ թող մի՛ հաներ, շան աղջիկ:
Նազ կու էնէմ կու, նազ կու էնէմ կու,
Նազ կու էնեմ, նազ կու էնեմ, շան տղայ,
Մինժանովս թող կու էնեմ, շան տղայ,
Խօրօտի՛կ, խօրօտի՛կ, խօրօտիկ մօրօտիկ իմ եարն է:
Գացէ՛ք տեսէ՛ք, ո՞վ է կերել զարջ,
Գացին տեսան առիւծն է կերել զարջ,
Առիւծն զարջուն, արջն զգիլուն, գէլն զիծուն,
Էծն զտկուն տիկ զարեւուն,
Հալալ է կրմօ, հալալ է, հալալ է ջամօ, հալալ է,
էս ի՞նչ քեաֆուր դարու հասանք, հալալ է,
էս ի՞նչ խըտար կրմօ ստացանք, հալալ է:
Ծառը ես եմ, բարը դու ես, Աննա ջան,
Սրտով սիրած եարրս դու ես, Աննա ջան.
— Ծառը դու չես, դու, ծառը դու չես, դու,
Ծառը դու չես, ծառը դու չես, շան տղայ,
Սրտով սիրած եարրս դու չես, շան տղայ:
Խօրօտիկ, խօրօտիկ, խօրօտիկ—մօրօտիկ իմ եարն է,
Գրիգորն իմ, Գրիգորն իմ ձեր մայլեցի Գրիգորն իմ..՛

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք

րբոր լինի գարնանամուտ նոր գարուն
Կը բազմանան վրտակներդ, հայրենիք,
Շար ի շար ցնծութեամբ երգելով զը-
լարթուն

Շարժում են խմբակներդ, հայրենիք:

Սղըղ սիրուն, ջուրդ սիրուն դու սիրուն
Պէսպէս գոյնով ծաղիկներդ գալարուն
Չեն դադարիր աշխատելով օրն ի բուն,
Քու հարազատ մշակներդ, հայրենիք:

Ի ու դրախտ ես, քեզի սուրբ գիրքը վկայ,
Քո միջիցը անմահութեան հոտ կուգայ
Հազար ափսո՛ս լուսաւորեալ չէն հիմայ
Ժողովուրդդ, զաւակներդ, հայրենիք:

Ա՛րիւնաներկ պատերազմի դաշտերը
Չեն վարժուիր երախտապանձ քաջերը,
Մըրիկներ տարագրեց քոյ ծոցը,
Աստանդական Թափառական հայրենիք:

Շատ տարիներ շատ ամիսներ շատ օրեր
Կը տեսնուին քո դաշտի մէջ քաջ զոհեր,
Կուզեն մեռնիլ քո եղբայրներ, քո քոյրեր
Զքեզ տեսնեն, ո՛հ ցանկալի հայրենիք:

Թ Ռ Ա Ի Բ Ա Ջ Ը

Moderato

Եղնկ. Յկր. Պ. Չալքրեաւե

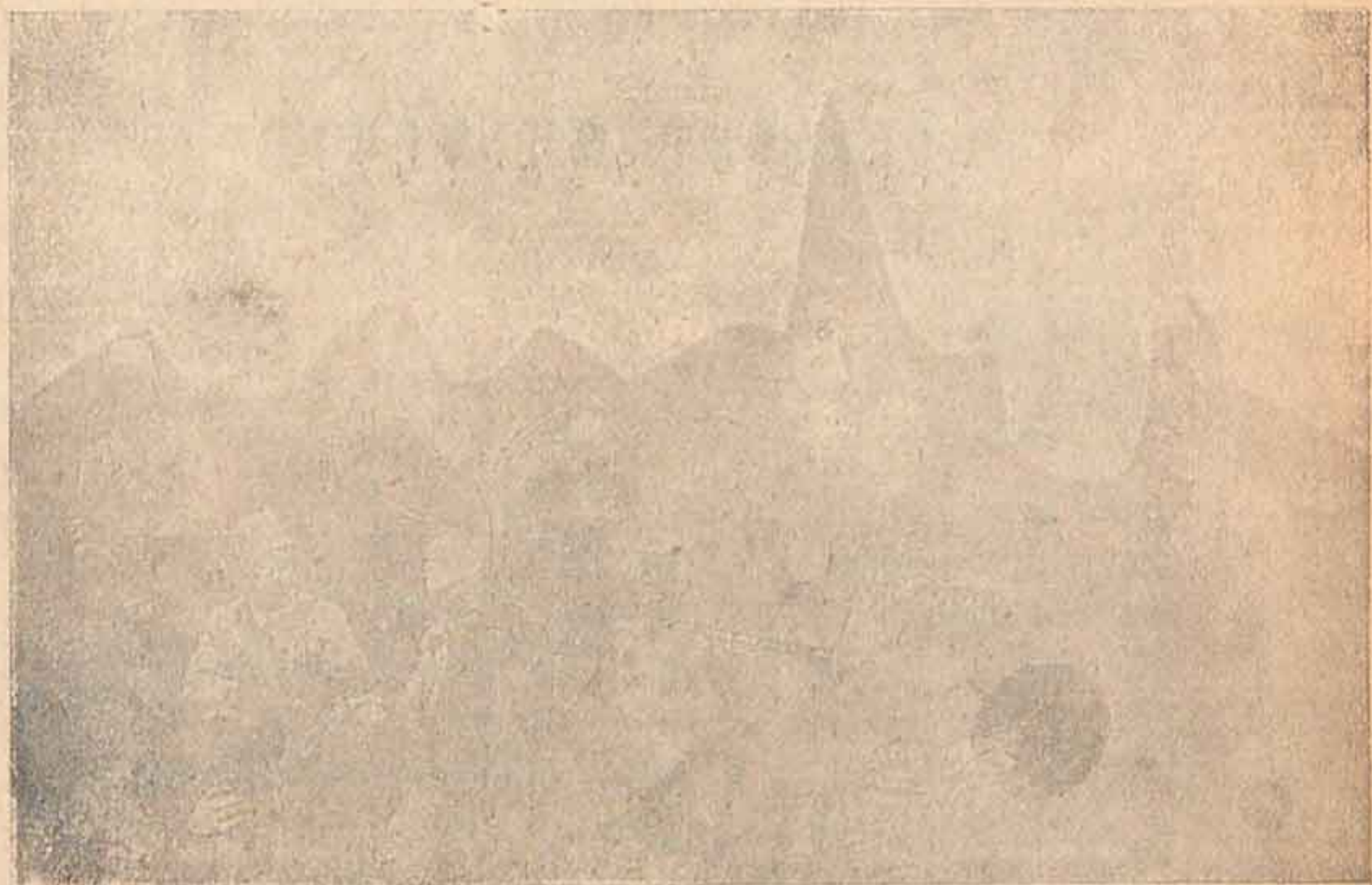
Քրիստոսը քաջը ամպե ուր մէջ զայ շայրե նիք սր լա զաւ
 ա զա տու թեան տնն չով այ բուած մար տի վայրը ննա ուե զաւ
 պայ ծառ ստու զեր խո նար Հե զան դի մաւ ա թե Հե բո պի
 ող ջու նե զին Հա կա յա կա ն վե՛հ թե ուի թե Բար գե նին
 Ինչ պէս ով կիան սե կո ծուած որ պէս ա ուիծ վի տա Հար
 նա դուրս զառ կեց զերթ փո թո թիկ մը ոն չաւ տվ ջա չա ջար
 սե թը սր տու՛մ սու թը ձեռ բու՛մ Հաւա տա թի՛մ իւր ութ տին
 երկ նեց գո՛ւնց գո՛ւնց Հո՛ւ շ տակ նեթ ին կար կե զին Բար գե նին

(Հնչակեան «Արծիւ» խմբի խմբապետ Է. Ա. Բարգեճիճ)

Քաւ բաջը ամպերի մէջ դէպի հայրենիք սլացաւ,
 Ազատութեան տննչով այրուած, մարտի վայրը
 նետուեցաւ

Պայծառ աստղեր խոնարհեցան դիմաւորել Հերոսին,
 Ողջունեցին հսկայական վեհ Թռիչքը Բարգէնին:

ՀՆՉԱԿԵԱՆ «ԱՐԾՈՒ» ԻՌԻՍՐԸ

Ինչպէս ովկէանք արեւոյնս անձ, որպէս անիւծ փշտահար,
Նա դուրս ցատկեց զերթ փոթ որիկ մանչայով քաջաքար:
Սէրը սրտում, սուրը ձեռքում, հաւատացիմ իւր ուխտին,
Երկնից գունդ գունդ հրեշտակներ խնկորկեցին Բաբգէնին:

Ծաղկափթիթ անտառներում թող նուազեն թռչնակներ
Գովեն, գգուեն քայ Բաբգէնին՝ հետ իր խմբին անձնուէր.
Որ դէմ դրեց ժայռի նման, կուրծքը տուած թշնամուն,
Վայրկենապէս կրակ թափեց վրաները վատերուն:

Արծուաց երամք զմայլեցան, գետն ընթացքը մարմանդեց,
Երբ հերոսը «Արդարութի՛ւն» գոռաց եւ սուրը շարժեց.
Նա որոտաց ամպի նման իւր անվեհեր քաջերին՝
«Արի՛ւն, վրէ՛ժ բռնակալին, ազատութի՛ւն թշուառին»:

Ս Ի Ր Ե Ց Է Ք Զ Մ Ի Մ Ի Ա Ն Ս

արդակարմիր գողգոթային վեհ գագաթ
Միշտ փալիլոդ սիրոյ անշէ՛ջ հառագայթ,
Դեռ կըսպասե՛ս թափել սրտից քու սըլաք.
Զո՛վ կը հըսկես, վիհ եւ անդո՛ւնդ. թէ կըմախք,
Որ սեւ ժայռից մէջ մարեցաւ այն բեկբեկ
Բարբառն վըսեմ թէ «ըզմիմիանս սիրեցէ՛ք»:

Ծածկէ ամպով կարմիր կողերդ, Գողգոթայ,
Եւ թող խայտան ցաւոտ ոսկերք սեւ Յուդայ . . . :
Ժանգոտ ու գուլ թուրերն առին կարմիր փայլ,
Նոր կըօնին հետ արեան ուղիք առին քայլ . . .
Թնդանօթին առջի բոմբիւնն խեղդեց սէգ
Զքաղցր հագագ թէ «ըզմիմեանս սիրեցէ՛ք»:

Մարդագոհով վատիկանի մըխացին
Ծխնելոյզքը, կամարքը «փա՛ռք» գոռացին ,
Փոխ-Քրիստոսք խաչն ըրին դաստակ կացինի՛
Սեւ դըրօշ մը ատելութեան արիւնի,
Դարուց մոխրէն կամ ամպերէն յուսոյ հէք
Զրկեալն լըսել թէ «ըզմիմիանս սիրեցէ՛ք»:

Տնանկին դամբանը կ'անհետի ոտնակոխ,
Տընակին մէջ մարի առկայծ կանթեղն հող,
Այն մուծին մէջ նօթի տղեկք կը հեծեն,
Դղեակըն խրախ մինչեւ լոյս ջահք կը հիւծեն,
Հաբուստին կառք ժխորով կ'անցնի սըրարշաւ,
Հէքին դագաղն իր գերեզմանն լուռ իջաւ . . . :

Գեթսեմանին իջնող հրեշտակն դալկահար՝
Որ գեղ՝ ծաղիկ՝ արցունք ու փառք չը հանչնար՝
Նորա ցուրտ գոգն աղքատը սոսկ կ'ըստփոփի,
ձոխն եւ տընանկ պատանքին մէջ կ'ըլլան մի.
Կայծակնաթեւ, թէ մըռընջեն մըրիկներ
Թէ «սիրեցէ՛ք զ'իրար», հէքն հոս չեն սիրեր:
Պ. ԴՈՒՐԵԱՆ.

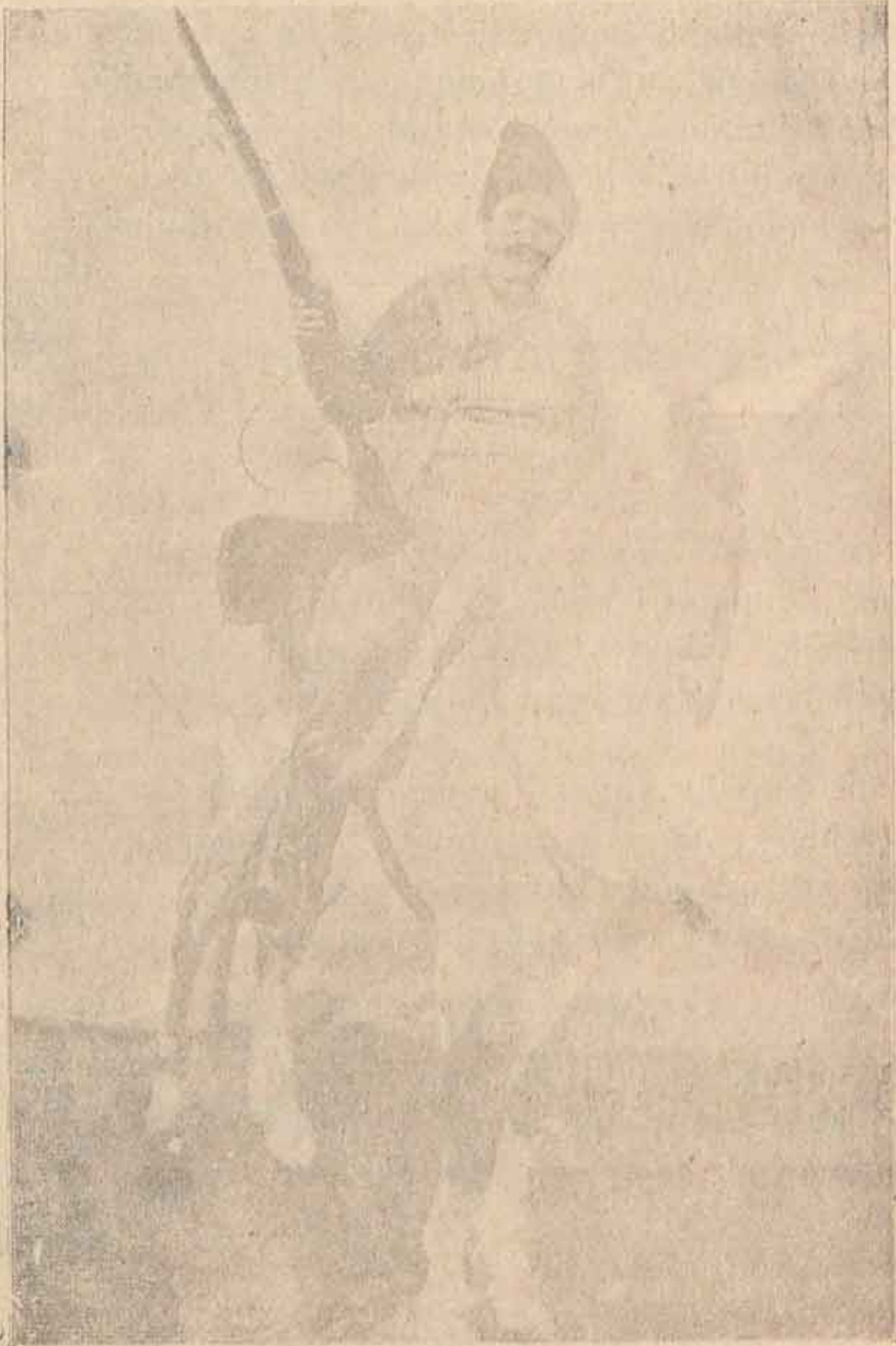
Իմ սիրականի կարօտից տարւած՝
Տեսայ փողոցում նրան իմ դիմաց,
Ծով-ծով աչքերը գետին խոնարհած,
Շիկնած ամօթիւսած բարեւեց կամաց:

Եւ ինչպէս շոքում՝ սառը աղբիւրին
Հանդիպի յանկարծ ծարաւած համբորդ,
Հըպի շրթունքով կենսարար ջրին
Եւ ծծէ ագահ այն ջրից յորդ-յորդ.

Ես խենթի նման եարիս գրկելով՝
Պինդ-պինդ պաչեցի աչքերը խորին.
Վա՛յ ինձ—նա գնաց լալով, կրկնելով՝
«Խայտառակ եղայ օրը կէս օրին»:

Ն. ԲՈՒԶՍԿ

Ս Ն Դ Բ Ա Ն Ի Կ

Tempo di marcia

Բարձեալ փայլեց Սասնոյ գրի թին Ա՛զա տու թեան՝ դր ոտ շակ շակ
 Կեց գէ Հայ թե նիք գո չե լով Բարձրացր թին ա ղա ղակ ղակ ղակ

Գ Ա Ր Ջ Ե Ա Լ Փ Ա Յ Լ Ե Ց

արձեալ փայլեց Սասնոյ գլխին
 Ազատութեան դրօշակ
 Կեցցէ հայրենիք գոչելով

Բարձրացրին աղաղակ:

Թնդաց որոտաց ձայներից
 Ողջ աշխարհը հայկական.
 Խումբ-խումբ կգան հայ զաւակներ
 Հայրենիքին օգնութեան:

Գուրգէն, Վահան, Հրայր-Դժոխք,
 Քաջ Անդրանիկ ղեկավար
 Տալուրիկի լեռներումը
 Շրջում էին անդադար:

Սարսափեցին տուշմանները
 Մինչ պալատը Համիտի—
 Հըրամայեց շուտ կործանել
 Վիրքերը հայդուկների:

Ահա անգուժ մեր Թշնամին . . .
 Սարսափելի տեսարան . . .
 «Ժամանակ է վրէժ լուծել . . .»
 Գոչեց ձայնը մարտական:

Կըրակ տեղաց հայ քաջերի
 Բընակավայր դիրքերից,
 Կոտորւեցին Թշնամիներ
 Ահռելի գնդակներից:

Դայլայիկ

ՉԵՄ ՀԱԻԱՏՈՒՄ

Եմ հաւատում ես մարդկութեան
Ոչ խօսքերին եւ ոչ երդման.
Սուտ է սէրը եղբայրութեան,
Մըտերմութիւն ընկերական:

Չեմ հաւատում սիրոյ խօսքեր
Արտասանող գեղեցկուհուն:
Վրկայ բերող լուսին—աստղեր . . .
Գեղեցկադէմ սեւ 'աչերուն:

Չեմ հաւատում հարուստ մարդկանց,
Ճոխ ապրուստին, անհոգ կեանքին.
Ոսկու հանքը ցաւ է նըրանց
Սըրտին մըտքին, նոյն իսկ խելքին:

Չեմ հաւատում, փաստաբանին
Որ ազատ է նա անմեղին,
Ձերմ պաշտպանող հարուստ խենթին,
Գատապարտող խեղճ աղքատին:

Չեմ հաւատում, ազատ մըտքեր
Գիշեր—ցորեկ քարոզողին,
Որսող մատաղ կանանց սըրտեր
Այրւող, տանջւող սիրահարին:

Չեմ հաւատում քրննադատին,
Որ ընկեր է մակլերներին.
Թէ չը գովէ յիմարներին,
Խիստ վնաս է իր շահերին:

Ձեմ հաւատում վանքում ճգնող
Սեւ հագուստով վարդապետին,
Լոյս-ցեթեկը հանգիստ առնող,
Գիշեր շըրջող աւազակին:

Ձեմ հաւատում ես տէր-տէրին,
Որ նա փըրկէ մարդկանց հոգին.
Մարդիկ որքան երկար ապրին,
Վընաս է իր առեւտուրին . . .

Ձեմ հաւատում սուրբ տաճարում
Նորահարսին, նորափեսային,
Որ երդւում են եւ հաղորդւում . . .
Ձըբաժնւին . . . հէնց մեծ պասին:

Հաւատում եմ դեղին ոսկուն ,
Որ ամեն ինչ նա գնում է,
Միայն մահւան վերջին ժամուն
Իր տիրոջը ուրանում է:

Մ. ԱՂԱՅԵԱՆՅ

Երբ որ մեռնիմ, Աստուած սիրէ՛ք,
Արձանի տեղ՝ շիրմիս վերայ
Լոկ մի կտոր չոր հաց դըրէք,
Վրէն գըրած՝ «քաղցից մեռայ . . . »:

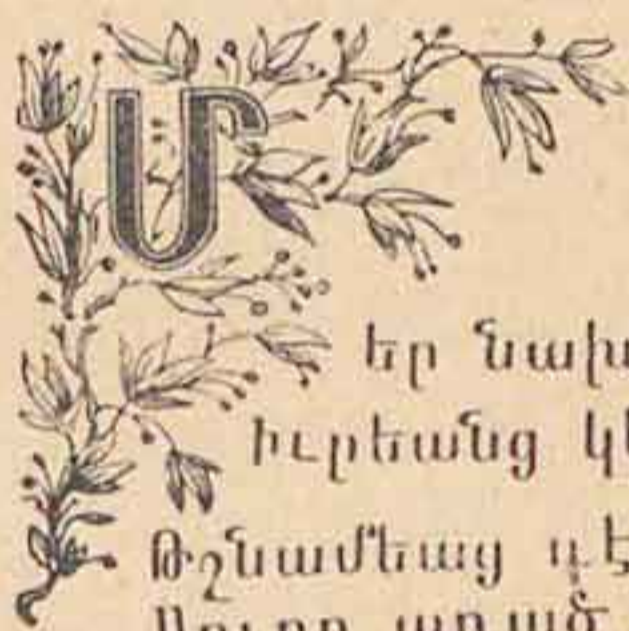
ԱԼ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Խօսք չես ասու՛մ, ես ո՞ւր գընամ
էս սեւաւոր աշխարհու՛մ,
Գոնէ փորիք ինձ մի շիրիմ,
Արնոտ հողիդ սեւ գրկու՛մ:

ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՃՈՌԵԱՆՅ

ՔԱԶ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Մեր նախնիքը ազգի համար,
Իւրեանց կեանքը զոհեցին,
Թշնամեաց ուէ՛մ միշտ աներկիւղ,
Սուրբ առած վազեցին:

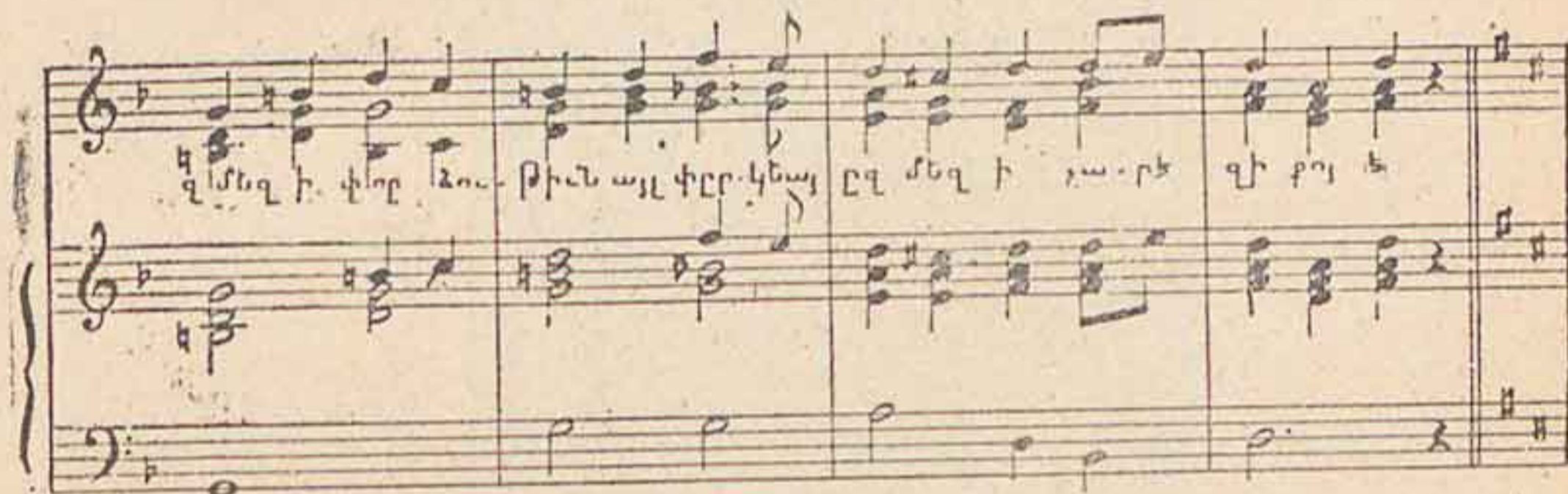
Նրանց առաջնորդ ազգի սէրն էր,
Նրանց խրախոյսը մեր հաւատն էր,
Սրանով նրանք քաջ անունը,
Իրաւամբ ժառանգեցին:

Նախնեաց փառքին ժառանգաւոր,
Ժառանգէ մեզ քաջ վարդան,
Մե՛ծ սպարապետ հայրենասէր
Սուրբ հաւատոյ վեհ պաշտպան:

Խրինեամ Հայրիկի յիշատակին

Կր. պիս Եւ մե՛նք թողու՛մք Տե - րոց պար - տապաւնաց եւ մի տա - նի - ր

Գլխե՛զ ի փոք ձու - թիւն ալլ փոք - կեանք ըզ մեզ ի շա - րե գի զի Ե

Ար քա - յու թիւն եւ գո - րու թիւն եւ - - - - - քաղ յա - փառեաւնքս

յա - փառեաւնքս Տե - - - - - Տե :

Պ Ե Պ Ե Լ

Դ Ա Ի Ա Ճ Ա Ն Ը Ն Կ Ե Ր Ը

Նա՛ մեզ բոլորիս մատնեց կրակին
իր ցոփ-գարշելի հանգստեան համար։
Մատնուած բիրտ կամք իբրմահանոյքին,
Կանգնեց նրա մօտ որպէս փրկարար,
Սառնասիրտ, մոլար։

Կարծր քարերին երբ մենք կուրծք տւած,
Ձոր հացի համար կռիւն ընտրած . . .
Մարտի դաշտ եկանք մերկ, ծարաւ-քաղցած
Նա մեզ դիտում էր, կռւից խոյս տւած,

Իր խօսքը մոռցած:

«Նախատի՛նք կարդա՛, բռնուոր դու հերոս
Անզգայ մարդկանց զարշ արարքներին».
Շեփորը հնչեց ահեղ քո կռուի,
Կոչ կարդաց համայն կեղեքուածներին.

Վե՛հ գաղափարին . . .

Յաղթական օրը դժուար ձեռք բերւած,
Ազատ դրօշը պարզուեց բարձրից
Ըմբոստ ամբոխը ի սպառ ազատւած,
Շուռ տւեց երես կեղծ ընկերներից.

դաւաճաններից . . .

Վ.Ա.ԳՐ-Թ.Ա.Թ.

Ե Ր Գ Ր Ի Ի Կ Օ Լ Է Թ Թ Ի

Կին փոփոխամիտ է,
Ձայն վստահողը խենթ է.
Նատ անգամ կին մը
Հովին դէմ փետուր մը:

ՎԻԿԴՕՐ-ՀԻԻԿՕ

ՅԱԿՈՒ ԶԱԼԸՔԵԱՆ

(Երաժիշտ-Ներգահան աշխատակից «Իսլապիկ» ի)

Ս Ի Ր Է Հ Ա Յ Ը

Սիրէ հայր Թէ ըլլայ
Աղքատ, տնանկ, անկարող,
Հագուստները հին ու մին,
Գունէ ի գուռ մուրացող:

Անունն է հայ' պարտ է քեզ
Սիրել զնա հայու պէս:

Սիրէ հայր Թէ ըլլայ
Հարուստ, փարթամ, մեծատուն,
Ունենայ պէյ, էֆէնտի,
Կամ ամիրա պատուանուն.

Անունն է հայ' եւն...

Սիրէ հայր Թէ ըլլայ
Հայր-սուրբ, տէրտէր, վարդապետ,
Վրան փիլոն, ծոցը խաչ,
Կաթողիկոս, հայրապետ:

Անունն է հայ' եւն...

Սիրէ հայր Թէ ըլլայ
Բողոքական, այլ կրօն,
Ըստ քո կարծեաց սնապաշտ,
Հերետիկոս, անկրօն.

Անունն է հայ' եւն...

Գ. ՇՄԱԻՈՆԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԶԱՃԱՆՉՆԵՐ

մէն քայլի նոր նոր պատկեր,
 Հետաքրքիր թովիչ աչքեր
 Հրապուրում են մեր սիրտն ու գանկ,
 Փոթորկելով մեր խաղաղ կեանք
 Սլանում ենք մենք քամու պէս
 Գրաւելու ցոլք ու ճահան .
 Բայց ի՞նչ, սխալ . . . : Արեւի տակ
 Չկայ մի իր, որ գրաւելոց՝
 Մի ժամ յետոյ չը կորցնէ
 Իր հրապոյրն. կամ մի գիշեր
 Լուսացնելով, չզգանք սխալն,
 Չզգաստանանք, չստրջանանք :

ԱՏՐՊԵՏ

(Սարգիս Միշպահեանեան)

Կ Ե Ա Ն Ք Ի Պ Ա Ր Գ Ե Ի Ը

Մի օր մտայ մեր կեանքի պարտէզ,
Բացել էր վարդը, անոյշ հոտ բուրեց.
Թէեւ անգուժ է փուշը՝ աղեկէզ,
Խղճաց նոյն կիս. ինձ մի վարդ տւեց:

Երբոր մօտեցայ ես անմեղ կուսին,
Վիշտս յայտնեցի, նա գթաշարժեց.
Մեղմ ժպտաց նա ինձ ինչպէս վառ լուսին
Եւ ցաւիս դարման իր սիրտը տւեց:

Մի օր էլ բախտիցս բաժին ուզեցի.
Նա էլ չը մերժեց եւ ուրախ խնդաց —
Անուն եւ պատիւ ես վայելեցի —
Փառքի պսակներ դափնիքից հիւսած:

Բայց երբ հայ եղբա՛յր, ձեռքս ձգեցի
Չարի որոմը պոկել քո սրտից
Եւ այրող խօսքով քօղը պատուեցի
Քեզ մոլորեցնող խաւարի որդւոց —

Դո՛ւ միայն, անգո՛ւժ, ինձ չը խղճացիր.
Եւ կեանքիս վարդը եւ կուսի սիրտը,
Անունս ու պատիւս դու անարգեցիր
Եւ կեանքի տւածն ինձնից խլեցիր:

Վ Ա Ր Դ Ա Ն

Իմ հայրենեաց հոգի վարդան,
Հոգիս հոգւոյդ եղնի դուրպան,
Որ ջըղմուտի ափերի քով,
Վաթսուն հազար կտրիճներով,
Զարկիր, զարկուար, ինկար՝ քաջ քաջ,
Պարսիկք սըփւած ի ձախդ ու յաջ:

Իմ հայրենեաց արեւ վարդան,
Հոգիս հոգւոյդ եղնի դուրպան:

Աւետարան ու խաչն առիր,
Տարիր երկինք բարձրացուցիր.
Եւ դու ալ յետ թողիր գացիր,
Անուշ արեւդ հողին լաուիր,
Որ հայրենեաց շողայ արեւ,
Շուարշանայ դաշտին վերեւ:

Իմ հայրենեաց, եւն:

Արիւնդ կարմիր, կարմիր թափուաւ,
Դաշտն ու ծաղիկ ներկուեցաւ,
Լուսնակն եկաւ ամպի տակից,
Պաղ պաղ թափեց ցողիկն յաչից,
Որ հայրենեաց վարդեր բացուին,
Երգէ պլպուլ դրախտի ստրին:

Իմ հայրենեաց, եւն.:

ՅՈՒԴԱՅԻ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

Մանր

Լիք ծարսի ըմբեա մբքն մո Լեա Լ
 Զու դա դա մե ծ ըզ վա ր դա պե
 ան ը նդ ե թե սու ն ա ր
 ծա թոյ չր թե ր ցը
 մա տ նե ր

Արծաթսիրուծեամբքն մուլեալ Յուղայ
 Զիւր զմեծ զվարդապետն
 Ընդ երեսուն արծաթոյ
 Հրէիցն մատնէր:

Ընդ որում ես համբուրեցից,
 Ասէ, զնա կալարուք,
 Ո՛վ համբոյր նենգուծեան,
 Նշան եւ առիթ մահու:

Մերկացաւ յինքենէ
 Զաստուածային սուրբ հոգին,
 Եւ զգեցաւ զսատանայ
 Որպէս հանդերձ արկաւ զիւրեաւ:

ՈՂՋՈՅՆ

Ողջոյն, ողջոյն ճառագայթող ո՛վ
արեւ,

Պահ մ'աւելի փայլէ այսօր մեր վերեւ,
Համայն Հայեր պիտի փուլթան հեւ ի հեւ,
Շռայլելու իրենց յարգանքն ու բարեւ

Մեր տառապեալ Ազգին
Սիրեցեալ Պատրիարքին:

Սիրեց նա Ազգ, Յշմարտութիւն եւ բարիք,
Որով ինքն ալ եղաւ երկրորդ մի Հայրիկ.
Մեծ հրաւէր կայ այսօր «Հայկազունք արիք»
Ողջունելու համար ամենքս ալ փարինք

Մեր սիրեցեալ Ազգին
Տաղիթական պատրիարքին:

Ազգին սիրոյն ստանձնեց նա վիշտեր հոգ,
Տառապանք ու աքսոր կրեց անբողոք,
Զի նետուելու բռնապետաց գիրկն ու գոգ,
Որով հիմա պատիւ կ'ընէ ամեն ոք

Մեր սիրեցեալ Ազգին
Վեհոգի Պատրիարքին:

Ո՛վ Իզմիրլեան, հին ցաւերը մի՛ յիշեր,
Անցաւ Բու եւ Հայուն գլխէն սեւ գիշեր.
Ալ քաղցրացաւ մեր վիճակն որ շատ գէշ էր
Այն օրերն ուր կ'այրունէին սուր փուշեր

Մեր սիրեցեալ Ազգին
Տառապեալ Պատրիարքին:

Կ'աղերսենք քեզ, ո'վ երկնաւոր Աստուած մեր
Օ'ն Հայ Ազգին թեւ եւ թիկունք պահպան լեր
Թափէ առատ քո երկնային հոգիդ, սէր,
Որ պսակուին քոյր իղձերն ու յոյսեր

Մեր սիրեցեալ Ազգին
Ազգասէր Պատրիարքին:

ԿՂԵՄԷՍ Մ. ՏԱՏՐԵԱՆ

Պ Ա Ն Դ Ո Ւ Խ Տ Ի Ե Ր Գ Ը

Օտար երկիր, օտար պանդուխտ կը հեծեմ,
Դու հայրենիք, քեզ յիշելով կարտասուեմ,
Չկայ ծնող, չկան որդիք. քոյր, եղբայր,
Չիք ամուսին. որով ցաւերս մեղմանայր:

Օտար երկին, արեւ, աստղեր եւ լուսին
Թէեւ պայծառ' ինձի խաւար կը թուին.
Բնակարանս ախուր պանդուկ օտարաց,
Օդս օտար, ջուրս օտար, օտար' հաց:

Ո'ւր է հայրս, ո'ւր է մայրս քաղցրանուն,
Ո'ւր զաւակունքս, ո'ւր սիրելիքս սիրասուն,
Սակայն ունիմ քովս Յիսուս, փրկէ զիս,
Նա օտար չէ, նա իմս է, սիրէ զիս:

Ա. ՄԱՐԶԵԱՆ

Op. 15

Alliegretto

Ո՛չ անհրաւ էին եւ ո՛չ ալ անմիտ

Անոնք որ զգ ձեզ կը պաշտէին անհրաւէր

Ձեզի նրման վերբերումով ճշմարիտ

Ուղերձելով իրենց աղերսն ու թեւեր

ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ք'չ անհրաւ էին եւ ո՛չ ալ անմիտ
 Անոնք որ զձեզ կը պաշտէին անհրաւէր,
 Ձեզի նրման՝ վերբերումով ճշմարիտ
 Ուղերձելով իրենց աղերսն ու թեւեր:

Ա. ՄՐԼԵԱՆ

(Ծանօթ երգահան, երաժիշտ, Զուքակահար, որ
անձնուիրաբար աշխատակցեցաւ «Գայլայիկ»ին
կարգ մը ընտիր եղանակներով։)

Թէ եղեւին ըլլայիք դուք կամ նո՛սի,
Ձեր շուքին տակ ըզգայնացա՛ծ անսովոր՝
Կըհմայէր մարդ Թէ խորհուրդ մը կ'աճի
Թուխ կանանչի փթթումին մէջ դարաւոր:
Տերեւաշարժ Թէ ըլլա՛իք դու կաղնին,
Կամ անտառը սօսինելուն ան գառամ,
Մէջ ձեր անուշ սօսաւիւնի ու ձայնին
Քուրմը կըրնար կարդալ դաբիր մը պատգամ:

Թէ ըլլայիք հովանաւոր դրախտն Հացեաց
Լուռ պուրակին՝ աղբերակին ջինջ ու զով,
Երկրրպագուն ձեր մօտ կուգար անձկայրեաց՝
Թոյր մը երգի՝ բոյր մը խունկի երագով:

Թէ ըլլայիք դուք բարձրաբերձ բարտիներ՝
Արձանացած պաշտումներու սլա՛ցք անքուն ,
Արեւորդին ձեր կողին մէջ կը դիտէր
Խաչ մը խոկում մահուան ձորին վրան կանգուն:

Թէ ըլլայիք նոյն իսկ ցածուն մորենին՝
Խոր տեսիլքի՝ մը կրակներովն հրրդեհուած ,
Ձեր Թաւուտքին մօտ՝ ուր բոցեր կ'արիւնին՝
Պիտի զիրար տեսնէին մարդն ու Աստուած . . . :

Ո՛չ անիրաւ էին եւ ո՛չ ամբարիշտ
Անոնք որ զձեզ կը պաշտէին, ո՛վ ծառեր ,
Ու նուագելու համար իրենց տենչն ու վիշտ՝
Ո՛րքան երբեմն հոգիք ձեր շուրջն են Թառեր,

Հիմա սակայն լըքուած էք՝ լե՛րկ ու անշուք,
Ցաւի քուրջեր կապուած են ձեր կանանչին,
Ու դրիադներ խուսած՝ ձեր մէջն անշրշուկ
Ա՛լ չեն մրափեր իրենց անուրջքն առաջին . . . :

Իսկ ես Թէ ձեր քուրմն ըլլայի օր մ՛եւեթ՝
«Ոսկի ոստ»ով կը դընէի ձեզ պատուաստ,
Որ ձեր այն նոր բողբոջումի գիրկն անհետ
Տերե՛ւ մ'իսկ կեանքն ըլլար պաշտում եւ իմաստ:

ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՈԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ

Կա՛ր դարձեալ բիւր նազանքով
Գարուն գողտրիկ, գեղազըւարճ
Եւ բնութիւն մայրագորով
Վերածնալ խինդով կանաչ:

Ծաղիկները ծիծղուն, ծիծղուն
Վերսկսան ապրիլ յուշիկ
Թոյրի, բոյրի կեանքը անհուն ,
Թովչութեամբ մը անուշ, միստիկ :

Լճակը լուռ, լուսափաղփուն
Սոխակին հետ սիրալեզու
Կը գեղերփնեն գոյնով ժպտուն
Ծիրկաթինը անուրջներու:

Դաշտ ու ծործոր լռին, մռայլ,
Նոր կեանք, նոր յոյս, ծիծաղ ծաւի,
Ծաղկին, ծըլին ծիրանեփայլ
Սարսուռներով Թոյրի, բոյրի:

Ու ես կրկին, ա՛հ, առանձին,
Կրկին նժդեհ եմ մնացեր,
Իմ հին ցաւին, դառն արցունքին .
Հառաչներուն հետ տարուբեր:

Ես քեզ սիրի որ դու ինձի չը Թարկես Եթէ Թարկես Հո գոյ մարմնո
 վրոյ խարկես այ մա բայ աղ ջիկ. այ ճիշտնայ
 ջիկ. այ մա բայ Ե թէ Թարկես Հո գոյ մարմնո վրոյ խարկես
 այ մա բայ աղ ջիկ. այ ճիշտնայ այ ջիկ

Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն Ի Գ Ա Ն Գ Ա Տ Ը

Ես քեզ սիրի , որ դու ինձի չը Թարկես ,
 Եթէ Թարկես՝ հոգով մարմ նովդ խար-
 կես ,

Անիծեմ , տաս տարի տեղումդ պարկես ,
 Եօրդանի մէջ տնքայ կողերդ , աղջիկ :

Ում հետ էլ որ երթաս՝ հետդ չվարւի ,
 Պսակելուդ օրը՝ քողքդ սեւ կարւի .
 Հօրդ տուն ու դուռը սեւ քարով շարւի ,
 Ախ ու վախով մնայ ախպէրդ , աղջիկ :

Մօրդ լեզուն ուռի , բերանը փակւի ,
 Քառասուն օր տանջւի՝ հոգին չը քակւի ,
 Ընձնէն ղայրի հետդ ով որ պսակւի ,
 Իրեք օր չը վելէ սէրդ , ա՛յ աղջիկ :

Չ'գտնես խամ կտաւ էնես արխաւուդ,
Լէն բօլ աշխարհքի մէջ օրդ անցնի սուդ,
Հացդ կորեկ էղնի, գարին հետը կուդ,
Օձի պէս սակաւի քո կերդ, աղջիկ:

Ես մի խեղճ տղայ եմ, էրի քեզ գիւման,
Աստուածածինն էնէ քու մօրդ դիւան,
Իր կենաց մէջը նա՛ չունենայ սաղ ջան,
Որ ինձ էրաւ տնից դարբէդար աղջիկ

Պատճառն ի՞նչ էր, որ չ'հաւնաք դուք ընձի,
Կարօ՞տ էք Դովլաթի, փափա՞գ էք գանձի,
Առաջ խօսք տւողի լեզուն պապանձի,
Տանողդ չտեսնի քու խէրդ, աղջիկ-

Ալագեօզ աչքերդ, կամար ունքերդ,
Ուզում եմ հեռանամ՝ չի թողնում սէրդ,
Քեզի ընձնէն էրաւ քու քեաֆիր մէրդ,
Խնդրում եմ շատանայ վէրքերդ, աղջիկ:

Ես Զուլալ-օղլին եմ, դարդովդ եմ կեցի,
Գիշերն եմ մտածի, ցերեկն եմ լացի,
Տասը տարի խաթրիդ ազապ մ'նացի,
Ծակծ կի՞ծոցիդ մէջ ծծերդ աղջիկ:

Solo.

Հայ ե. թի տա մարդ ներ. շուտ ոչ տա պե ցէր.
 Ին պէն շատ թանկ է. առաջ քալեցէք,
 թառք Հայերին կասեն վախկոտ են. Բա ջու
 թեան կար միր գրո չը կար զե զեք

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԱՌՇԸ

այ երիտասարդներ, շուտ շտապեցէք
 Բռայէն շատ թանկ է, առաջ քալեցէք,
 թառք Հայերին կասեն վախկոտ են,
 Քաջուժեան դրօշակը պարզեցէք:

Մի՞թէ մենք վարդանի ցեղից չե՞նք,
 Մէկս հազարի դէմ կը կուենք,
 Մի ժամանակ մենք շղթայուած էինք,
 Հիմա ազատ ենք եւ ունինք շատ զէնք:

Օգնուժեան հասան քաջ Խան ու Մուրադ,
 Ճիշդ Հայու զաւակ, ծնունդ անարատ,
 Մոկացի Գրիգոր եւ երկու Արշակ
 Գնդակ թափուժ են կարկուտից արագ:

ՏԱՐՈՆԻ ԱՌԻՒԾԸ ԵՒ ԻՐ ԶԱԳՈՒԿՆԵՐԸ

Քաջ թուամանեանցը, որսորդ Գէորգը
Կազմել պատրաստել են իրանց խմբերը
Դաշնակցութեան դրօշակի ասից
Սարսափախար փախում էին քրդերը:

Յօրինեց

Եղանակեց

ՍՍ.ՀՍ.Կ Ա. ԽԱՆՃԵԱՆ

ԱՐԻՍՏՍՈՒԿԷՍ ՔԶՆՅ. ՀԻՍՍՐԼԵԱՆ

Չարաւոր

Ե՛հ հա՛ գա՛ թուն՝ գե՛ղա՛ ծի՛ ծաղ՛ փրք՛ կու՛ թիւն՝
 Կա՛ թա՛ փե՛ տուք՛ կու՛ գայ՛ սրբի՛ ռե՛ մե՛ թ՛ վր՛ թա՛ ն
 թիւք՛ բա՛ թիւք՛ ներ՛ ո՛ Հայ՛ եղ՛ բա՛ թք՛ հա՛ մօ՛ թե՛ն
 Կե՛ղ զա՛ յիկ՛ մեր՛ սրբ՛ տե՛րուն՛ խո՛ թե՛ թե՛ ն
 Յրն՛ ծաւթ՛ հոգւոյ՛ կա՛ թօ՛ գին՛ փառք՛ վեր՛ եր՛՝ գե՛ մք՛ մեք՛ յեր՛ կին՛
 զը՛ ն՛ ծաւթ՛ հո՛ գ՛ տոյ՛ կա՛ թօ՛ գին՛ փառք՛ վեր՛ եր՛ գե՛մք
 մեք՛ յեր՛ կին՛ փառք՛ վեր՛ եր՛ գե՛մք՛ մեք՛ թ՛ յեր՛ կին՛

Ի ՎԵՐՇՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Տ. ՄԱՏԹԵՈՍ Ա. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ

հա՛ գարուն գեղածիծաղ փրկուածեան,
 նորափետուր կուգայ սփռել մեր վրան
 թիւք բարիքներ, ո՛ Հայ եղբարք համօրէն,
 Ոյց կ'ըղծայինք մեր սրտերուն խորերէն:
 Ցնծամք հոգւով կաթոգին,
 Փառք վերերգեմք մեք յերկին:

Հայր մ'ունէինք գորովալիր՝ բարեգուծ ,
Խլուած մեզմէ ձեռքերով վաս' ժանտաժուտ.
Հայր հոգեւոր անձնադիր իւր Հայ հօտին,
Ահա՛ փառքով դարձաւ իւր պերճ գահ կրկին:

Յնծամք եւլն:

Օրէնք, սահման, սէր, միութիւն, ազատ կեանք
Բերաւ նա մեզ գերթ փունջ ծաղկանց երփներանգ.
Մեր վեհափառ Տէր Մատթէոս Սրբազան,
Կեցցէ՛ յաւերժ, կեցցէ՛ փառօք անսասան:

Յնծամք եւլն :

Եկէ՛ք ուրեմն, ե՛ղբարք, մեր Հօր գահուն շուրջ
Բոլորուելով ուխտենք սրտով՝ սիրով լուրջ,
Ջանալ, գործել յօգուտ Ազգին, Հայրենեաց,
Փայլիլ ուսմամբ, յառաջ դիմել քաջընթաց:

Յնծամք եւլն:

Ո՛վ հայր մեր, հայր ծընելասէր վեհագի,
Վիշտ, ցաւ, կնճիռ, հոգ տրամ'ութեան ա՛լ հեռի.
Աջդ հայրական մեզ հովանի՛ պահապան,
Օրհնէ՛ յաւէտ քու օրդիներդ համերամ:

Որք կը՞գոչեն, յաւիտեան
Ապրի՛ Հայր մեր Իզմիրլեան :

Հոլանդացի
Ա. ԱՄՏՐԵԼԻՆԻ

Lento

Երբ որ քեզ հարցնենք ինչպե՞ս էր ինչպե՞ս

Կարճ ժամանակով ինչպե՞ս էր ինչպե՞ս

Երբ որ քեզ հարցնենք ինչպե՞ս էր ինչպե՞ս

Կարճ ժամանակով ինչպե՞ս էր ինչպե՞ս

Երբ որ քեզ հարցնենք ինչպե՞ս էր ինչպե՞ս

ՍՈՒԳ ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

մ սիրելի զաւակունքքս,
Կը թափառին օտար աշխարհի.

Ես ո՞ւր դիմեմ, ո՞ւր փնտրուեմ,

Կը ծառայեն այլոց խոնարհի,

Եկայք որդեակքք իմ
Ձեր մօրն այցելուեան:

Դարեր անցան լուր մը չառի

Իմ քաջերս մեռան կորան,

Կուլամ արիւնս կը սառի . . .

Մէկը չունիմ տայ ինձ դարման:

Եկա՛յք որդեակք իմ, եւլն:

Արիւնս ցամքած, սիրտըս մաշած,

Դէմքս է տըխուր մինչ յաւիտեան.

Եւ կարօտով իմ որդեկաց,

Պիտի իջնեմ սեւ գերեզման:

Եկա՛յք որդեակք իմ, եւլն:

Եւ դու հովիւ թափառական,

Կ'երգես տխուր ի մէջ հովտաց.

Ե՛կ, արտասուենք թանկ կորրստեան . . .

Տըխուր մահուան մեր որդեկաց:

Եկա՛յք, որդեակք իմ, եւլն:

Իսկ դո՛ւ կըռունկ իմ Հայրենեաց . . .

Գնա՛ հեռո՛ւ աչքէս ի բաց . . .

Յետին ողջոյնս տար զաւակացս,

Ձի կեանքիս մէջ յոյսս է մեռած:

Եկա՛յք որդեակք իմ, եւլն:

Մ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ

Ն Ե Ր Շ Ն Զ Ո Ղ Ո Գ Ի Ն

ՐԻԱԼԻՐՔՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎՈՐՈՒՄ,
ԿԵՆԱԳ ԵՆ ՄԱՏԻՈՒ ՎԵՐՉԻ ՐՈՎԵԻՆ,
ԴՈ՛Ւ ԺԵՂ ՉՈՒՆՉ ԽՈՒԻՐ ԵՆ յՈՅՍ ՉՈՂՉՈՂՈՒՄ
ԴՈ՛Ւ ԳԻՄԱԿԳՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻ ԱՎԱՆԾԱԼԻ:

ՄԻՉՈՒ ԺԵՂ ԻՆՈՒ ԵՂԱՐ ՄԻՆՃԵՆ ՎԵՐՉԻՆ ԿԵՍ,
ՄԵՂ ԱՎԱՉՈՒՄԱՆ ԴԱՐԾԱՐ, ՄԵՐ ԲԱԽԱՌ ՎՏՈՒԵԳԻՐ,
ՀՈՒՐԻ ՈՒ ՍՈՒՐԻ ՄԵՉԷՆ ԱԿՐՆՈՒԿԵՍ,
ԱՌԱՅՆՈՐԴ ԵՂԱՐ, ՄԵՂ ՏԱՄԲԱՅ ԲԱԳԻՐ:

Եւ մենք ուխտեցինք քեզի հետեւիլ.
Ուր որ ալ լինիս, ինչ որ ալ լինի .
Մեր յոյս միշտ դո՛ւ ես, ոգի մշտածիլ.
Եղի՛ր՝ հիմայ ալ մեր պաշտպան արի:

Ահա կը հասնի մի այլ սեւ վայրկեան.
Բոպէ ահաւոր, ճնունդ մեծ երկանց,
Գարձեալ վիշտ ու ցաւ, կռի՛ւ, տառապա՛նք,
Ու նորէն արիւն, ձայն հեծեծանաց:

Եւ մենք Թողուած ենք գարձեալ միայնակ,
Այս անտէր երկրի խուլ անկիւնի մէջ
Մեր սար տարտերու ծանր բռնան տակ,
Հասի՛ր, մե՛զ հասիր, սուրբ ոգի անշէջ:

Երկրիս մուտ, խաւա՛ր, մեծ ոյժերուն դէմ,
Մեզ ասպար եղի՛ր, ոգի՛ աննկուն.
Աշխարհիս բոլոր տարերքներուն դէմ,
Եղի՛ր մի՛ անյայտ, աննուաճ զօրութիւն:

Եղի՛ր անսպառ աղբիւր յորդահոս.
Մարեցու՛ր մեր մէջ ատելութեան հուր.
Եղի՛ր մեզ համար քնար քաղցրախօս,
Նուազէ՛ միութեան երգը հեշտալուր:

Եղի՛ր ժպիտի քաջ սերմանացան .
Քար սրտե՛ր հերկէ, ցանէ գուժ եւ սէր.
Եղի՛ր դու պատճառ տգէտ մարդկութեան ,
Եղբայր դառնալուն բոլորանուէր:

Իսկ երբ արիւնից ձայն կուտայ աշխարհ.
Եւ մեզ կը վիճակուի դարձեալ զոհարան,
—Ո՛հ, արեան Աստուած ծարաւ է միշտ ալ.—
Եղի՛ր մեր վրէժի ոգին անսասան:

Վ.Ա.Ն 1908

Դայալիկ

Ա.ԲՄԻԻ

Ժ.

Introduction

ԵՍՏՄԵԼԱՆԻ ՕՔ

All. Moderato

Soprano

Adagio

Քրիստոսը սրբող զի այն Են-բաց եւ ժար եւ-կատրս Թափեց քիրտ

բա-բա - ճըն ա-նոյ այն սու-րբ քրիստոսեց մը-նաց զի-այ...ն

ե-ղով, յիմ սիրտ խնկեալ Թափուր ժամ ե իմ սիրտ:

ԿՈՅՐ ՊԱՊՈՒԿԸ

ըտինքս սրբող միայն հերաց
 Համար նակատրս Թափեց քիրտ.
 Բուրումն անոյշ այն սուրբ քրտանց
 Մընաց միայն, եղով, յիմ սիրտ.
 Խնկեալ Թափուր ժամ մ'է իմ սիրտ . . .

Խօսքերս երգող միայն շրթանց
Համար շրթունքս ունեցան երգ .
Արձագանգը միայն մընաց
Երգոցն յիմ սիրտ իբրեւ ողբերգ .
Նըւագահոս սիրտս է խոր վերք :

Արտասուքներս ծրծող շրթանց
Տըւին միայն շրթանցս համբոյր .
Պատկերն աչաց սեւ լոկ մընաց,
Եղո՛ւկ, սակայն չը գիտեմ ո՛ւր .
Արտասուքէ աչքս եղան կոյր . . .

ԵՂԻՍ. ՏԷՄԻՐ ՃԻՊԱՇԵԱՆ

Կ Ա Ն Ձ Ր Ե Ի Է

Օդը ցուրտ է ու կ'անձրեւէ անդադար,
Ծովն ալ ուժգին կը մռնչէ խօլաբար,
Որթասունկը կը մազլցի պատն ի վեր
Կասդած հովեն կիյնան դեղնած սերեւներ :

Կեանքս ցո՛ւրտ է ու կ'անձրեւէ անդադար
Ծովն ալ ուժգին կը մռնչէ խօլաբար,
Եւ խորհուրդներս կը մազլցին անցեալին,
Բայց, ո՛հ, յոյսերն մասդաւ արսիս կը մեռնին :

Կեանքս ցո՛ւրտ է ու կ'անձրեւէ անդադար...

Տարսուն-Գօշեճ

Կ. ՄԵՄԱՐԵՆՅ

Ե. ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

Երան կատար. խաչի մը պէս կարկառուն,
 Բազկատարած, մահուան պէս լուրջ անայլայլ,
 Պուտտա կ'ըմպէր նիրվանային կաթը մռայլ
 Միշտ անտարբեր սահող անթիւ օրերուն:

Բաղեղները ձեռքերուն շուրջ գալարուն
 Եկան դրոշմել հոն իրենց խանդն ու թուխ փայլ.
 Ծիծեռնակներ եկան հիւսել, հոն ծալ ծալ՝
 Իրենց բոյներ... Եւ Պուտտա լուռ էր, միշտ նո՛յն:

Եկաւ աշունն. ամայացած այն բոյներ ՝
 Զերթ փոս աչեր, կը նայէին Պուտտային .
 Հովն, անցնելով անոնց մէջէն, կը սուլէր . . . :

Երկու արցունք այս ատեն լուռ կը սահին
 Նիրվանայով յափրացած իր աչերէն.

Եւ Պուտտա վա՛ր կիջնէ, դէպի կեանք նորէն:

ԵՒՈՒԱՐԴ ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

ԳԱՐՆԱՆ ԱՂՕԹՔԸ

«Կոհակ» ին

ուն կը փթթեցնես որու որ հպիս
թէ՛ պուրակներուն թէ՛ հին որմերուն
Կուտաս զօրուծիւն,

Անուշ ժպիտը բոլոր շրթներուն
Ու կեանքը սրտին:

Գայռը մարգերուն դուն որ կը փոխես
Ոսկի սերմերու, ազնիւ քարերու,
Առատ հունձքերու,
Ու մինչեւ սեմին մակելոններուն
Շողեր կը դնես:

Ոհ գարունն երբոր սիրէ ամէն բան
Կը գեղեցկանայ նոյն իսկ գերեզման.
Ու խոտը դրսէն

Կը ճնցնէ նոր փթթում մ'երկնային
Մեռելոց սրտին:

Թող չըլլան անոնք աշխարհի մինակ
Եւ որպէս թէ դուն կը մ'նաս անբեղուն
Սիրոյ եղանակ,

Այլ բուսցուր իրենց գորշ մոծիրներուն
Մէջ յոյսը աղուոր երկնային լոյսին
Ու վերադարձին...

ՍԻԻԼԼԻ ԲՐԻԻՏՈՄ

Ֆ. ԼԱՍՍԱԼ

ՅՈՒՍԱՅԻՆ ԿՈՒՆՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆԻ ԸՆԿԵՐ, —
ԱՐԻՎԱԳՅԻՐ, ՈՔԻ ԱՌ, —
ՆԱՅԻՐ, ՓԱՅԼԵՑ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԼՐԱԿՈՒՄԸ,
ՄԵՆՔ ԷՆ ԿԱՌՆԵՆՔ ՉՈՒՄ ՌԵՊՈՐՏ:
ԱՐԻՎԱԳՅԻՐ, ՍԻՐՄ ԱՌ, ԸՆԿԵՐ,
ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ ՄԵՐ ՈՒՂԻՆ,
ԼՍԻՐ, ԿԱՐԾԵՄ ԹԷ ՂԱՆԳԱԿՆԵՐ,
ՂՕՂԱՆՉԵՑԻՆ ՍԱՐԵՐԷՆ . . .

Ահա՛ քաջլեց աղօթարան,
Վստա՛հ ընկեր, առաջ քայլենք,
Զինուոր ենք մենք ազատութեան,
Եւ անփորձ տեղ կը հասնենք. . .

Introduction

Ա. ՄԱՐԿԵԼԻՃ օր. 20.

Andante

Օտար ամայի նամբէքի վերայ

Իմ կարաւանս մեղմ կը ղողանչէ կանգնիր կարաւանըս

Ինձի կը թըւայ թէ հայրենիքես ինձ մարդ կը կանչէ

ԵՐԳԵՐ ՈՒ ՎԷՐՔԵՐ

Օտար, ամայի՛ նամբէքի վերայ
 Իմ կարաւանս մեղմ կը ղողանչէ.
 Կանգնիր, կարաւանս, ինձի կը թըւայ,
 Թէ Հայրենիքես ինձ մարդ կը կանչէ:

Բայց լո՛ւռ է շուրջըս ու շրջուկ չը կայ
 Արեւա՛ն, անդո՛րր այս անապատում,

Ախ, հայրենիքըս ինձ խորթ է հիմա ,
Ու քնքուշ սէրըս ուրիշի գրկում:

Գընա՛, քարաւանս, ինձ հետըդ քա՛շ տար
Օտա՛ր, ամայի ճամբէքի վըրայ .
Ուրտեղ կը յոգնիս, գլուխըս դիր վար—
Ժէռ—քարերի մէջ, փըշերի վըրայ . . . :

Ս. ԻՍՍ.ՀԱ.ԿԵԱՆ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱՆԻՆ ՇՈՒՐՁ

Քատուկեան շուրջն արձանին,
Յուրա շիրիմներ իրենց դարձեալ,
Մերկուկիւնը կողքան լռին,
Սառ խոհանքով կրմախացեալ . . .

Նահատակներ կուլան նորէն,
Կ'երգեն իրենց վիշտն ու հառաչ,
Անյոյս շունչով մը դառնօրէն . . .
Քանզի անոնք չուենին մի խաչ,

Մի մահարձան՝ իրենց կեանքին
Տառապանացն, այո՛, գոնէ
Յոյց տալու, ո՛հ, նըշոյլն անգին՝
Զի հաճոյքնին արգէն հո՛ն է . . . :

ԱՐԱՄ Յ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Adajio

Ա. ՄԱՐԿԵԱՆ

Op. 20

Ք Ո՛

Տ Ե Ց Ի՛ Ր

Ք ո՛յր, մօտեցի՛ր կըրակին,
Ծրխէ՛ տերեւն այս բուրեան,
Զի ամէն բան ինձ կրկին
Կը դարձնէ հոտն արեան:

Ք ո՛յր, մօտեցի՛ր դարակին
Ու բե՛ր հեղուկն հընժանեան,
Զի ամէն բան ինձ կրկին
Կը դարձընէ համ՛ն արեան:

Ք ո՛յր, մօտեցի՛ր նըրագին,
Մարէ՛ զայն, Թո՛ղ լուսինկան,
Զի ամէն բան ինձ կրկին
Կը դարձընէ գոյնն արեան:

Ք ո՛յր, մօտեցի՛ր նըրագին՝
Երգէ՛ գաշտերն ու ցորեան,
Զի ամէն բան ինձ կրկին
Կը դարձընէ ձայնն արեան:

Ք ոյր, մօտեցո՛ւր իմ՛ ձեռքին
Աստուածաբոցն հըրացան,
Զի ամէն բան ինձ կրկին
Կը յիշեցնէ վրէ՛ժն արեան . . . :

Գայլու զարմար

Տալ-ւո-րի-կի զաւակ եմ քաջ շեմ խոնարհիք վատին առաջ. Սա-րի

զաւակ քա-րի որ-դի ինքաջ ճա-յոց եմ զընա-գորդ. Սա-րի-գորդ

Տալ-ւո-րի-կի զաւակ եմ քաջ զեմ խոնարհիք վատին առաջ

ճա-րտաւ լեռանց եմ ազատ լաճ զեմ տե-սեր ոչ ա-րոր ոչ

Տալ. ճալաղ ԲԸԲ-տիք վալաղ ԲԸԲ-տիք, Տալ-ւո-րի-կի զաւակ եմ

քաջ Ա. զա տու-թեան սիրոյն հա-մար ե-կեք դեպ ինձ յառաջ յառաջ :

Վ Ե Ր Չ Ա Բ Ա Ն

Վաղորոք ծանուցուածին համաձայն. ահա այսօր
հրապարակ կը հանենք Գ.Ա.ՅԼ.Ա.ՅԼ.Ի.Կ.Ի Ա. քիւր, որ
կրնայ շարունակութիւնն համարուիլ մեր նախորդ Նր-
գարանին:

Ընթերցողին կը բողենք դասել քէ փորձառական
որպիսի առաւելութիւններ կը ներկայացնէ այս իր նա-
խորդին բաղդասմամբ. մենք գոնէ ջանք չխնայեցինք, ըս
կարելոյն, անքերի գեղարուեստական գործ մը տալու
համար մեր բաժանորդներուն եւ հասարակութեան:

Միեւնոյն ծրագրով ու նոյն ծաւալով կը ձեռնար-
կենք. իսկոյն, Գ.Ա.ՅԼ.Ա.ՅԼ.Ի.Կ.Ի Բ. քիւին հրատարակու-
թեան, որպէսզի նիւս Սեպտեմբեր 30 ին հրապարակ
ելնէ, ըս մեր ծանուցման:

Ուստի կը խնդրենք մեր պատուարժան աշխատակից-
ներէն ու հասարակութենէն, որ Գ.Ա.ՅԼ.Ա.ՅԼ.Ի.Կ.Ի Բ. քի-
ւին համար դրկուելիք երգերը, եղանակները եւ նկարնե-
րը օր առաջ հասցնեն մեզ: Ուշացած նիւքերը պիտի
մնան Գ.Ա.ՅԼ.Ա.ՅԼ.Ի.Կ.Ի Գ. քիւին, ինչպէս որ այս քիւին
չհասածները վերապահեցինք Բ. քիւին:

Այս առթիւ կը փակենք Գ.Ա.ՅԼ.Ա.ՅԼ.Ի.Կ.Ի առաջին
տարուան (2 քիւ) բաժանորդագրութիւնը: Այսուհետեւ
փափագողները կրնան բաժանորդագրուիլ միայն Բ. քի-
ւին, ուղարկելով 6 դր. բաժնեգինը: Իսկ ներկայ քիւր
ոչ-տարեկան բաժանորդներու համար 8 դրու է:

Բաժանորդները փոստայի ծախս չեն վճարեր:

Տասը բաժնեգին միանուագ դրկողին մէկ օրինակ
Գ.Ա.ՅԼ.Ա.ՅԼ.Ի.Կ. նուէր կը դրկենք:

Մեր շնորհակալութիւնները բոլոր անոնց, որոնք
քեւ քիկունք հանդիսացան մեզ այս դժուարին աշխա-
տութիւնն ի գրուիս հանելու համար:

30 Մարտ 1912

Հ. Ա.ԲԱՄՆԱՆՅԱՆ

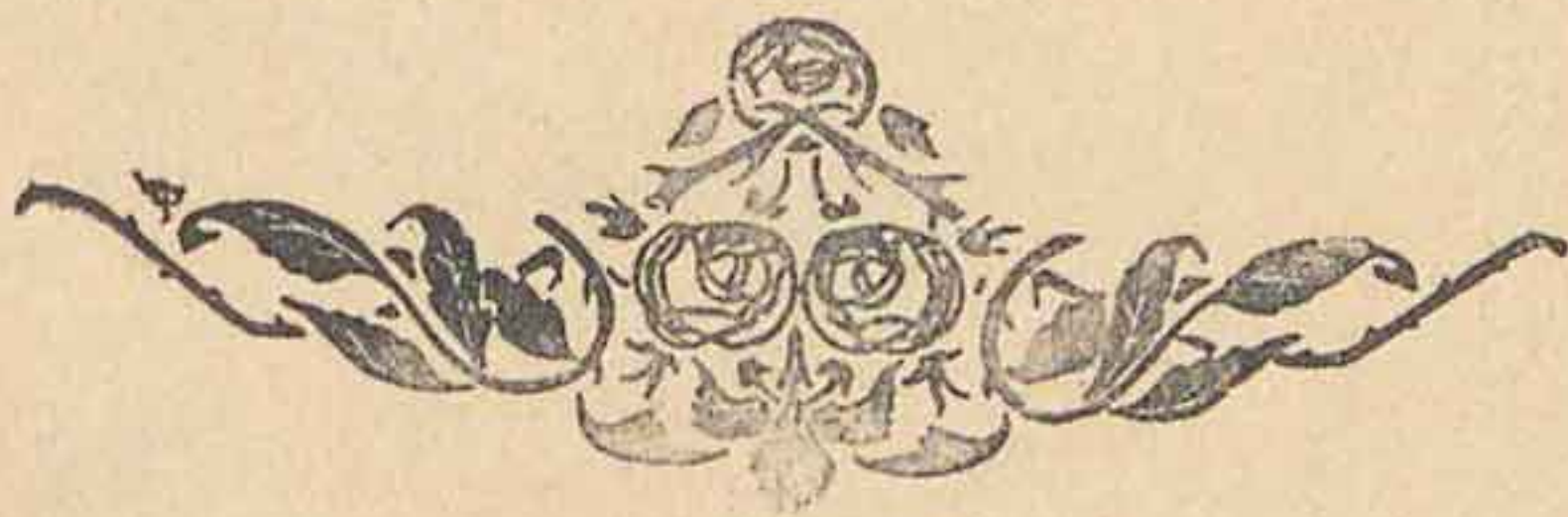
Կ. ՊՈԼԻՍ

Ե Ր Գ Ե Ր Ո Ւ Ց Ա Ն Կ Ը

Նօթա ունեցող երգերուն սուղե փակազծի մէջ
(Չայն.) նշանակած ենք:

	Էջ		Էջ
Ազատութեան շուրջն արձանին	153	Ես եմ որբիկ	28
Ալագեազ բարձր (Չայն.)	19	Ես ձեզ ասում եմ	59
Ալեասնջ հոգւոյս	70	Ես ցեղ մ'եմ	39
Ա'իս Թէ գարուն ես ըլլայի	95	Ես մէկ ծառ եմ	42
Ա.հա գարուն (Չայն.)	140	Ես պիտի մեռնիմ (Չայն.)	84
Ա.հա ծագեց արեւելքէն	14	Ես քեզ սիրի (Չայն.)	136
Ա.հա սուրհանդակի սալակը	55	Չարթի'ր, որդեա'կ	65
Ա.մեն քայլի	125	Ընդ ասեղօք	94
Ա.նէ՛ճ.ք քեզ (Չայն)	53	Թէ գնտանի մէջ (Չայն.)	122
Ա.նի քաղաք	50	Թռաւ քաջը (Չայն.)	108
Արազն եկաւ	46	Թռի'ր իմ նժոյգ	12
Արե'ւ., արե'ւ., դո'ւրս ելիր	24	Ժեռ քարափին	26
Արձաթսիրութեամբ մոլեալ (Չայն.)	129	Իմ անգրիին	97
Արհաւիրքներու մուսլ	144	Իմ հայրենեաց հոգի վարդան	127
Արշաւեն քաջք	71	Իմ սիրելի զաւակունքս (Չայն.)	142
Բա՛մբ, որտան	86	Իմ սրտումս	73
Բարի գեղեցիկ	13	Իրիկուն է	37
Գացէք տեսէք	105	Լեռան կատար	149
Գիշեր ու ցորեկ	104	Լէփօ լէ լէ (Չայն.)	105
Գլգլալով ջուր է իջնում	63	Խաղաղութիւնն ձեզ	57
Գայլայլիկը	3	Խաւարը կիջնէ	10
Գարձեալ փայլեց (Չայն.)	113	Ծիծեռնակ	90
Գու. անցար	64	Ծնուելուս օրից	54
Գուն խելօք հաշուով	60	Կանգնած ուղղածիգ	81
Գուն կը փեթեցնես	150	Կառուցէ'ք ըսին	43
Գու. չես հաւատում	23	Կին փոփոխամիտ	121
Եարալու սրախ	52	Հայաստանի արեգակը	73
Եկար դարձեալ	135	Հայ երիտասարդներ (Չայն.)	138
Երբոր բացուին	38	Հայո'ց աղջիկներ	21
Երբոր լինի	107	Հայր մեր (Չայն.)	118
Երբոր հողից մարդ դարձայ	82	Հապրպան (Չայն.)	74
Երբոր մենք մեծնանք (Չայն.)	98	Հերիք է, մայրի'կ	104
Երբոր մեռնիմ	115		
Երեք չորս հատ	27		
Երկարիր գիշեր	11		

Հէ՛րկինքն ալ	99	Ուրախ երգեր (Չայն.)	45
Հմայեցիր	49	Չեմ հաւատում	114
Հնչի՛ր դու, հնչի՛ր (Չայն.)	40	Պաղ աղբիւրի մօտիկ	47
Հօյ նազանքմ (Չայն.)	89	Պօլրդ բարձր	72
Հովերն առան (Չայն.)	29	Սարերի հովին մեռնիմ (Չայն.)	36
Հրճուէ՛, ԿՈՀԱ՛Կ (Չայն.)	68	Սարէն կուգայ ձիաւոր (Չայն.)	56
Ջիւներն հատ հատ	76	Սիրէ Հայր	124
Չմեռնանցաւ (Չայն.)	148	Սիրուն մանուշակ (Չայն.)	62
Ղարիպ աղբեր	32	Սիրտս դաւձել է	22
Մեր հայրենիք	33	Սիրտս տխուր (Չայն.)	110
Մեր նախնիքը	117	Վերջաբան	157
Մեր պապերը	101	Վերջալոյսը (Չայն.)	15
Միւթեան սուրբ գրօշակը (Չայն.)	93	Տրտում եմ (Չայն.)	25
Մի օր մտայ	126	Տէր կեցո՛ (Չայն.)	9
Յառա՛ջ, ընկերներ՛ր (Չայն.)	78	Քնարս գինիին մէջ (Չայն.)	156
Յուսահատուել մեղք է	151	Քնիր իմ պալիկ	91
Նա մեզ բոլորիս	120	Քո՛յր, մօտեցիր (Չայն.)	154
Նոր ընծիմին	17	Քրտինքս սրբող (Չայն.)	146
Ոլոր մոլոր կուրն է գալիս	30	Օղբ ցուրտ է	147
Ո՛հ ի՛նչ անուշ	58	Օտար ամայի (Չայն.)	152
Ողջո՛յն	130	Օտար երկիր	13 ¹
Ոչ անիրաւ էին (Չայն.)	132		

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Գիրքը կարդալէ առաջ *անհրաժեշտ է* սրբագրել հետեւեալ գլխաւոր սպագրական սխալները՝ վերնագրերը շիաւելով իբրեւ տող :

Էջ	Տող	Սխալ	Ուղիղ
33	13	Երեք գնով	Երեք գոյնով
34	14	Թշնամին	Թշնամին
34	23	Զէնքը	Զէնքը
35	21	Ռ.ը եղիշէ	Ռ.ը եղիշէ
52	12	Թոննեմ	Թողնեմ
54	1	Գսկ եմէ	Իսկ եմէ
58	2	Փեջս	Փջես
71	9	Քաջանց	Քաջացն
82	18	Հարայ	Հարցայ
104	12	Կռել	Կռել
120	3	Կամք իքմահաճոյքին	Կամքի քմահաճոյքին
122			(Նօթան շրջել)
127	20	Սարին	Սարին
133	5	Գու.	Գուք
34	6	Մեռնի	Մեռնէ
35	14	Իտալիա	Իտալեան
36	6	Կգայ	Կուգայ
38	3	Մեր	Մերս
38	23	Ննջեմ	Ննջել
44	8	Մերից իյնան	Մերժեցին այն
47	8	Գարուն	Գառան
53	6	Անդունդին	Անդունդը
54	10	Ծմփանքներ	Ծրփանքներ
59	14	Յոշոտող	Յօշոտող
60	11	եմ	ենք
66	4	Կապեմ	Կախեմ
83	18	Հայրենաց	Հայրենեաց

Նկարագրի ցանկ

1.	Ա. Ծառաբուծական	59	12
2.	Հերթաբերական Արժեքային	59	16
3.	Հայրենի (Նկար Արժեքի Ֆորմալիզմի)	59	20
4.	Ղ. Արժեքային	59	27
5.	Արժեքային (Ղաթիկայ) Հակաբյուրեղ	59	32
6.	Բարոյական Գրիգոր	59	40
7.	Կառուցվածքի Բարձր	59	43
8.	Դասակարգային Պատկեր	59	48
9.	Քրոմատային Երկրաբան	59	52
10.	Ենթակարգային Ֆրանսիական	59	59
11.	Բրազիլական Վերականգնողական	59	64
12.	Պատկերային շարժական ֆիլմ	59	69
13.	Վարձարժեքային Արժեքային	59	72
14.	Ֆորմալիզմային Ա.	59	76
15.	Անտիգրանիտ	59	80
16.	Անտիգրանիտային Անտիգրանիտ	59	85
17.	Անտիգրանիտային Ա.	59	91
18.	Արժեքային Անտիգրանիտ	59	96
19.	Գրանիտային Ա.	59	99
20.	Ա. Բրազիլական	59	103
21.	Գրանիտային շարժական	59	109
22.	Հնչյունային Արժեքային Կարճ	59	112
23.	Անտիգրանիտ	59	120
24.	Պատկեր	59	123
25.	Գրանիտային շարժական	59	125
26.	Արժեքային	59	128
27.	Հոսքային Կարճ	59	133
28.	Արժեքային Ա.	59	139
29.	Արժեքային արժեքային	59	144
30.	Արժեքային Ա.	59	149
31.	Գրանիտային Կարճ	59	151
32.	Կարճ	59	

Կ Ո Ն Ա Կ

Պրակսն , Քաղաքական , Տնտեսական և
Էկոնոմիկական , Վերականգնողական ,
Պատկերասրահ Շարքարքերք
(Պ. Տարի — 1912)

Կապ կը առնու ամեն Չորեքշաբթի , քառաձայ
12 Էջ , բնակը թղթի վրայ , ճոխ և պէսպիսուն քա-
ղաքային թեմայով :

ԿՈՆԱԿ աստիճանած է աշխարհի բոլոր կողմերը ար-
ևմուտքի կը շնչի :

ԿՈՆԱԿ իր աստեղի թիւններով մէկտեղ շատ ալ մաս-
նակի է ժողովուրդի բոլոր խաւերուն :

ԿՈՆԱԿի բաժնեկիներն է աստեղան՝

Թիւրքիա 20 դրուշ

Ամերիկա 1, 50 սողար

Եւրոպա 7 ֆրանք.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՅԱՐՉԱԿԱՊԷՍ

ԿԱՆԽԻԿ է

Հասցէն միշտ նոյնն է՝

125 Փոստարկղ , Կ. Պոլիս :

«ԳԱՅԼԱՅԼԻԿ» ի դիմն է՝

Թիւրքիայ համար

Անկազմ 8 դրուշ , փառակազմ 12 դրուշ .

Ամերիկայի համար

Անկազմ 50 սենթ , փառակազմ 70 սենթ .

Եւրոպայի համար

Անկազմ 3 ֆրանք , փառակազմ 4 ֆրանք .

Ռուսիա՝ 1 և 4, 40 սողար :

10 հաս մեկէն գնողները հաս մը 20% կտրուան :

